

VENSKAB-DANMARK-KINA.DK

DanmarkKina

111

A collage of various photographs and illustrations. The top left features a large portrait of an elderly man with a goatee, wearing a straw hat and a white shirt. To his right is a smaller photo of a person in a striped shirt and a blue hat. Further right is a photo of a young woman with long dark hair taking a selfie with a red smartphone. Below the elderly man is a photo of a man in a dark hoodie and another of a man in a light shirt holding a rifle. In the bottom left, a man is lying on a bicycle cart on a street with a white car in the background. The bottom right shows a group of people at an outdoor market stall. A yellow vertical strip with a stylized face is in the center. The entire collage is set against a light blue background with a faint signature and the year '2019' at the bottom.

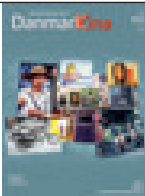
FØLG
OS PÅ
FACEBOOK/DANMARK-KINA

- 3** HVAD GØR MAN, NÅR HISTORIER BARE VIL SKRIVES?
Sidse Laugesen
- 8** DET DANSKE KONCEPT SÆLGER NORDISKE FØDEVARER I KINA
Jeppe Schoubye
- 10** RØVERISK, QI-STJÆLENDE VIND
Hugo Hørlych Karlsen
- 12** PINYIN – NÅR KINESISKE TEGN SKRIVES MED BOGSTAVER
Sidsel Holm Rasmussen
- 18** STOR PANDA STOR GLÆDE
Bengt Holst
- 20** SEKS ANMELDELSER
- 27** ET KULTURELT FYRTÅRN ER SLUKKET
Morten Bech Jensen
- 28** GENNEMBORENDE SOM ET SVÆRD
Hugo Hørlych Karlsen
- 33** KINAS FORRYGENDE FYRRE ÅRS FREMGANG
Bertel Heurlin
- 38** KINA FEJRER 40-ÅRET FOR SIN GODE UDVIKLING
Jan Øberg
- 40** FRA MASKINIST TIL MÆCEN
Peter Harmsen
- 43** HJÆLP TIL SELVHJÆLP MED RHONDA
Hugo Hørlych Karlsen
- 44** WIN-WIN: SUNNY LYN OG AI-ROBOTTEN "BOBI"
Jan Øberg
- 46** DKK NYT
- 48** DEN KINESISKE INSPIRATION
Peer Kjær Andersen

Forsiden:

Collage af fotos fra 1983 og 2018 v. Jan Øberg

Læs mere s. 38

DIALOG ER VEJEN

Politiken havde i december en artikelserie om Kina. Banen blev kridtet op: "Er Kina en samarbejdspartner, en konkurrent eller en fjende?" Og så var der punchlines som: "Slut med at være blødsøden over for Kina", "Vågn op. Kina lokker med penge og markedsadgang, men udgør en fundamental trussel mod Europas økonomi", "En verden, hvor Kina bestemmer?"

Hatten af for at gå til emnet. Her kunne jeg så godt mene, at noget skulle have været dækket anderledes, meget andet kunne have været taget med, og at vinklingen kunne være mindre ensidig. Men det første er, at vi i Danmark overhovedet får fokus på nødvendigheden af en større viden om, hvad der sker i Kina. Og så kan det være meget godt at stille skarpt og blive udfordret i sin tankegang.

Jeg vil ikke gå ind i artiklernes indhold som sådan, men blot nævne et par af de tanker, de affødte hos mig. Jeg mindedes min første rejse til Kina i 1978. Jeg tog af sted, ung og fuld af entusiasme, for at lære en masse om Kina. Alt vældig forbedret med lange spørgsmålsark. Og bestemt fik jeg meget at vide om Kina, men det mest tankevækkende var, at jeg også kom hjem klogere på Danmark. Ved at møde en anden kultur, ved at få spørgsmål stillet den anden vej, ved at skulle forklare danske forhold.

Jeg måtte besinde mig på, hvor og hvad jeg selv kom fra, og jeg lærte, at det jeg før opfattede som naturligt, viste sig at være kulturligt.

Den refleksion savnede jeg gennemgående i Politikens artikler. Journalister og kommentatorer havde svært ved at se ud over egen vestlige næsetip. Samtidig med at der var en grundtone af frygt. Hvorfor kan man kun forestille sig Kina som en konkurrent eller en fjende? Men ikke som en ven?

Mærkeligt nok er ordet "ven" i forbindelse med Kina altid på en eller anden måde belastet. At advokere for en åben grundholdning til hinanden må være det samme som at være naiv. Men at stå for at møde hinanden på lige vilkår og med gensidig respekt er ikke det samme som at godtage alt ukritisk.

Her må man måske påkalde sig Grundtvig:

*Og han har aldrig levet,
som klog på det er blevet,
han først ej havde kærl.*

Det er yin-yang! Vi skal blive klogere for at få en bedre forståelse – og derfra kan vi så gå i clinch med hinandens værdier og holdninger. For kineserne kommer; det tilsiger alle faktorer fra størrelse over økonomi til stigende selvbevidsthed. Vi kan tage imod på et solidt fundament, eller vi kan prøve at krybe i flyverskjul. Jeg er ikke i tvivl om, hvad vi bør.

Der er så meget som nogensinde før brug for Danmark-Kina og vores indsats for at formidle alsidig oplysning og fundamental viden om Kina.

*God læselyst
Julie Brink*

DANMARK-KINA udgives med støtte

S.C. VAN FONDEN

DANMARK-KINA er en mellemfolkelig forening, der fortæller om Kina i Danmark. Gennem Danmark-Kina kan du få udbygget din viden om Kina og dyrke din interesse for Kina. Danmark-Kina blev stiftet i 1952.

DanmarkKina 友

- Vi udgiver magasinet Danmark-Kina – det bedste på dansk om Kina
- Vi arrangerer fejring af det kinesiske nytår
- Vi udlejer oplysningsmateriale om Kina
- Vi formidler abonnement på kinesiske tidsskrifter
- Vi er med til at udvikle forbindelserne mellem Danmark og Kina

Vil du vide mere om Kina – eller om Danmark-Kina? Så kig forbi på vores hjemmeside, find os på facebook eller kontakt os direkte.

Vi glæder os til at høre fra dig.

VIL DU VÆRE MED?

Abonnement	275 kr.
Enkeltmedlemmer	275 kr.
Parmedlemmer	395 kr.
Pensionister og studerende	190 kr.
Firmamedlemskab	950 kr.

Kontonummer 9004 4575249200

Redaktion:

Julie Brink (ansv.), Torben Brink og Hans Jørgen Hinrup

Tryk: WERKs Grafiske Hus a/s, Aarhus

En samtale med **MALENE RAVN** om tilblivelsen af romanen *I dine øjne*

HVAD GØR MAN, NÅR HISTORIER BARE **VIL** SKRIVES?

Det er efterhånden mange år siden, forfatteren Malene Ravn fik stukket grundhistorien til romanen *I dine øjne* i hånden. Det skete, da hun tilbage i 2010 i en samtale med veninden Jette Lehmann fandt ud af, at venindens far var halvt kineser. Det kinesiske ophav havde været et tabu i familien op gennem hele barndommen, og Jette Lehmann nåede at blive 25 år, før hun endelig fandt ud af, at hendes og farens asiatiske udseende stammede fra en ukendt kinesisk farfar.

Det var især familietabuet, der fascinerede Malene Ravn. Det faktum, at man i en familie kunne undvige et emne, der var så åbenlyst, og at der skulle gå 25 år, før Jette Lehman på egen hånd konfronterede sin farmor og endelig fik hele historien om den unge pige, der blev gravid efter et møde med den danskboende kinesiske tryllekunstner Lai Fun. 25 år! Og det, selvom ingen kunne være i tvivl om, at både Jette Lehmann, hendes bror og hendes far havde asiatisk blod i årerne. Hvordan kunne det overhovedet lade sig gøre? Og hvad lå der bag så stærkt et ønske om at holde fortiden skjult?

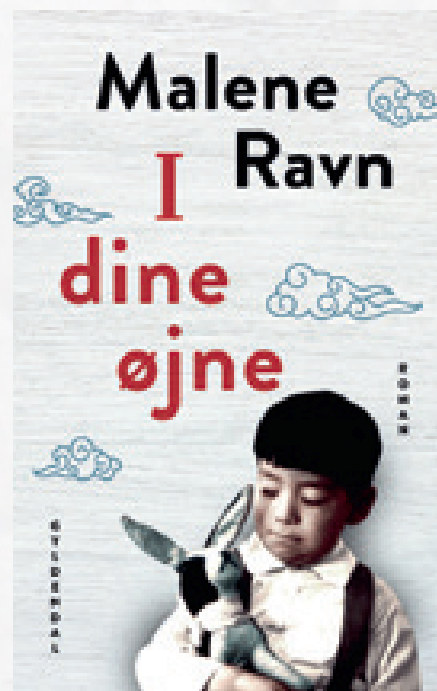
Det var den historie, der fascinerede Malene Ravn. Men det var alligevel ikke umiddelbart en historie, hun mente, hun ville være i stand til at skrive, for som hun siger: "Jeg var jo ikke sådan en, der skrev historiske romaner".

Malene Ravn havde indtil da skrevet, hvad hun selv betegner som hyperrealisme. Små korte, nærmest stiliserede romaner, hvis handling spændte over et afgrænset tidsrum og foregik i et genkendeligt miljø.

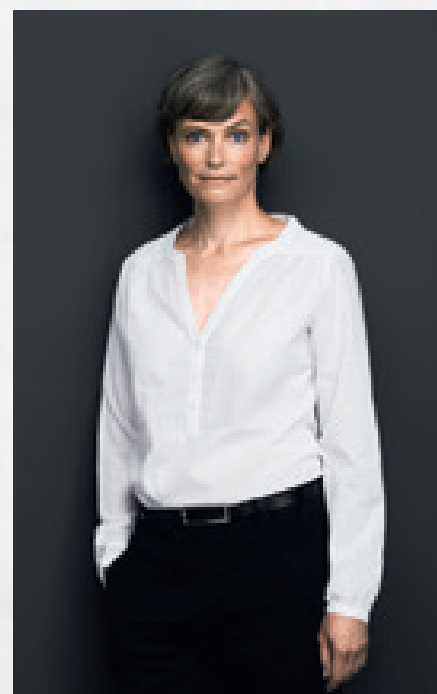
Fortællingen om Jette Lehmanns familie spænder derimod over tre generationer. Det starter med den unge tryllekunstner Lai Fun, der kom fra en sydkinesisk landsby til København som en del af en udstilling i 1902. Så bevæger fortællingen sig videre over til det uægte barn Erik og hans barske opvækst i Aalborgs fattigste kvarterer, og den slutter ved veninden Jette Lehmann, der først som voksen fik kendskab til sit kinesiske ophav. En historie, altså, der i sit massive materiale spænder over hundrede år, to kontinenter og mægtige historiske begivenheder, og som har sit udspring i en for Malene Ravn ukendt kultur, et ukendt sprog, et ukendt sted.

Det er vel angstprovokerende nok for de fleste at kaste sig over, og det var da også noget, der holdt Malene Ravn tilbage i flere år. For det her var jo ikke bare noget "sådan ud fra hovedet", som hun siger, mens hun tegner en spiral gennem luften med pegefingeren. Det var en fortælling bundet af et massivt historisk materiale, en fortælling, der byggede på virkelige, nære menneskers liv.

Men materialet blev alligevel ved med at presse sig på, og trods angsten for at sætte et godt venskab over styr og ærefrygten ved at indkapsle 'rigtige' liv og historiske begivenheder i sin fiktion, gik Malene Ravn i 2016 endelig i gang med en årelang research og kastede sig dermed ud på tynd is i et projekt, der lå langt fra det, hun ellers tidligere havde beskæftiget sig med.

Læs anmeldelsen s. 24

Glæd dig til at møde Malene Ravn
til kinesisk nytår søndag 27. januar
i Musikhuset Aarhus.

Her vil Malene og Sidse genoptage tråden.

Tynd is, javel, men trods romanens sparsomme historiske holdepunkter fornemmer man hurtigt, at der ligger et stort research-arbejde bag, at forfatteren har haft respekt for sit materiale, og at hun derfor har gjort sig store anstrengelser for at sætte sig ind i baggrunden for romanens net af tanker og følelser.

Researchen involverede dyk i arkiver, aviser, politirapporter og bøger om og fra tiden tilbage ved sidste århundredeskifte. Den involverede også lange korrespondancer med en ung kinesisk historiker og samtaler med Jette Lehmanns far Poul Erik. Og endelig også i starten af 2018 Malene Ravns første rejse til Sydchina i jagten på den unge tryllekunstner Lai Funs ophav.

"DETTE ER FØRST OG FREMMEST EN ROMAN"

Skønt fortællingen er bygget op over veninden Jette Lehmanns familiehistorie, var Malene Ravn dog allerede fra starten meget bevidst om, at hvis hun skulle skrive denne historie, så skulle det først og fremmest være som en roman. Fiktionen var udgangspunktet, ikke erindringen, og da materialet på mange måder viste sig at være sparsomt, var det da også romanformatet, der i sidste ende var det rette for projektet. *I dine øjne* låner detaljer fra virkeligheden, men det, der binder erindringsglimtene sammen, er fiktion, og romanen skal derfor ikke som sådan ses som tro mod de virkelige personer, den har taget som udgangspunkt.

Efterhånden som Malene Ravn arbejdede sig ind på materialet, gik det op for hende, at der ikke var nogen fast ramme for, hvordan en historisk roman skulle tage sig ud, og at hun selv kunne bestemme, hvordan hun ville forme fortællingen. Romanens omdrejningspunkt blev ret hurtigt fortællingen om det uægte barn Poul Erik og den utroligt barske opvækst i Aalborg, som siden fik en ung mand til helt at lægge fortiden bag sig.

Det var det, tabuet, konsekvenserne, familien og manglen på samme, der fascinerede Malene Ravn, men det var ikke kun derfor, netop det blev romanens omdrejningspunkt. Det var også, fordi det var her, hun havde sin vigtigste kilde. Tekstens marv stammer nemlig fra samtaler med Jette Lehmanns dengang 86-årige far Poul Erik, og det er disse samtaler og erindringsglimt, der nu giver romanens hovedperson, drengen Erik, liv og sjæl. Jette Lehmanns far var på det tidspunkt

I en landsby som denne ... Fra jagten på Lai Fungs rødder.

Foto: Malene Ravn

blevet en elskelig herre, skønt han som yngre havde været mere kantet, og her i sin alderdom huskede han stadig enkelte detaljer fra barndommen skarpt og med både længsel og indignation. Det kunne være den første forelskelse, eller fortællingen om de første par skøjter.

I det hele taget gik det under samtalerne med Poul Erik op for Malene Ravn, at verdenskrigen og de store historiske begivenheder fyldte utroligt lidt i erindringen, og hun besluttede sig for at være tro mod sin hovedperson og hans måde at erindre på, og dermed veg hun uden om historiens store vingesus og lod sig i stedet suge ned i følelserne og detaljerne i Aalborgs snavsede gader.

NÅR DET MAN SKAL SKRIVE OM, ER HISTORISK – DØDT OG BORTE

Hvor romanens kerne er bygget op omkring samtaler med Jette Lehmanns far, var det mere kompliceret at danne sig et reelt billede af den fraværende farfar, tryllekunstneren Djon Lai Fun – eller Zhou Likuan, som han retteligt hed. Materialet om Lai Fun var yderst sparsomt; hans navn er en dansk konstruktion, fødestedet var angivet som Shunde, han var uddannet kammager, og så var der ikke meget mere at gå efter. Og selvom Malene Ravns tur til Kina i sidste ende gav et indblik i det sted, Lai Fun kom fra, var der alligevel ikke mange reelle fakta at hente der.

Der findes i det hele taget ikke mange kilder om kinesere i Danmark omkring år 1900, og i de kilder, der er, ses det hele oftest med

danske øjne. Det lå nemlig i tiden at beskrive 'de fremmede' udefra, at danne sig et billede af andre folkeslags karakteristika, at måle og veje og dømme dem, at give dem karakterer og sætte dem overfor os.

Så hvordan gør man som forfatter forholdet fra dengang ligeværdigt, hvordan beskriver man en verden, man selv kender til, fra den anden side, fra det kinesiske blik, som man ikke selv er en del af? Hvordan beskriver man et møde mellem en dansk pige og en kinesisk mand på lige vilkår?

"Det er klart, at jeg skriver fra min egen position, men egentlig mener jeg, at mennesker grundlæggende er ens", forklarer Malene Ravn, "og det var først, da jeg kom til Kina, at det gik op for mig, hvor forskelligt det var, det han kom fra. Også selvom det jo er noget helt andet nu end dengang". Hun fortæller, at hun bevidst holdt beskrivelserne af det egentlige Kina på et minimum og i fragmenter, netop for at undgå at repræsentere det kinesiske, og derved måske ende i en art opstillet – vestlig – kulisser.

Malene Ravn lagde dog en omfangsrig research til grund for sit arbejde og har snakket med både forskere og kinesere undervejs for at give sin beretning den nødvendige tyngde. Hun mener, at sproget er helt afgørende for, hvordan vi former vores tanker, og derfor havde hun også kontakt til en kinesisk oversætter, der fortalte hende om forskellen på kinesisk og engelsk og hjalp hende med at blive klogere på det kinesiske sprogs opbygning.

Samtidig fik hun uvurderlig hjælp af en ung, kinesisk historiker i Guangzhou, der hjalp hende med at rekonstruere det liv, Lai Fun måtte have haft i Kina omkring år 1900. Den unge kinesiske historiker fandt det svært at løsrive sig fra fakta, og hans første reaktion var, at det ville blive vanskeligt at finde materiale, for perioden var sparsomt beskrevet; det var en tid, man i det moderne Kina ikke var særlig stolt af. Det krævede derfor en del overtalelse at få ham til at lægge fakta til side og praktisere, hvad Malene Ravn i mangel af bedre betegnede som 'imaginative historytelling' – at give sit bedste bud på, hvordan Lai Funs liv kunne have set ud, ud fra sin egen viden om Kina og historie.

Det blev hurtigt klart for Malene Ravn, at Lai Fun havde forladt et land i kaos, et land hærget af krigsherrer, sygdom og naturkatastrofer, og at han sandsynligvis bordede skibet og sejlede til Danmark som en del af Tivolis Kinaudstilling med et ønske om aldrig at vende tilbage og et håb om at skabe sig en bedre tilværelse et nyt sted.

Samtidig var det også tydeligt i kilderne, at de kinesere, der blev bragt her til landet som en udstilling, bestemt ikke betragtede sig selv som undermennesker. De blev for eksempel fornærmede, da publikum lo, mens de spiste med pinde, hvorefter de gik ind i deres hytter og nægtede at komme ud. En anden gang strejkede de, da en dansk missionær, som frekventerede kineserlandsbyen, kaldte kvinden A-Joh for prostitueret.

Det var med andre ord et folk med værdighed, der deltog i udstillingen, og hvor man i dag måske forestiller sig, at mennesker, der udstilles, fremstår som dyr, så var det bestemt ikke hele sandheden. De blev set som kuriositeter, javel, men også som finkultur.

EN KINESER I KØBENHAVN

Djon Lai Fun kom altså til Danmark som en del af Tivolis store Kinaudstilling i 1902, og med sig havde han sandsynligvis en drøm om at skabe sig et bedre liv. Den drøm delte han i øvrigt med flere i truppen, for det endte med, at omtrent halvdelen af kineserne valgte at blive i Danmark. Djon Lai Fun ankom i en periode, hvor man i Vesten interesserede sig brændende for andre kulturer, en periode hvor der blev afholdt over 50 menneskeudstillinger i Danmark – med beduiner, med samer, med indere og her så med ægte kinesere.

Det var i samklang med tidens ånd at inddele menneskeracerne hierarkisk, og gudske-

lov for kineserne lå de højt i racehierarkiet og blev betragtet som et kulturfolk. Det betød, at de fik stillet bolig til rådighed og modtog løn, modsat for eksempel de australske aboriginals, der blev betragtet som naturfolk og ifølge nogle kilder endda blev udstillet i bure.

Men skønt man betragtede kineserne som et kulturfolk, var det langt overvejende det komiske billede af kinamanden, dagspressen fokuserede på, forklarer Malene Ravn. Det var typisk de skæve øjne, den lange hårpisk og den skærende sang, der fascinerede publikum. Komiske var de, ja, men det billede stod på den anden side i skarp kontrast til kvinderne, der lod sig fascinere; "de fandt dem sexede, simpelthen". Det vakte megen forargelse, for skønt man i København vel ikke var ubekendt med udlændinge i gadebilledet, så var decideret raceblanding ikke velset og betragtedes som usundt. Malene Ravn funderer et øjeblik over, om man måske endda kan tale om et mandligt – latterliggørende – blik fra avisernes side, som en slags karikeret reaktion på kvindernes tydelige – og i tiden skandaløse – fascination af det kinesiske.

Komisk finkultur, fascination og afsky er de ord, der presser sig på, mens vi snakker om billedet af kineseren i Københavns dagspresse anno 1902. Det var altså et på en gang latterligt og dybt fascinerende folkefærd, man havde med at gøre.

Men hvad var det, som drog kvinderne mod det kinesiske – og hvem lod sig drage? Malene Ravn mener, at de kvinder, som blev tiltrukket af kineserne, højst sandsynligt søgte efter noget andet, søgte en ny begyndelse, på en eller anden måde var utilpassede. Det

er logisk at tænke sådan, siger hun, for skønt det ikke nødvendigvis var forkasteligt at gifte sig med en kineser, så var det dog ilde set at blande blod, og omkostningerne for kvinder, der giftede sig med kinesere, virkede meget høje. Derfor er det logisk at tænke sig en kvinde, der følte sig som udenforstående og blev tiltrukket af det eksotiske, fordi det var et blankt blad, fordi de to jo i udgangspunktet slet ikke kunne tale sammen. "Men sådan bliver det jo selvfølgelig ikke ved med at være", tilføjer Malene Ravn så med et glimt i øjet.

Mødet mellem to kulturer, kærligheden på tværs, blikket på den anden er en vigtig del af Malene Ravns roman. Og grundfortællingen blev, at hvor den danske kvinde søgte en ny begyndelse, et ubeskrevet blad, og med vilje trodsede tidens normer for kærligheden, så søgte kineseren væk fra elendighed, søgte overlevelse og en vej ind i det danske liv via ægteskabet. Han giftede sig ikke for at få ophold som sådan, for han kunne jo blive, men han giftede sig måske for at knytte sig til dette nye sted – til København. Kærligheden var og er en blanding af praktik og romantik.

TUREN TIL KINA

Så vidt mødet mellem det danske og det kinesiske i Tivoli i København anno 1902. Men mødet med det egentlige Kina kom for Malene Ravn først sent i processen, nemlig i januar 2018, da hun ankom til Guangzhou for første gang og søgte tilbage mod tryllekunstneren Lai Funs rødder. Malene Ravns udgangspunkt for overhovedet at kunne skrive som kineseren Lai Fun var, at vi som mennesker grundlæggende er ens. Alligevel

“

Det er meget muligt, at kvinderne søgte noget andet, søgte et blankt blad, en ny begyndelse, sådan var det jo, de havde jo ikke noget fælles sprog. Mens Lai Fun sikkert forlod sit land for at overleve, og at det også var derfor, han giftede sig, derfor han ville blive. Ikke, at der ikke også var noget andet, men - der er jo mange grunde til kærlighed.

Foto: Malene Ravn

Fra undersøgelsesrejsen i Kina. Malene og Jette mødte stor hjælpsomhed.

viste turen til Kina med al tydelighed, at der har været helt uoverstigelige forskelle mellem det, Lai Fun rejste væk fra, og det, han mødte i København. Også selvom Kina i dag jo er noget helt andet, end det var engang.

Det er let at mærke Malene Ravns begejstring over mødet med det kinesiske. Øjnene skinner, og hænderne danser i fascination over dette land og de enorme forskelle, det indeholder, fra storbyernes unge piger, der tripper afsted med klippede pudler, og ud til landet, hvor kvinderne stadig sidder ved bredden af floden og vasker tøj. Fra de massive højhuse og den smukke morgendis, som viste sig at være smog, til de majestætiske, underskønne bjergformationer, der står som ægte kinesiske malerier i Guilin. Den massive skønhed, det massive fremskridt, og så alligevel alt dette traditionelle, uforståelige, fremmede, det krøllede skrifttegn inde bagved. Velvilligheden og glæden, den imødekommenhed folk lagde for dagen, og samtidig stadig massehenrettelserne på stadion lige ved siden af. "Jeg har helt lyst til at udgive en bog mere, en bog med al researchen, alt det, jeg oplevede undervejs i processen, og som jo ikke er med i romanen", fortsætter Malene Ravn.

Malene Ravn rejste til Sydchina i selskab med Jette Lehmann, og både den unge kinesiske historiker og den hyrede tolk havde gjort et enormt forarbejde før deres ankomst. De stillede an med billedshow og historiske for-

Billedet af den kulturelt højtstående og samtidig lattervækkende kineser finder man i øvrigt stadig i Tørsleffs Atamon-kineser (skabt i 1935), hvor det karakteristiske karikerede ansigt er parret med en viden om den dygtige kinesiske kok.

klaringer og havde endda udpeget seks kinesiske landsbyer, som kunne have været Lai Funs fødeby.

I det hele taget mødte Malene Ravn kun velvillighed og interesse for projektet, både i mødet med det officielle Kinas kontorer, hvor man hjælper udlandskinesere med at finde slægtninge, og i landsbyerne, hvor der dog ikke længere var nogen, som kunne huske langt nok tilbage gennem slægtneres led.

Malene Ravn ville oprindeligt være rejst

med båd fra Hongkong op langs fastlandet til Shanghai i fodsporene på den danske ekspedition, der i sin tid hentede kineserne til Danmark. Det var dog ikke længere muligt, for skibsruten var blevet nedlagt, og i stedet blev afstandene tilbagelagt med fly. Det viste sig hurtigt, at alle spor endte blindt, at intet var det samme som dengang, ja, selv landskaberne havde ændret sig.

Det var forventeligt, og alligevel var det mødet med Kina, som i sidste ende satte skred i romanen. For selvom historier og steder var væk, så var brokker og hjørner tilbage, og det var nok til at sætte afgørende spor hos forfatteren.

Som templet, der var blevet genopbygget og de smukke gamle billeder, de enorme forskelle fra nu til da, og den unge historikers kommentar: "Well, there were some small mistakes". Som familien, der stadig har så stor betydning for de kinesiske unge, at den unge tolk havde afviklet sin kæreste, fordi hun ikke kunne tale med hans mor. Som de tårnhøje forureningstal, hvor vejret på gode dage kun lige akkurat var farligt for særligt udsatte grupper, men hvor den unge historiker slog det hen med et: "Det er meget værre i Beijing".

I det hele taget svirrer Malene Ravns tanker og billeder mellem hinanden i dét, der også netop gør hendes egen skrift meget fin: svirrende, ja, men sammenbundet af stemningen. Hun gør meget for at beskrive dette enorme, præcise og forvirrende møde med det gamle, det nye, det moderne, det danske, dette egentlige og ukendte punkt, der danner base for romanen *I dine øjne*.

Besøget i Sydchina åbnede kort sagt inspirationens sluser på vid gab, og da Malene Ravn vendte hjem, blev romanen færdiggjort i ét langstrakt flow.

KAFFE, TE OG STRØTANKER

Så vidt skriveprocessen, og nu til nutiden, hvor vi endelig kan bøje os over te og kaffe på en cafe i Aarhus, for de store linjer omkring romanens tilblivelse og tilknytning til Kina er på plads. Malene Ravn fortæller, at bogen nu kommer i 3. oplag efter kun 1 ½ måned, og det er rigtig stort for hende, langt større end de tidligere romaner. Hun har bestemt ramt noget, publikum kan lide. Hun funderer lidt over, om det er noget i tiden, som med de vestindiske øer og Jesper Wung Sung, der sidste år udgav en bog om sit eget ophav – den kinesiske maler Wung Sung, der sjovt

DET DANSKE KONCEPT SÆLGER NORDISKE FØDEVARER I KINA

I september åbnede den første nordiske dagligvarebutik i Kina. Konceptet er dansk og hedder Royal Blvd. Kineserne har taget så godt imod konceptet, at Royal Blvd i 2019 er klar til at blive rullet ud i mere end 1600 fysiske butikker i Kina.

I nr. 110 bragte vi en artikel om Royal Farm – et fynsk eksporteventyr. Et andet initiativ i samme liga er Royal Blvd, som præsenteres her.

Der findes et lille stykke af Norden på den kinesiske østkyst. Det hedder Royal Blvd og åbnede i september en butik i millionbyen Linyi med salg af nordiske fødevarer. Lokaliteten er i et større indkøbscenter, som har fået dispensation fra de lokale myndigheder, så butikkerne i centeret kan sælge udenlandske varer uden kinesisk label og CNCA-godkendelser.

På det kinesiske marked er der stor efterspørgsel efter fødevarer, hvor forbrugerne kan være sikre på varens indhold og kvalitet. Det lever de danske og nordiske produkter op til, men på trods af et stort potentielt marked er der kun meget få danske fødevarer på det kinesiske marked.

Det skyldes de langvarige og dyre godkendelsesprocedurer, der normalt skal til, før et fysisk salg i Kina bliver en realitet. Royal Blvd har lavet et set-up, der gør, at producenterne slipper for både bureaukrati og svimlende omkostninger.

NYT KONCEPT GØR DET NEMT AT KOMME IND PÅ DET KINESISKE MARKED

Royal Blvd består af danske og kinesiske iværksættere, som har det tilfælles, at de har solgt nordiske og tyske fødevarer i Kina. Virksomheden har kontor i København, Chengdu og Meishan. Den har på kort tid formået at samle en lang række nordiske fødevareproducenter inden for forskellige kategorier, som nu sælges i Kina.

Royal Blvd er blevet til grundet frustrationer over, hvor svært det er for danske virksomheder at komme ind på det kinesiske marked. Vi vidste fra erfaringer med vores egne fødevarevirksomheder, Gudenaa Pharma og Royal Farm, at efterspørgslen i Kina er stor for danske fødevarer. Men hvis man ikke ved, hvordan man skal bære sig ad, så er det næsten umuligt at komme ind på markedet. For små og mellemstore virksomheder er det ofte en alt for stor udgift at gå igennem de mere officielle veje, som kan tage op til flere år og koste virksomheden beløb i millionklassen.

Vi gik derfor i gang med at lave et koncept, hvor produkterne kan blive sat til salg fra første dag, varerne står i Kina, og til et meget overkommeligt beløb – både på fysiske og online salgskanaler. Vi har som den eneste danske virksomhed vores eget frihandelsområde i Kina og

desuden indgået partnerskab med Belt and Road-jernbanen, så vi kan transportere varer fra Danmark til Kina hurtigere og til en meget konkurrencedygtig pris ift. skib.

STRATEGIEN BAG SUCCESEN

Strategien bag konceptet hos Royal Blvd har været at placere butikkerne i niveau 2 og 3 byerne, hvor kineserne ikke har de samme muligheder for at købe udenlandske produkter, som f.eks. i Beijing og Shanghai. Der er blevet taget så godt imod konceptet, at Royal Blvd åbnede butik nr. 2 i Sichuan-provinsen allerede i december. Butikken i Sichuan er en såkaldt cross-border shop (et slags showroom), hvor kunderne kan bestille varerne fra butikken og få dem tilsendt til deres privatsadresse fra et frihandelsområde.

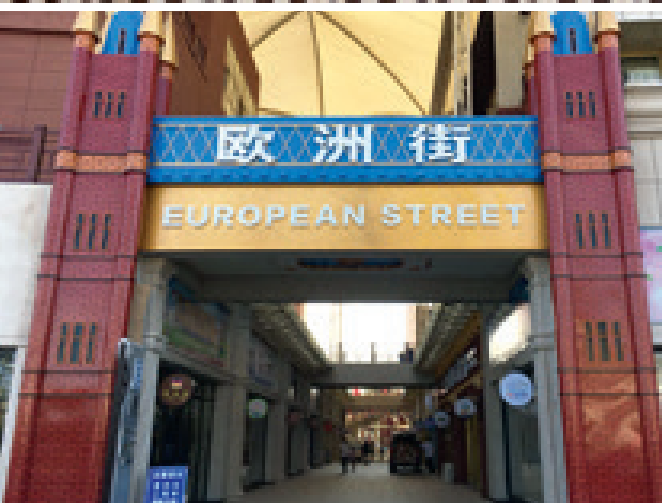
Udover det kan produkterne købes i mere end 50 andre cross-border shops og med endnu flere på vej, og der er netop indgået en aftale med lokalregeringen i Sichuan om at sælge nordiske fødevarer på mere end 1600 statsejede tankstationer. Der findes også to HC Andersens-parker i Kina, hvor besøgende udover at lære om den danske forfatter også kan købe dansk mælkepulver og flere af Royal Blvd's andre produkter.

ØKOLOGI ER EFTERSPURGT I KINA – OGSÅ ONLINE

Royal Blvd har stort fokus på økologi og har et tæt samarbejde med Meishan Organic, som har varemærkerregistreret 'økologi' i Kina. De driver den største økologiske onlineplatform i Kina. Økologi er hurtigt på vej frem i Kina, og for de mange danske økologiske producenter er der her en oplagt mulighed for at afsætte varer.

Ligesom i Danmark flytter mere og mere af dagligvaresalget over på digitale platforme. Det går dog betydeligt hurtigere i Kina end i Danmark, og i nogle byer kan man få leveret sin pakke gratis samme dag, som man bestiller. Et konkret eksempel på, hvor hurtigt ting kan sprede sig online i Kina, er Royal Blvds Douyin (app til videodeling), som gik fra 0 til 750.000 følgere på blot tre måneder.

Succesen består i at tage det nordiske og tilpasse det til kinesisk humor og kultur.

15. september åbnede Royal Blvd sin første butik i et nyt butikscenter i Linyi i Shandong-provinsen. Butikken på 130 kvm sælger udelukkende europæiske og amerikanske varer.

Linyi har 10 mio. indbyggere og ligger som vækstområde i top ti i Kina med en deraf følgende stor over- og middelklasse, så kunde-grundlaget for kvalitetsvarer er garanteret.

JD.com? Mange har efterhånden hørt om Alibaba, men JD.com kommer vi også til at lære at kende. JD.com eller Jingdong er Kinas næststørste e-handelsportal med 266 mio. brugere. Royal Blvd har sin egen JD-portal. Siden juni 2016 har JD.com som den første leveret pakker med droner.

Royal Blvd sælger danske grise opdrættet uden brug af antibiotika. Svine-influenzaen har desværre også ramt Kina, så markedet har været på den anden ende, men det er selvfølgelig godt for os og de danske opdrættere.

Jeppe Schoubye
er partner i Royal Blvd sammen med
Kasper Kristensen og Raymond Wong.

Royal Blvd er en nystartet virksomhed fra eftersommeren 2018, men er hurtigt blevet bemærket af danske og kinesiske medier. Royal Blvd har været interviewet til CCTV1, CCTV9, Linyi TV, Shandong TV, Chengdu TV, Linyi Radio, Radio24syv og Fødevarer-watch. Derudover er to af virksomhedens partnere, Kasper Kristensen og Jeppe Schoubye, henholdsvis blevet nomineret til DCCC's "Business Person of the Year in China" og Vækstfabrikkernes Iværksætterpris 2018.

Ambitionen er at få udbredt konceptet til hele Kina. Til at begynde med har Royal Blvd hovedsageligt haft små og mellemstore fødevarerproducenter med, men interessen fra de store fødevareriværksheder har gjort, at virksomheden også er begyndt at tilbyde at åbne butikker for de store danske fødevareriværksheder.

... 0 0 0 ...

Film fra messe:

https://www.youtube.com/watch?v=_dWQnrTExRc

Film fra butik:

<https://www.youtube.com/watch?v=4aMjaXbVaWQ>
www.royalblvd.dk

RØVERISK, QI-STJÆLENDE VIND (賊風)

Jeg stod ude ved et af vores grøntsagsbede og funderede over, at dette bed illustrerede et vigtigt aspekt af den 'røveriske' eller 'qi-stjælende vind', som det omtrent 2000 år gamle kinesiske, klassiske værk *Den Gule Kejsers klassiker om indre medicin* (黃帝內經 – Huangdi Neijing) taler meget om.

Blandt andet i Su Wen-delen kapitel 75, hvor der står:

邪氣者，虛風之賊傷人也，其中人也深，不能自去

("Skadelig qi er den røveriske tomme vind, som skader

mennesket. Den rammer mennesket i de dybe lag

og kan ikke selv komme ud igen").

賊風, 'den røveriske vind', eller 'den qi-stjælende vind', er de former for vind, der skaber ubalancer i vores krop og sind.

Vi kender det alle fra at sidde i træk. Det bliver man nemt syg af – bliver forkølet, eller får stive led og muskler, hvor trækken har ramt. Eller vindkølingen, hvor vinden både forøger kuldepåvirkningen og samtidig fører til, at vinden rammer særligt hårdt og kan trænge svækkende ind i os. Eller den isnende forårsvind, der er så drilsk og farlig, når solen samtidig begynder at få mere magt.

De gamle kinesere observerede nøje, hvordan 'den røveriske, qi-stjælende vind' kan tappe os for kræfter.

I grøntsagsbedet var de såede bønner, som havde stået i læ af det lave beskyttelseshegn, jeg havde lavet, mere end dobbelt så store og kraftige som de bønner, der havde stået i den vestenvind, der havde

smøget sig uden om hegnet og var faret ind over planterne. Det samme gjaldt for rækkerne af gulerødder.

Vinden har stjålet planternes qi. Den har fratrækket dem den vækstfremmende balance mellem nærende fugt, yin, og frisk tørhed og varme, yang. Vinden har med sin dominerende kraft enten forøget kuldepåvirkningen, altså skabt overreaktion af yin, og hæmmet varmen, altså givet underskud af yang, og/eller dens blæsende, tørre varme har skabt overreaktion af yang og dermed udmarvet fugten, yin, og fjernet dens nærende virkning.

I Su Wen-delen kapitel 33 står der:

黃帝曰：… 何生何敗？岐伯曰：得順者生，

得逆者敗；知調者利，不知調者害。

("Den Gule Kejsers sagde: '... Hvad skaber liv, hvad skaber

ødelæggelse?' Qi Bo sagde: 'Det, der giver medløb, skaber liv,

det, der giver modløb, skaber ødelæggelse. At vide, hvordan

man harmoniserer, er gavnligt. Ikke at vide, hvordan man

harmoniserer, er skadeligt").

Med læhegnet har jeg altså ikke formået fuldt ud at harmonisere, så væksterne fik medløb og ikke modløb. Bedre afskærmning havde givet bedre harmoni mellem vand (yin) og varme (yang), mellem ro (yin) og luftning (yang), mellem køling (yin) og vind (yang). 賊風, 'den røveriske vind', eller 'den qi-stjælende vind', havde dermed ikke fået samme mulighed for at dræne nogle af urterne for kraft.

LÆR KINESISK

med et komplet begyndersystem

Nǐ hǎo Zhōngguó

- Kinesisk sprog og kultur for begyndere

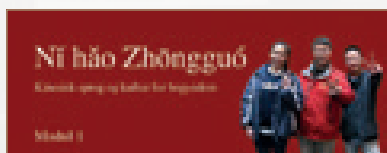
Serien tilbyder en ny og unik internetbaseret og interaktiv måde til indlæring af kinesisk sprog og kultur.

Indlæring sker via videooptagelser af dialoger og tekster, suppleret med relevant kultur- og samfundsstof.

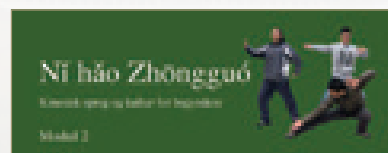
Alle moduler har en stor mængde interaktive opgaver til træning af tekstforståelse og grammatik samt et omfattende billedmateriale, grammatik og gloser.

Der er tilknyttet Pinyin-tekstværktøj samt et lydpanel, der kan downloades i alle Moduler.

Systemet består af fire moduler:

Modul 1: nihao1.systime.dk

Modul 2: nihao2.systime.dk

Modul 3: nihao3.systime.dk

Modul 4: nihao4.systime.dk

Af Lene Sønderby Bech og Christian Nielsen

PINYIN

– NÅR KINESISKE TEGN SKRIVES MED BOGSTAVER

Når man skal lære kinesisk som fremmedsprog, er det højst sandsynligt, at man starter med at lære udtaleregler vha. det supplerende hjælpealfabet kaldet pinyin. For de fleste danske kinesisk-studerende sker det på et tidspunkt i livet, hvor de allerede har kendskab til flere sprog og de dertilhørende skriftsystemer.

Men mødet med kinesisk skriftsprog er lidt specielt, for pinyin er ikke det primære skriftsystem, men blot en god hjælp til at lære udtale. Alligevel er der visse udtalefælder, der er nemme at falde i, når man med dansk som modersmål skal tillære sig det kinesiske sprogs lyde. Og kendskabet til fx det danske og det engelske skriftsprog og tilsvarende sproglyde gør muligvis blot disse problemer større?

I det følgende redegør Sidsel Holm Rasmussen kort for historien bag pinyin og lignende kinesiske romaniserings-systemer efterfulgt af en lynguide til pinyins udtaleregler med særligt fokus netop på de førnævnte sprogfælder.

Her skal man holde tungen lige i munden – eller måske netop ikke. Helt ligetil er det ikke, men hop med på vognen i denne tour de force gennem pinyin.

FONEM

Fonem er en sproglyd med distinktiv, dvs. betydningsadskillende funktion. Alfabetiskrift bygger på fonemprincippet, hvor hvert bogstav svarer til et af sprogets fonemer, og hvor der kun noteres lydforskelle, der er betydningsadskillende.

I fx dansk er der dog mange afvigelser fra dette princip: Ordene *vej*, *vær*, *værd*, hver udtales alle [vɛɹ], mens *lyst* står for tre ord med forskellig udtale alt efter ordets betydning: "ikke mørkt", "kastet lys på" eller "glæde".

MORFEM

Morfem er inden for sprogvidenskab den mindste betydningsbærende størrelse, fx *-r* der angiver flertal.

Uddrag fra Den Store Danske

TONEM

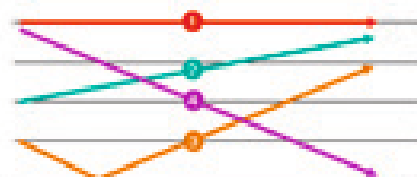
我不知道你在说什么

wǒ bù zhīdào nǐ zài shuō shénme

Jeg ved ikke, hvad du siger

Over nogle af vokalerne i kinesiske ord er der nogle underlige tegn. De (diakritiske) tegn informerer os om tonen, som stavelsen skal udtales i.

Der er fire toner på kinesisk samt en "neutral" tone. Den neutrale tone udtales blødt og kort og vises ved ikke at have noget diakritisk tegn over stavelsens hovedvokal. De øvrige fire toner vises traditionelt på en skala som vist nedenfor:

Tonerne er betydningsadskillende på kinesisk. Et dansk eksempel, som kan hjælpe på forståelsen, er den vigtige forskel, der er i ellers identiske ord, som udtales med eller uden stød. For eksempel har ordet "ham" to forskellige betydninger, der afhænger af, om vi udtaler det med stød (betydning: det yderste hudlag på nogle dyr) eller uden stød (betydning: personligt pronomen).

Uddrag fra http://www.chinese4.eu/dk/kinesisk-for-dig/komponent/2/139/lydene_pa_kinesisk/toner

PÅ en konference mødte jeg i sommer en sprogentusiast, som havde opfundet et nyt fonetisk skriftsystem som supplement til kinesiske tegn. Disse såkaldte translitterationssystemer er der egentlig ikke mangel på, men hr. Lo fortalte mig begejstret om sin nyligt patenterede opfindelse, og hvordan 'Lo's Complete Romanization of the Chinese Language' var meget bedre til at gengive det kinesiske sprogs fonemer, end det er tilfældet med 汉语拼音方案 Hànyǔ Pīnyīn Fāng'àn (herefter bare pinyin), det officielle alfabetiske skriftsystem, som i 2018 kunne fejre sit 60-års jubilæum.

Hans primære kritik af det udbredte pinyin skriftsystem var, hvor besværligt det er at angive toner, og at disse somme tider udelades. I stedet for at angive de fire kinesiske tonemer med diakritiske tegn, som det i pinyin gøres med de fire tonemarkører, foreslog han med sit system, at denne vigtige betydningsadskillende detalje skulle angives i bogstaver. Det gør det både lettere at skrive på en computer, og læseren vil altid blive gjort opmærksom på et nyt ords leksikalske toner, idet informationen ikke let udelades.

En anden kritik af pinyin, som hans system øjensynligt også skulle imødekomme, er de uoverensstemmelser, der er mellem symbol og lyd: Pinyin skal fungere som en hjælp til udtale, men for nogle af vokalerne ser vi ikke et 1:1 forhold mellem det valgte bogstav og den udtalte lyd. På den måde er der en række små udtaleforskelle, som ikke kan aflæses direkte af pinyin, men som må læres, og det er en hyppig kritik af pinyin, at det som assisterende fonetisk skriftsystem ikke indfanger alle udtaleforskelle i det kinesiske standardsprog.

Min samtale med hr. Lo kastede derfor et nyt skær over en ellers temmelig gammel debat om kinesiske skriftsystemer.

Siden det 17. århundrede har der været udviklet en lang række supplerende skriftsystemer, hvis formål er at angive udtalen af de kinesiske skrifttegn, for det er alment kendt, at det kræver lang tid og megen vedholdenhed at lære at afkode både lyd og betydning af dem. I dag er de mest kendte af disse supplerende skriftsystemer naturligvis det nuværende pinyinssystem samt en tidligere populær kandidat kaldet Wade-Giles. De kan, i lighed med de fleste øvrige supplerende lydssystemer til kinesisk, begge betegnes som romaniseringssystemer, altså systemer

“

For mange af dette blads faste læsere vil følgende forklaring af reglerne formentlig være overflødig, mens læsere, der endnu ikke har givet sig i kast med begynderkinesisk, måske kan finde hjælp til basale udtaleregler her. For de mere erfarne studerende af moderne standardkinesisk håber jeg også, at denne gennemgang af de kinesiske sproglyde vil tydeliggøre de vigtigste forskelle mellem netop de danske og kinesiske lyde

der gengiver lyd i symboler fra det latinske alfabet.

De er den mest udbredte type blandt det kinesiske sprogs mange translitterationssystemer, men der behøves ikke nødvendigvis tages afsæt i et for os så velkendt alfabet, og 注音符號 Zhùyīn fúhào (forkortet: zhuyin) er den kendte undtagelse opfundet i de spæde år efter oprettelsen af den kinesiske republik i 1912.

Zhuyin angiver udtalen af kinesiske stavelser i få simple symboler, nogle af dem baseret på strøg i kinesiske tegn. Men modsat kinesiske skrifttegn angiver disse symboler fonemisk information, nøjagtigt som andre translitterationssystemer. Zhuyin benytter sig desuden af ca. de samme tonemarkører som pinyin, hvor Wade-Giles systemet tilføjer et tonetal efter stavelsen.

At indikere toner vha. bogstaver, som i hr. Los forslag, er dog heller ikke et ukendt fænomen: Et senere system, også opfundet under republikken (1912-1949), hedder 国语罗马字 Guóyǔ Luómǎzì (forkortet: luomazi), og i det gør man netop brug af forskellige bogstaver for at indikere tonen på en stavelses rim.

锅 鍋 guo
国 國 gwo
果 果 guoo
过 過 guoh

I Guóyǔ Luómǎzì angives tonerne vha. bogstaver

Der har altså været foreslået mange systemer gennem tiden, nogle med større eller mindre gennemslagskraft. I det Kina, som spejdede langt efter vestlig modernisering, advokerede de allermest kritiske røster endda helt for afskaffelsen af kinesiske skrifttegn til fordel for et alfabetisk skriftsystem. Den foretrukne løsning blev dog at supplere de nu simplificerede tegn med et alfabet.

Alle disse førnævnte translitterationssystemer veg pladsen i midt 50'erne, da en ny komité blev nedsat for at udforme endnu et hjælpealfabet, og i starten af 1958 blev pinyin indført som det officielle translitterationssystem i folkerepublikken. Populariteten og udbredelsen af pinyin er vokset støt siden.

I 1982 blev det officielt anerkendt som den internationale standard for transskriptioner af kinesisk, og ifølge Kinas egen lovgivning er pinyinsystemet nu det eneste officielle skriftsprog til transskription af standardsproget, putonghua (moderne standardkinesisk).

Her 60 år efter dets tilbliven står det klart, at pinyin er kommet for at blive, også trods kritikpunkter som fx dem, hr. Lo adresserede. Til gengæld er det også klart, at et latinsk alfabet næppe kommer til fuldstændigt at erstatte kinesiske skrifttegn som det primære officielle skriftsprog – der er ingen vej uden om tegnene, hvis man vil kunne læse officielt kinesisk.

For os, der skal lære putonghua som fremmedsprog, er translitterationen dog et nemt sted at starte. De få uoverensstemmelser, der er mellem lyd og symbol, er nemlig relativt systematiske og derfor ikke så svære at lære, og selv efter flere års studier af det kinesiske sprog er pinyin en sikker hjælp til udtale, når man står overfor nye tegn, eller de besværlige 多音字 (duōyīnzì); de tegn, hvis udtale ændres afhængigt af kontekst.

Som fonetiker studerer jeg lyde, og ikke skriftsprog, i mit daglige arbejde, men eftersom pinyin ofte er vores første møde med de kinesiske sproglyde, og eftersom pinyin netop er designet med det formål at indfange de fonologisk relevante forskelle i sproget, har det fanget min interesse. Jeg ser af samme grund stor værdi i at kortlægge de vigtigste udtaleregler, og det vil jeg gøre med afsæt netop i det skriftsystem, der har til formål at hjælpe os på den front.

For mange af dette blads faste læsere vil følgende forklaring af reglerne formentlig være overflødig, mens læsere, der endnu ikke har givet sig i kast med begynderkinesisk, måske kan finde hjælp til basale udtaleregler her. For de mere erfarne studerende af moderne standardkinesisk håber jeg også, at denne gennemgang af de kinesiske sproglyde vil tydeliggøre de vigtigste forskelle mellem netop de danske og kinesiske lyde, der som-

Pinyin	<i>a</i>	<i>e</i>	<i>u</i>	<i>ch</i>	<i>ch</i>	<i>sh</i>	<i>r</i>	<i>j</i>	<i>q</i>	<i>x</i>
Wade-Giles	<i>a</i> / <i>ai</i>	<i>a</i> / <i>ai</i>	<i>u</i> / <i>u</i>	<i>ch</i>	<i>ch'</i>	<i>sh</i>	<i>j</i>	<i>ch(i)</i>	<i>ch'(i)</i>	<i>hs</i>
Guoyǔ Luómǎ	<i>a</i>	<i>u</i>	<i>u</i>	<i>j</i>	<i>ch</i>	<i>sh</i>	<i>r</i>	<i>j</i>	<i>chi</i>	<i>shi</i>
Zhōngguó Fānyǔ Fonetik	<i>p</i>	<i>y</i>	<i>u</i>	<i>q</i>	<i>q</i>	<i>r</i>	<i>g</i>	<i>h</i>	<i>c</i>	<i>t</i>
Det internationale fonetiske alfabet	<i>a</i>	<i>a</i>	<i>u</i>	<i>tʃ</i>	<i>tʃ</i>	<i>ʃ</i>	<i>ʃ</i>	<i>ɕ</i>	<i>ɕ</i>	<i>ɕ</i>

Der er mange forskellige translitterationssystemer for kinesisk.

Skemaet gengiver repræsentationerne af ti udvalgte konsonantlyde i forskellige skriftsystemer. I det internationale fonetiske alfabet betyder et løftet "h", at der er aspiration (et luftpust), som følger konsonanten. I Wade-Giles systemet markeres det med en apostrof, mens de øvrige udvalgte systemer bruger separate symboler.

me tider er en hæmsko for, at vi kan udtale og forstå kinesisk uden problemer.

Jeg vil så vidt muligt undgå alt for teknisk terminologi, men i stedet forsøge at finde eksempler på velkendte ord, som indeholder lyde, der kan forklare forskelle og ligheder.

1. KONSONANTER

Putonghua har 22 konsonanter (afhængigt af, hvordan man tæller), og de kan optræde i starten af stavelser (initialt). Kun to nasale konsonanter kan stå til sidst i en stavelse, nemlig [n] og [ŋ], og i pinyin skrives disse som <n> og <ng>¹, helt i lighed med hvad vi kender fra dansk og engelsk.

Andre velkendte bogstaver er fx og <p>, hvis udtale heller ikke er så forskellig fra, hvad vi hører i dansk, dog med en lille undtagelse. En kinesisk p-lyd som i fx 皮 (pí) er lidt mere 'kraftfuld' end et dansk p som i fx Pia. Der er altså lidt mere kraft på det lille luftpust, som følger med, når man udtaler stavelser, som starter med et kinesisk <p> og <k>, end det er tilfældet med de tilsvarende danske konsonanter. Ellers svarer udtalen af pinyins <b, p, d, t, g, k> nogenlunde til, hvordan de udtales i dansk retskrivning.

Og så alligevel ... Den danske t-lyd skiller sig lidt ud. Et dansk <t> som i fx ti, udtales

ikke som en kinesisk t-lyd i fx 体 (tǐ). Den akustiske energi, som følger lige efter t'et i ti, er større end i 体, og hvis man lytter godt efter, vil man kunne høre, hvordan det er, som om en lille s-lyd sniger sig ind lige efter danske, initiale t'er, i hvert fald som det udtales af mange danskere (mig selv inklusive)².

I fonetiske termer vil man omtale denne proces ved at sige, at det danske t-fonem affrikeres. Affrikater er en særlig type konsonanter, der kan analyseres som to sammensatte lyde i én, og i dansk findes disse lyde mest i låneord, fx i starten af *chili* og *job*.

Kinesisk har hele 6 affrikatlyde, og hvis vi igen vender tilbage og kigger nærmere på pinyinbogstaverne, så er affrikaterne repræsenteret af de bogstaver, som sandsynligvis springer i øjnene hos den danske studerende som mindre familiære. For hvad repræsenterer et x? Eller et z? Ved disse symboler kan man ikke bero på sin hidtidige viden fra dansk eller engelsk skriftsprog. Både <z> og <c> kan fx på dansk udtales som [s] som i *zebra* og *cirkus*. Et dansk <c> udtales også ofte som [k] i fx *cola*, og alle disse eksempler er fra låneord.

På kinesisk repræsenterer <z> og <c> dog to af de mange affrikater, og i dette tilfælde

1 Symboler indrammet af klammer [] angiver udtale i fonetisk lydskrift, mens < > angiver stavemåde i et skriftsystem. For nemheds skyld angiver jeg dem kun, hvis min forklaring ellers er i fare for at blive tvetydig.
2 Undtagelsen er de såkaldte "tørre t'er", som kan forekomme i nordjyske dialekter, og hvis man udtaler sine t'er på den måde, så er man straks tættere på udtalen af et kinesisk <t>.

har vi en kombination af en t-lyd og en s-lyd, altså [ts]. Forskellen på pinyinens <z> og <c> kan nogle gange være svær at høre for kinesiskstuderende på begynderniveau, og endnu sværere at udtale selv.

Forskellen består i den også førømtalte kraftige luftstrøm, som skal medfølge, når man udtaler det kinesiske c (fonetisk [tsʰ]), og ikke i z'et (fonetisk [ts]). Det kinesiske z minder meget om den affrikatlyd, man har i tysk, som også skrives med et <z> som i *Zug*, hvilket måske kan være en hjælp, da mange danske studerende har kendskab til tysk. For mange lyder det kinesiske c dog som et meget tydeligt udtalt dansk t, og det er naturligvis en stor kilde til problemer.

Nogle af de lyde, som ved første øjekast ser mest anderledes ud i pinyinskriftsproget, er de såkaldte retrofleksler: <zh, ch, sh, r>. Alle fire konsonanter udtales med tungens øverste spids trukket lidt tilbage. Det er nærliggende at komme til at udtale de tre sidste som engelske konsonanter, hvis bogstaver er tilsvarende, dvs. de lyde der indleder engelske ord som fx *church*, *ship* og *red*.

Det er svært at generalisere udtalemåder på tværs af alle talere af hhv. engelsk og kinesisk, men forskellige studier tyder på, at tungens former sig noget anderledes i udtalen af de pågældende konsonanter for de to sprog. I en engelsk ch-lyd eller sh-lyd løftes ikke kun

spidsen, men også den forreste del af tungens let op mod den øverste del af munden, mens kinesisk <ch> og <sh> udtales med en flade-re tunge, hvor det kun er tungespidsen, der løftes op.

Men hvad så med <zh>? Ligesom <z> og <c> repræsenterer pinyinens <zh> og <ch> også den særlige type konsonanter, der kaldes affrikater. Forskellen er igen luftpustet, som efterfølger en kinesisk ch-lyd, og ikke en zh-lyd. Jeg hører ofte danskere uden kinesisk erfaring antage, at <zh> skal udtales som en sh-lyd: Fx hørte jeg for nyligt navnet *Zhōu* udtalt som "sju", og i sådan et tilfælde er både konsonant og vokaler udtalt så forkert, at ingen kineser vil kunne gætte, hvilket ord der menes.

Tungens placering i <zh> er som i de to forrige konsonanter, og <zhou> lyder næsten som navnet *Joe* på engelsk. Den vigtige forskel er bare tungespidsen, som altså skal trækkes længere tilbage, end hvad man gør for at udtale det engelske j.

Der er ikke helt konsensus om, hvordan man skal forklare udtalen af kinesisk <r>, men denne konsonant lyder heldigvis ikke som nogle af de andre konsonanter, og er derfor let nok at genkende.

Hvis man udtaler den som det danske initiale r, er man langt fra en kinesisk udtale, men hvis man efterligner en engelsk r-lyd,

kommer man lidt tættere på. En vigtig forskel er, at man ikke skal runde læberne på samme måde, som man ofte gør det i udtalen af det engelske r. Sammenlign fx udtalen af *red* og *人 rén*, og bemærk den store kontrast i læbernes form.

Den sidste række uvante pinyinbogstaver er <j, q, x>, og når man skal læse dem, er det igen vigtigt at glemme alt, hvad man ved fra dansk og engelsk retstavning! Disse konsonanter lyder meget som de danske lyde, der skrives som <dj>, <tj> og <sj> som i *Djæv*, *tjene* og *sjippe*, men i produktionen af de kinesiske konsonanter løftes den midterste del af tungens fladt opad. Desuden efterfølges disse tre konsonanter altid af en i- eller y-lyd, så det velkendte ord 去 *qù* udtales fx med et [y].

De særlige udtaleregler for bogstavet <u> i pinyin er nemlig betinget af, hvilken konsonant det efterfølger, og det leder mig nu videre fra de initiale konsonanter til de kinesiske vokaler.

2. VOKALER

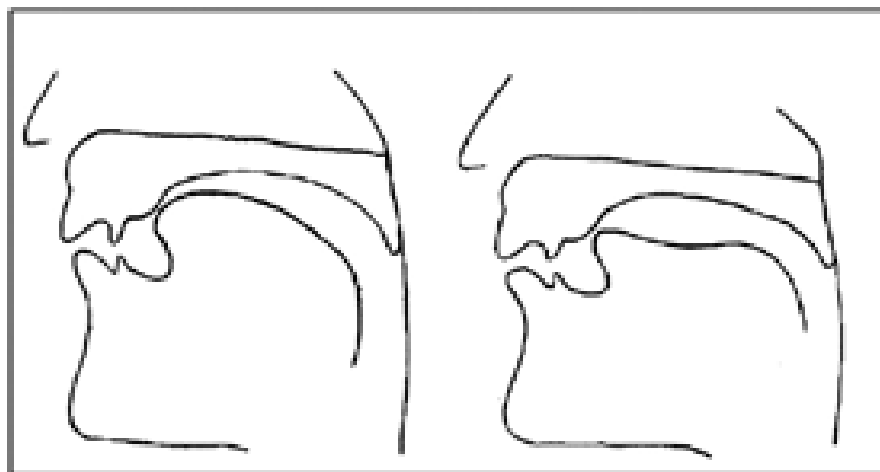
I min erfaring volder de kinesiske vokaler os ikke nær så mange vedblivende udtaleproblemer som konsonanterne, så i dette afsnit vil jeg blot give eksempler på de misforståelser, jeg hyppigst er stødt på.

Fra kendskab til tysk er danske studerende måske vant til at læse umlaut, som i *Tür*, og mange danske studerende vil således have erfaring med at læse denne vokal som et [y]. I pinyin findes både <u> og <ü>, men det er kun efter n- og l-, at begge vokaler kan optræde. Der findes altså både stavelser udtalt [nu] og [ny], og [lu] og [ly].

Til gengæld sparer pinyin på de ekstra symboler, når der ikke er en mulig forskel, så efter <j, q, x> betyder <u> i virkeligheden <ü>, altså en [y]-lyd. Efter alle andre konsonanter repræsenterer <u> en [u]-lyd.

Et lignende mønster findes også for i'erne i pinyin. Bogstavet <i> lyder som et dansk i (som fx i *hvil*), hvis det står efter j, q, x eller efter b, p, m, d, t, n, l. Men hvis det står efter z, c, s eller zh, ch, sh, r, så udtales bogstavet meget anderledes.

Jeg vil anbefale interesserede at finde optagelser af dem på nettet, for de minder ikke rigtigt om nogle danske vokallyde. Forskere diskuterer, hvorvidt de egentlig bør kaldes vokaler eller konsonanter, for selvom de optræder som vokallignende i stavelser, så

Billedet er lånt fra en god grundbog til kinesisk fonetik (Y.-H. Lin: *The sounds of Chinese*. Cambridge University Press, 2007). Billedet forestiller sagittalplaner af mundens konfiguration i dannelsen af en engelsk sh-lyd (venstre) og en kinesisk sh-lyd (højre).

minder de om konsonanter: Munden åbnes ikke nær så meget, som hvis man udtalte et 'almindeligt' i.

For alle i'er, som efterfølger de syv ovenstående konsonanter, gælder, at tungens placering skal forblive i den position, som kræves for konsonanten. Hvis man skal udtale <si> på dansk, som i fx *Signe*, så bevæger tungen sig lidt mellem s'et og i'et, men hvis man skal udtale <si> på kinesisk som i 四, så forbliver tungen det samme sted hele tiden. Produktionen af de kinesiske i'er er altså betinget af den foregående konsonant.

Bogstavet <e> i pinyin kan sandsynligvis også give anledning til forvirring. Et af de allerførste ord, man lærer på kinesisk, vil nok være partiklen 的 de, som udtales ret hurtigt, uden for meget volumen på vokalen. Faktisk er denne vokal meget 'neutral', med tungen placeret lige midt i munden, ligesom vokalen i det engelske bestemte kendeord *the*. I mere udtalte stavelser repræsenterer <e> dog en vokal produceret med tungen trukket lidt tilbage i munden, fx i 哥 gē³.

En hjælp til at udtale denne vokal kan være, hvis man først laver et 'almindeligt' o, som i *Ole*. Prøv først at sige "go" med denne o-vokal. Prøv derefter af sprede læberne, mens tungen forbliver det samme sted. I åbne stavelser som fx gē er vokalen for <e> udtalt som denne let-åbnede, urundede bagtungevokal, men hvis den efterfølges af en nasal eller en anden vokal, rykkes tungen lidt frem i munden igen.

Mit tydeligste eksempel på påvirkning fra dansk stavemåde i kinesisk udtale er, når pinyinbogstaverne <ei> udtales, så de rimer med det danske ord *hej*. Det betyder fx, at mange kommer til at udtale den første stavelse i Beijing som den første stavelse i bajer med en [ai] vokal i stedet for [ei]. Denne misforståelse er særlig uheldig fordi [ai] vokalen også eksisterer på kinesisk, så her er det vigtigt med et grundlæggende kendskab til pinyin. <ei> skal rime på *hey* og *say*, mens vokalerne i 白 bái skal rime på *hej* og *mig*.

Den type vokaler, som kombinerer to vokal-kvaliteter, kaldes diftonger, og dem er der nogle stykker af i standardkinesisk. De fleste er heldigvis lette nok at gennemskue: <au> rimer på engelske *how*, <ou> rimer på engelske *low*.

En let diftongeret vokal, som til gengæld ikke er så let at afkode, repræsenteres med et enkelt bogstav <o> i stavelserne <bo, po, mo, fo>. Vokalerne skal udtales som [uo], og stavelserne rimer faktisk på det velkendte kinesiske ord 多 duō, så det er et eksempel på to pinyinrepræsentationer for den samme lyd. Disse vokaler rimer nogenlunde på det danske ord *mor*.

Selvom der er forvirrende uregelmæssigheder i pinyins vokalbogstaver, så er det mit indtryk, at danske studerende generelt hurtigt lærer dem, mens udtale af toner kan give flere vedvarende problemer.

3. TONER

Det er alment kendt, at de kinesiske toner er betydningsadskillende, hvilket betyder, at en forkert udtalt tone kan betyde fremsigelsen af et andet ord. Det klassiske eksempel er *mā, má, mǎ, mà* (妈, 麻, 马, 骂). Heldigvis kan potentielle misforståelser eller tvetydigheder oftest opklares af konteksten, især hvis de segmentale informationer (vokaler og konsonanter) i kommunikationen er entydige.

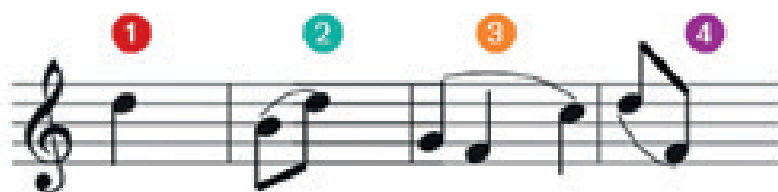
Pinyin anvender diakritiske tegn over vokaler for at angive en stavelses leksikalske tone, og formen på disse imiterer tonelejet (se billede). Forklaringer om toneleje er endnu sværere at formidle på skrift end vokaler

og konsonanter, så her må jeg også foreslå en hurtig internetsøgning for lydeksempler på de fire toner, og måske også den neutrale tone, som er grammatisk betinget og medfører kortere stavelser.

Første tone beskrives som en høj, jævn tone, og det vil sige, at tonelejet forbliver højt gennem hele stavelsen. Anden tone starter fra et mellem toneleje og stiger til højt. Den kaldes derfor en høj, stigende tone. Den tredje tone kaldes den dykkende tone, fordi den starter fra et mellemlavt stadie, hvorefter den falder til stemmens dybeste toneleje, før den stiger til et middelhøjt toneleje til sidst. Den fjerde tone starter fra stemmens højeste toneleje og falder til det dybeste. Alt sammen meget hurtigt i løbet af de ca. 200 millisekunder, som vokalen varer (når det altså går langsomt!). [Se næste side]

Det har længe været en populær teori, at studerende let kommer til at overse en stavelses tone, når den er tilføjet som ekstra information over de (for mange) så velkendte latinske bogstaver, og derfor forestillede man sig, at et translitterationssystem som luomazi (eller som hr. Los) ville være en bedre hjælp for studerende med kinesisk som fremmedsprog. Man antog altså, at studerende ville være mere opmærksomme på tonen, hvis den var angivet som et bogstav.

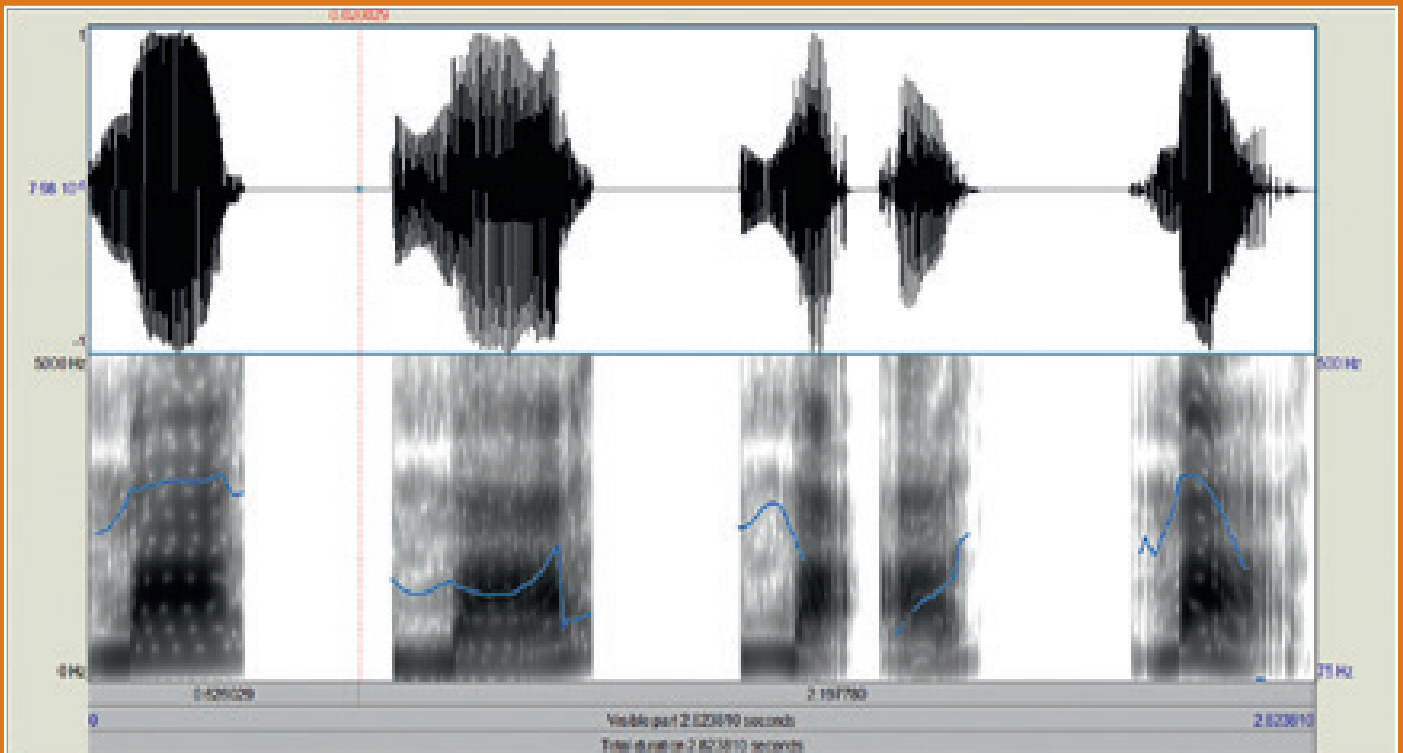
I 90'erne blev teorien dog afprøvet, og en forsker påviste, at amerikanske studerende, som lærte kinesisk vha. pinyin, faktisk lavede færre tonale fejl end studerende, som havde lært udtale vha. luomazi⁴. Forskeren fandt, at luomazi, som anvender bogstaver til at angive

De fire toner

3 I det kinesiske ord for storebror gentages morfemet <gē>. I 哥哥 har den anden stavelse en neutral tone, hvilket gør e-vokalen kortere, og den minder mere om den førortalte "neutrale" vokal.

4 McGinnis, S. (1997). Tonal Spelling versus Diacritics for Teaching Pronunciation of Mandarin Chinese. *The Modern Language Journal*, 81(2).

ve toner, faktisk forvirrede de studerende en del, og forårsagede fejl i både toner og segmenter, fordi der var flere unikke stavelses-udtaler at lære.

Det blev konkluderet, at pinyin var lettere for de studerende at lære, og at kendskab til netop det translitterationssystem sandsynligvis også var mest nyttigt for de studerendes fremtidige kontakt med kinesisk.

Den konklusion må jeg også tilslutte mig nu. Jeg har ikke set nyere undervisningsmateriale, som ikke anvender pinyin på begynderniveauer, og jeg kan heller ikke forestille mig, at et nyt system vil erstatte pinyin.

Det er helt almindeligt, at alfabetet har enkelte særegenheder, som man skal lære, og her er pinyin ingen undtagelse, om end der er ganske få. Det er også alment kendt og accepteret i forskning og fremmedsprogstilegnelse, at udtale af et fremmedsprog kan blive påvirket af kendskab til sammenlignelige skriftsystemer, særligt for studerende på begynderniveau.

Det særlige ved at lære kinesisk er bare, at man skal lære to skriftsystemer at kende, men hvor 汉字 (Hànzi) er de smukke og komplicerede, officielle repræsentationer af kinesiske morfemer, så er pinyin det elegante og lettilgængelige hjælpesystem, som fortsat kan være en hjælp for studerende, længe efter de læser godt nok til faktisk at foretrække tegnene - og som du nu forhåbentligt også vil finde endnu nemmere at læse.

Sidsel Holm Rasmussen, 司思, er ph.d.-studerende ved Institut for Kommunikation og Kultur, Aarhus Universitet. Hendes ph.d.-projekt handler om kinesiske konsonantlyde, der forekommer os danskere meget enslydende i nogle kontekster, men hun interesserer sig generelt for en lang række artikulatoriske og akustiske aspekter af kinesisk fonologi.

De blå streger i det nederste panel (et spektrogram) viser tonelejets frekvens for fire stavelser af mā, mǎ, mǎ, mǎ. De diakritiske tegn, som vi bruger for at angive toner i pinyin, efterligner den akustiske frekvens. Bemærk for eksempel, hvordan den første blå streg i stavelsen helt til venstre er nogenlunde lige i den midterste del. Stregen angiver, at tonens frekvens er nogenlunde lige høj gennem hele vokalen.

Man kan more sig med at lave testsætninger på kinesisk fx med stavelsen ma. Her er et eksempel, men den skal høres, så tjek den ud på nettet:

**Mor rider på en hest,
hesten er langsom,
mor skælder hesten ud**

http://www.chinese4.eu/dk/kinesisk-for-dig/komponent/2/139/lydene_pa_kinesisk/toner

STOR PANDA STOR GLÆDE

For 60 år siden besøgte den første panda København Zoo. I 1958 opholdt hunpandaen Chi-Chi sig i tre uger i zoologisk have og tiltrak tusindvis af besøgende. Hun var faktisk på vej til USA, men da der var en amerikansk boykot af kinesiske varer på det tidspunkt, strandede hun i Europa og besøgte flere zoologiske haver i løbet af sommeren. Så det var et rent tilfælde, da den første panda kom til Danmark.

Det samme kan på ingen måde siges om den/de næste. De to pandaer Mao Er og Xing Er forventes at ankomme fra Chengdu Panda Base i løbet af foråret 2019. Deres ankomst har været planlagt i flere år, og de venter kun på, at det nye panda-anlæg er færdigt. Her i København Zoo glæder vi os sådan til at modtage dem.

Mao Er og Xing Er blev født i Chengdu Panda Base i henholdsvis 2014 og 2013. Xing Er flyttede senere til Shanghai Zoo, hvor han er lige nu, men i passende tid inden transporten til København returnerer den unge herre til Chengdu, så hr. og fru panda kan ankomme som par og ikke som to adskilte individer.

Jeg er for nylig vendt tilbage fra Chengdu Panda Base og Shanghai Zoo, hvor jeg har besøgt pandaerne. Men vigtigere end det har jeg haft nogle gode diskussioner med kollegerne fra Chengdu Panda Base om vores fremtidige samarbejde.

Det startede alt sammen tilbage i 2010, da jeg besøgte Chengdu Panda Base for første gang sammen med den daværende adm. di-

rektør for København Zoo Lars Lunding Andersen. Vi var inviterede af den danske ambassade i Kina med henblik på at undersøge mulige fremtidige fælles forskningsområder mellem vores to institutioner.

Chi-Chi i København Zoo anno 1958.

Tidligere havde man en anden holdning til salg af pandaer i Kina. Hunpandaen Chi-Chi blev født og indfanget i 1957 i Sichuan-provinsen i Kina og boede i Beijings zoologiske have indtil 1958. Hun blev da købt af den østrigske dyrehandler Heini Demmer og var derefter i forskellige zoologiske haver, indtil hun kom til London, hvor hun levede til sin død i 1972.

I løbet af de to dage oplevede vi en enestående forskningsinstitution med en højt kvalificeret videnskabelig medarbejdergruppe, der var meget interesseret i at få kontakt med andre forskningsinstitutioner. Og den rolle kunne vi let se os selv i. Med vores fokus på dyreadfærd, veterinærmedicin og genetik ville vi være i stand til at supplere den ekspertise, der allerede var i Chengdu Panda Base, og uden tvivl ville den også kunne bidrage med erfaringer til os.

Alt i alt så vi for os et frugtbart, fremtidigt samarbejde.

I slutningen af mødet underskrev vi et 'letter of intent' med fokus på det bilaterale samarbejde til fordel for begge parter. Samtidig gik vi ind i at støtte udviklingen af *Panda Valley Project*, som på det tidspunkt stadig var i sin vorden. Panda Valley Centre skulle opbygges til et fremtidigt forsknings- og træningscenter for pandaer, der skal slippes fri i naturen.

Jeg har besøgt Panda Valley Centre flere gange siden 2010, senest her i november. Og hver gang bliver jeg forbløffet over, hvor hurtigt centret udvikler sig. Det er nu mere end "bare" et forsknings- og træningscenter. Det er blevet et professionelt besøgscenter, hvor gæster kan komme og blive klogere på pandaer og deres forhold i naturen.

Når vi modtager vores pandaer i 2019, vil vi gå i gang med fælles forskningsprojekter sammen med Chengdu Panda Base, og per-

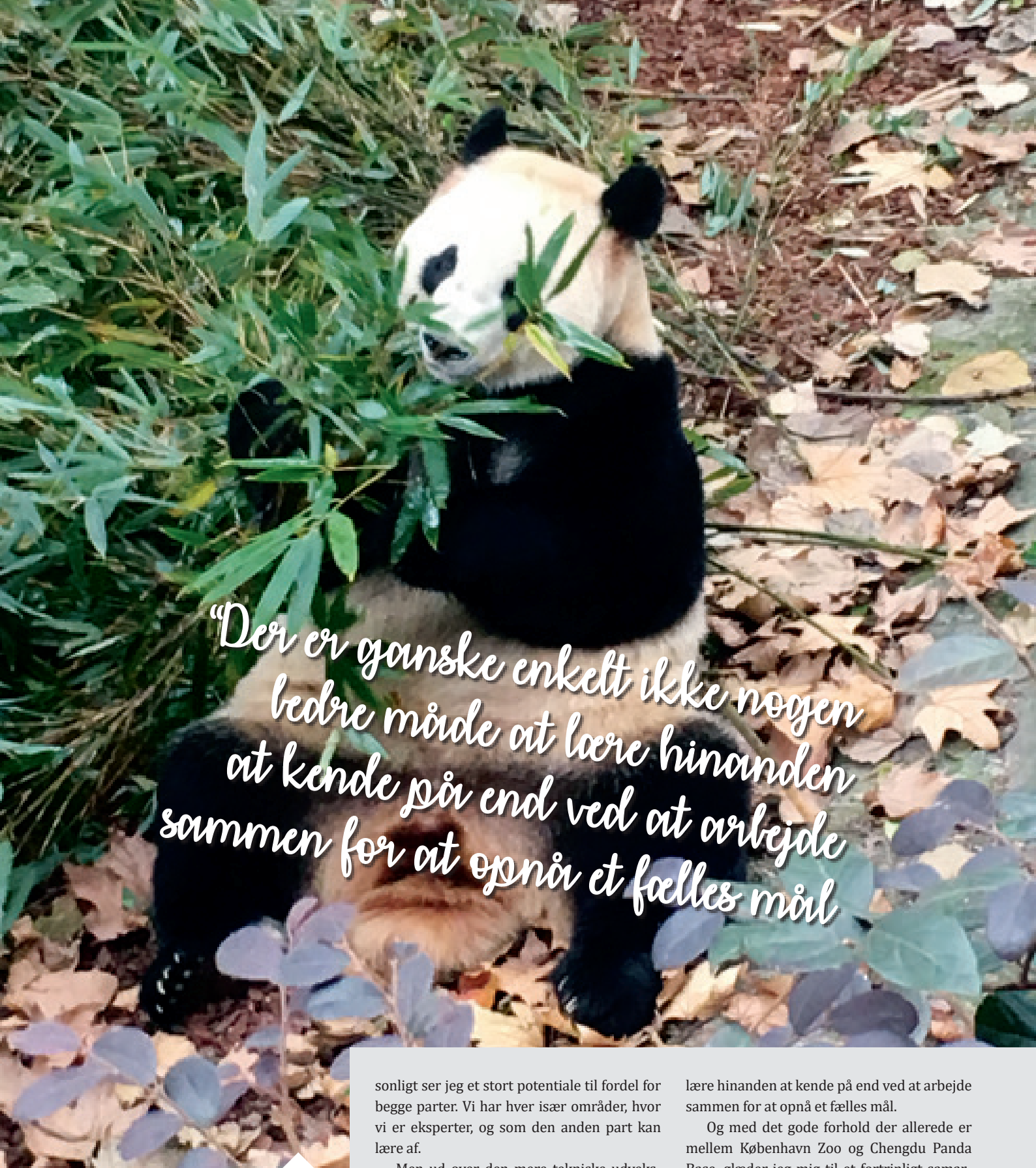

Borgmester **Jørgen Glenthøj** siger:

"Det er klart, at det har en meget stor positiv værdi for både ZOO, byen og hele landet, at vi får pandaerne til Frederiksberg. Så det er en begivenhed og en attraktion, som vi ser frem til at få på Frederiksberg."

Frederiksberg Kommune er parat til at være med til at byde pandaerne velkomne og planlægger en event eller to i den anledning. Hold øje med kommunens hjemmeside.

Foto: Frederiksberg Kommune

"Der er ganske enkelt ikke nogen bedre måde at lære hinanden at kende på end ved at arbejde sammen for at opnå et fælles mål"

Mao Er (eller Mao Sun, som hun hedder i daglig tale) i november 2018 i Chengdu Panda Base.

Foto: Bengt Holst

sonligt ser jeg et stort potentiale til fordel for begge parter. Vi har hver især områder, hvor vi er eksperter, og som den anden part kan lære af.

Men ud over den mere tekniske udveksling af ekspertise ser jeg også de fremtidige projekter som en mulighed for en generel kulturudveksling mellem Danmark og Kina. Der er ganske enkelt ikke nogen bedre måde at

lære hinanden at kende på end ved at arbejde sammen for at opnå et fælles mål.

Og med det gode forhold der allerede er mellem København Zoo og Chengdu Panda Base, glæder jeg mig til et fortrinligt samarbejde.

Bengt Holst er videnskabelig direktør i København Zoo.
www.zoo.dk

EN MOPPEDRENG MED GODS I

Ph.d., dr.phil., oversætter og seniorforsker Vibeke Børdahl har gennem hele sin akademiske karriere beskæftiget sig intensivt med klassisk kinesisk mundtlig historiefortælling. Hun har skrevet vidt og bredt om emnet og forsket i sammenhænge og flydende grænser mellem mundtlig og skriftlig fortællekunst i Kina.

Den mundtlige fortællekunst er til stede i alle kulturer, men det er også et element, der i moderne tider har været under pres. Preset af det skrevne ords videre udbredelse, af nye underholdningsindustrier, af ændrede levevilkår. Gennem de seneste årtier har man dog særligt i Vesten set en fornyet interesse for storytelling, for mundtlighed, lokal forankring, levende ord, spoken words.

Kunstnere har vel altid vidst, at det levende og det skrevne ord ikke stod i hierarkisk forhold til hinanden, men var komplementerende og interagerende. Det folkelige – sproget levet – stivner jo ofte i skriften. Og ofte tager skriften sit udgangspunkt netop i det levende, talende ord, mens det levende, talende ord igen gør skriften fleksibel. Men modsat det skrevne ord er det ikke altid, at den mundtlige overlevering lader sig fange, for den mundtlige tradition videregives via mesterlæren, og hvis fortællingen går tabt – hvis der ikke er en lærling – da videregives fortællinger og traditioner ikke til eftertiden.

I Kina har den mundtlige fortælling dybe rødder – rødder med udgangspunkt i det folkelige. Der er lange traditioner og store mestre indenfor genren, og vil man dykke dybere ned i emnet, kan man som mere almen læser f.eks. kaste sig over Vibeke Børdahls *Tiger, Tiger – Wu Song og tigreren i kinesisk fortællekunst* (2004). Her vil man kunne skabe sig et godt og grundigt overblik og møde flere af de store mestres fortællinger og særlige stilelementer.

Vibeke Børdahl har et særligt nært forhold til fortællerne fra Yangzhou. Yangzhou var tidligere en vigtig kinesisk handelsby. Byen ligger ved Yangtze-floden mellem Shanghai og Nanjing, og derfor spillede den også en central rolle som handelsby i de tider, hvor transporten foregik ad vandveje. I nutidens Kina fremstår den dog som en lidt tilbagestående by, der holder fast i gamle fortælletraditioner, og hvor en lang række af

de sidste store historiefortællere derfor har holdt til.

Den kinesiske historiefortælletradition var oprindeligt et folkeligt element, der betragtedes som vulgært og underlødigt af eliten. Den har dog til alle tider haft tilhængere, også blandt lærde og intellektuelle, og de mundtlige elementer spores ofte langt ind i de højere stilarter og måske allermest i Kinas romankunst (xiaoshuo).

Den kinesiske romans sammensurium af skriftlige og mundtlige elementer er et kapitel for sig, og et spændende et af slagsen, for den mundtlige og den skriftlige fortælling har haft tætte forbindelser hele vejen op gennem historien. Begge genrer gør brug af hinandens virkemidler og spiller ofte meget bevidst på stilmæssige forskelle på intellektuelle og folkelige noter i sproget.

Et typisk mundtligt element ses også i den klassiske kinesiske romans gentagne struktur og den simulerede mundtlige fortæller – elementer, der i øvrigt godt kan give problemer for den vestligt dannede, 'plot'-orienterede læser.

Forholdet mellem det mundtlige og det skrevne tager i det forhåndenværende massive værk *Western Han – A Yangzhou Storyteller's Script* (742 s., 2 kg) en anden drejning. Her er nemlig tale om noget så unikt som et historiefortællermanuskript. I 2003 fik Vibeke Børdahl overrakt et bevis på sin særlige tilknytning til – og utrættelige indsats for – historiefortælletraditionen i Yangzhou, da hun blev betroet sin nære ven historiefortælleren Dai Buzhangs skriftlige forlæg for den klassiske fortælling om Western Han (Xi Han).

Det var en unik gestus, for historiefortællingen eksisterer i udgangspunktet kun som en mundtlig tradition, og dermed eksisterer det skriftlige forlæg i udgangspunktet heller ikke som andet end en myte. Familien viste derfor Vibeke Børdahl stor tillid, da de overrakte hende manuskriptet, og det har vel været deres håb, at hun i kraft af sin kærlighed til genren og venskabet bånd kunne hjælpe med at bevare dette unikke element af kinesisk folkløse for eftertiden.

Og det er en tillid, Vibeke Børdahl har taget på sig. I samarbejde med sin nære ven og

kollega Liangyan Ge og filologen Wang Yalong har hun gjort dette digre værk, der bestod af fem håndskrevne, avisindbundne, lasede notehæfter, tilgængeligt for offentligheden i original, faksimile og engelsk oversættelse – behørigt annoteret og, hvor det er muligt, også med dateringer af manuskriptets mange tilføjelser. Her står man derfor med et unikt værk, en kildetekst for dem, der måtte interesse sig for at dykke dybt ned i fortællekunstens mange elementer – dybt, ja måske helt ned på det semantisk-fonetiske niveau.

Det nævnes i forordet til manuskriptet, at det er den første engelske oversættelse fra de populære (folkelige) Western Han-fortællinger, og at det således er et manuskript, der udfylder et hul i tilgængelig vestlig oversættelse af populær kinesisk fortællekunst.

Værket er en historisk romance med et rigt persongalleri, der giver et indblik i den del af det klassiske kinesiske heltegalleri, der omgav den sagnomspundne første kejser af Kina, Qin Shi Huang (260 – 210 f.Kr.) Man har dog samtidig gjort sig umage for at pointere, at værket her ikke skal ses som et forsøg på at levere et stykke brillant litteratur på engelsk. Det her er et akademisk – nærmest pedantisk minutøst – værk, der først og fremmest sigter på at gengive et unikt "aide-de-memoire" for klassisk kinesiske historiefortællere så nøjagtigt som muligt.

Det har krævet meget filologisk arbejde og stor ekspertise at datere, tyde, nedfælde og oversætte, og man har tydeligvis her ønsket at give andre forskere mulighed for at dykke så dybt ned i tekstens lag som overhovedet muligt. Værket gengives hele vejen igennem med klare billeder af den håndskrevne originaltekst, med en omhyggeligt opnoteret faksimileudgave, og i en annoteret, tekstnært oversat engelsk version.

Det er altså først og fremmest et forsøg på at give et nøjagtigt, bredt billede af et tekstligt forlæg for mundtlig fortælletradition og/eller skabe mulighed for et dyk ned i forholdet mellem oral og skriftlig fortælletradition i Kina. Som sådan er det et helt unikt og enestående arbejde, jeg har fået stukket i hånden, det første historiefortællermanuskript i en flerfoldet udgave.

Bogen inviterer til studier og sammenligninger, og det er et arbejde, som vil kunne

hjælpe forskere, filologer og andre på vej ned gennem lag af tekst, der ellers nok ville være uigennemtrængelige for mange. Det sagt, så er det også et materiale, jeg i højere grad vil dykke ned i til tider, for mulighederne er mange, og niveauet er højt, men det er ikke just godnatlæsning.

Som sinolog betragter jeg bogen med ærefrygt og nyder den høje faglighed og det flerlagede udtryk. Men det er først og fremmest et værk, der fordrer den detaljerede, minutløse forståelse og hører hjemme på forskerens bord som et bidrag til noget, man ellers ikke ville have haft mulighed for at dykke ned i. Vi taler om et værk, der er smukt og gedigent opsat, minutiøst og respektfuldt gengivet, akademisk og kollegialt stilet – og ganske unikt.

Vibeke Børdahl and Liangyan Ge (ed.):
Western Han
– A Yangzhou Storyteller's Script
Nias Press 2017. 742 sider.

BEMÆRK

Selve historien udgives 2019 i en forkortet, kommenteret og illustreret udgave.

Her kan den almindelige læser glæde sig til at læse et klassisk kinesisk episk drama.

Han Xin's Challenge.
A Tale of the Founding of the Western Han
Oversat af Vibeke Børdahl og Liangyan Ge
Nias Press 2019

Sidse Laugesen

er magister i litteraturhistorie
med speciale inden for moderne
kinesisk litteratur.

DU GRØNNE ANSJOS

Jeg vil først gentage: ”– det er med store ord ærerigt, at en dansk forsker på det internationale akademiske bogmarked har skrevet de to bøger, som vil være uomgængelige for enhver fremtidig analyse af det kinesiske skæbneår 1937”.

Sådan sluttede jeg min dobbeltanmeldelse¹ af den engelske udgave, udgivet i 2013², og den efterfølgende bog om Massakren i Nanjing, udgivet i 2015³.

Det var naturligt, at bøgerne først kom på engelsk, rettet mod et internationalt publikum. Det er trods alt de to første ikke-kinesiske bøger, som på grundlag af både kinesiske og japanske kilder detaljeret analyserer japanernes angreb på Shanghai og massakren i Nanjing. Men hvis engelsk ikke lige falder let, så skal man nu gribe chancen.

Harmsen maler med den brede pensel, men sådan at man kan se hvert enkelt penselhårs strøg. Næsten ugebladsagtigt følger man enkeltes små skæbner, på liv og helt konkret: på død. Liv og død for den enkelte, men penselhår for penselhår byggende op til den større bemaling af hele forløbet. Det er flot beskrevet.

Her i den danske udgave har Harmsen tillige indlagt små oplysninger om danske firmaer og personer. I denne kosmopolitiske myretueby kunne det gøres for mange andre lande, men oplysningerne falder naturligt, og styrker vores næsten kropslige oplevelse af forløbet. Og har relevans.

Relevansen er styrken, for hvis jeg nu skriver navnene Julie Saabye og Kate Evans, så ringer der næppe mange tempelklokker, – men Saabye udgav i 1945 børnebøgerne *Sabotørpigen Moa Ling* og *Moa Ling's sidste bedrift*, og Evans udgav de samme i 1947! Begge bøger handler om en piges kamp mod japanerne i Shanghai. Og begge bøger er skrevet under pseudonym.

Forfatteren hedder Aage Hermann, der i 1938 også havde skrevet *Kineserdrenge i krig*, og i 1940 *Yang-Hui-Ming. En kinesisk spejderpige*, også begge om kampen, den umulige kamp i Shanghai mod japanerne⁴.

Meget mere var der ikke skrevet på dansk om angrebet på Shanghai, førend Harmsen, og her kommer så relevansen, – for det er Aage Hermann, der er ophavsmand til visestrofen ”Græd ikke saa aflagt, du grønne Ansjos, endnu kan dit Træben vel spille!” – og det er overhovedet ikke relevant her, – men det er hver eneste af Harmsens små sidespring og afstikkere og detaljer i *Døden ved Yangtze-floden*.

PS: Notesiderne 323-330 sidder forkert.

1 Danmark-Kina, nr. 106, 2016, s.34

2 Shanghai 1937. Stalingrad on the Yangtze (Casemate 2013. 310 s.)

3 Nanjing 1937. Battle for a Doomed City (Casemate 2015. 336 s.)

4 Omtalt af Harmsen s.246ff

Peter Harmsen

Døden ved Yangtze-floden.
Slaget om Shanghai, 1937

Forlaget Turbine 2018. 372 sider. 300 kr.

Hans Jørgen Hinrup

er fhv. forskningsbibliotekar
på Statsbiblioteket
med speciale i Kina.

SLAGET OM SHANGHAI, 1937

DEN DANSKE VINKEL

11. november 1937 markerede en lille del af Shanghais udenlandske befolkning 19-årsdagen for Verdenskrigens afslutning i Europa. De fleste var optaget af en meget mere nærværende konflikt. For samme dag var et tre måneder langt slag mellem kinesiske og japanske styrker om kontrol med Shanghai ved at synge på sidste vers. Kineserne var slået, og de sejrrige japanere var i færd med at nedkæmpe de sidste modstandslommer.

Shanghais internationale distrikter var undsluppet de værste af slagets følger, fordi begge de krigsførende parter bestræbte sig på ikke at ramme udlændinge eller deres ejendom. Men på denne slagets sidste dag foregik kampene lige på grænsen til det franske kvarter, og her havde englænderen Pembroke Stephens, krigskorrespondent for Daily Telegraph, taget opstilling med sin assistent for at observere sidste kapitel i det enorme slag.

For at få et bedre overblik var de to udlændinge kravlet op i et vandtårn i udkanten af det franske kvarter. Men det gjorde dem også til lette mål, og snart begyndte kuglerne at hagle mod tårnets sider. Sandsynligvis var det japanske soldater, som skød, og måske havde de i kampens hede forvekslet de to vesterlændinge med kinesiske modstandere. Det var i grunden lige meget: De to var fanget.

Pembroke Stephens blev ramt af skud og sank sammen i en blodpøl. Da han kort tid senere blev båret ned fra vandtårnet, var han allerede død. Han var den første og eneste vestlige korrespondent, som måtte lade livet under Shanghai-slaget. Andre korrespondenter stimlede sammen for at få historien, og de fandt hurtigt en velformuleret og troværdig kilde i skikkelse af hans assistent.

Han var dansker, og hans navn var Bernhard Sindberg.

Få uger senere skulle Sindberg finde ny beskæftigelse, denne gang på en cementfabrik

opført af F.L. Smidth nær Nanjing. I den egen-skab reddede han tusindvis af kinesiske civile, som ellers ville have været forsvarsløse over for den vold og terror, som den japanske hær slap løs ved årsskiftet – men det er en helt anden historie. I efteråret 1937 var Sindberg en af mange danskere, som ufrivilligt oplevede Shanghai-slaget på nærmeste hold.

Den danske vinkel var ikke nogen prioritet for mig, da jeg i 2013 udgav en bog om slaget, *Shanghai 1937: Stalingrad on the Yangtze*. Bogen var til det engelsksprogede marked, og derfor var det naturligt, i det omfang jeg inddrog et udenlandsk perspektiv, at fokusere på de amerikanere og briter, som på den ene eller anden måde kom tæt på begivenhederne som diplomater, journalister og militærrådgivere.

Anderledes forholdt det sig, da jeg i 2017 diskutererede en dansk udgave med forlaget Turbine. Det var klart, at det i oversættelsen ville give mening at tilføje nye anekdoter og detaljer om den danske kolonis forhold under de blodige begivenheder. Ud af en samlet befolkning på 3,5 millioner var godt 200 registreret som danskere, og måske var der lige så mange, som var på midlertidigt ophold eller af forskellige årsager ikke var blevet registreret. Under alle omstændigheder var det danske islæt beskedent, men ikke desto mindre havde det en høj profil.

Danskere var ivrige medlemmer af Shanghai Volunteer Corps, byens hjemmевærns-liggende styrke af frivillige, som siden midten af 1800-tallet havde værnet om de internationale kvarterer, når storpolitiske storme rasede hen over Kina. I 1937 gjorde nogle af de danske frivillige tjeneste helt fremme i forreste linje, hvor de kinesiske og japanske kugler piftede om ørerne på dem. "Dødsfælden" blev stillingen kaldt. "Husene omkring dette Sted ligger alle i Ruiner, og jeg vader i Glasskaar fra splintrede Ruder," skrev Berlingske Tidendes korrespondent.

Nogle danskere udviste en fandenivoldsk adfærd grænsende til dødsforagt. Den danske tennisklub åbnede sin efterårssæson i slutningen af august 1937, til trods for at store dele af Shanghais kinesiske kvarterer stod i flammer, og japanske krigsskibe i Huangpu-floden brugte deres tunge kanoner mod kinesiske stillinger inde i byen. Da sæsonen sluttede i midten af oktober, var der luftbombardementer tæt på, og de danske tennisspillere trak klubbens bordtennisbord ud i et noget optimistisk håb om, at de ville kunne gemme sig under den tunge bordplade, hvis sprængstykkerne begyndte at flyve for tæt.

Nogle danskere – kvinder og børn – lod sig evakuere, efter at en del af det internationale distrikt var blevet ramt af flere vildfarne bomber, med hundredvis af døde som resultat. I alt 68 tog med det norske skib M/S Taishan, der sejlede fra Shanghai i midten af august og ankom i Hongkong få dage efter. Størstedelen blev tilbage.

Det var et udtryk, måske, for den risikovilje, der i det hele taget havde bragt dem til Østasien. "Vi, som kender Shanghai, er optimister," skrev Jyllands-Postens korrespondent. "Shanghai har set megen Ødelæggelse. Altid har den hurtigt formået at rejse sig igen."

Peter Harmsen

KINESISK RUGBRØD

I 70'ernes hedengangne Kinabutik i Paradisgade i Aarhus var det mest prægnante indtryk store farvestrålende plakater og engelsksprogede bøger og pjecer trykt i Kina. Om politik.

Men der var også børnebøger og enkelte skønlitterære sager, heriblandt et lidt kedeligt gråt hæfte på 68 sider, Lu Hsun: *The True Story of Ah Q*. (Peking: Foreign Languages Press. 1972. 5.ed.). Der var også *Wild Grass* (1974, 68 s.), *Old Tales Retold* (1972, 137 s.), og senere endda *Selected Stories of Lu Hsun* (1978, 255 s.), – men de samlede støv.

Det kulturrevolutionære Kina udgav Lu Xun som spydspids for den boblende, kogende 4. maj-bevægelse fra 1919. En litterær bevægelse, der – også – var en kulturel revolution med politiske mål.

Nu udgiver Forlaget Sand & Jern den første samlede oversættelse af *Nahan*, noveller Lu Xun skrev i perioden 1918-22, – i alt 14 noveller, heriblandt også *Grundlæggende beretning om Ah Q*.

Jeg må tilstå, at jeg i sin tid læste den og andre af novellerne, – men fandt dem kedelige. Helt min fejl. Ved læsning i denne danske oversættelse er det som rugbrød. Det nærer, – nå ja, pyt, – nej det smager, og vi kan tage det igen og igen – og igen. Novellerne kan genlæses, og man kan tænke over dem, eller tænke, at der da vist ikke var noget seriøst, eller – jamen hvad var der? Hvad var der nu?

Dette: "Lu Xuns noveller kendetegnes dog netop ved en tvetydighed på alle planer, som unddrager sig enhver forenklet tolkning".

Salgsmæssigt er det almindeligt at fremhæve, hvor meget en klassiker også kan sige os i dag. Her er det rigtigt. Det mest blåtante eksempel er det kinesiske udtryk Ah-Q-isme, der dækker over, hvorledes en person kan vende ethvert nederlag, enhver fejl, til en sejr, til pral. Ingen nævnt, ingen glemt.

Læs bogen. Hvis du skal nære dig.

Hans Jørgen Hinrup
er fhv. forskningsbibliotekar på Statsbiblioteket
med speciale i Kina.

SAND OG RUSTENT JERN

Det er en fryd, at der er startet et forlag med det ene – og vigtige – formål at oversætte kinesisk skønlitteratur. Og formidle samme.

Den første udgivelse *Opråb* af Lu Xun fortjener al den ros, som den også er givet i min anmeldelse her.

Som gammel bibliotekar var det mig også en fryd, at der på forlagets hjemmeside er lagt fokus på en bibliografisk opregning af alle oversættelser. Fra bøger og til enkelte digte. Fra selvstændige udgivelser og til oversættelser i tidsskrifter og antologier.

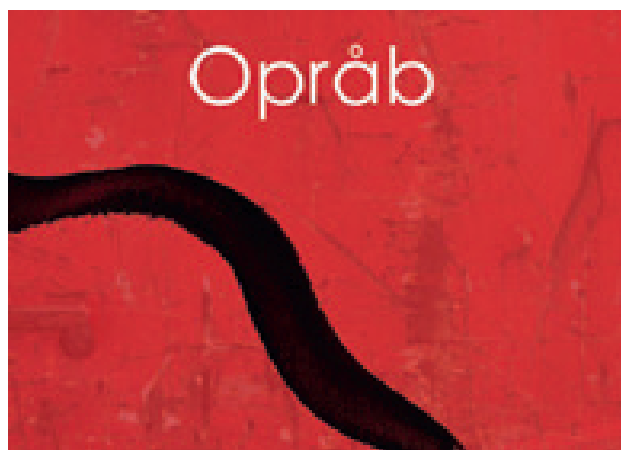
Jeg er klar til at give bibliografien en stor chance igen – men først, når alle relevante oversættelser er hentet fra mine egne *Dansk Kinabibliografi* 1641-1949 og 1950-2000 (Århus 1991 og 2005). Og det er mange.

Dernæst så er der også et væld af oversættelser at hente i tidsskrifterne *Hundrede Blomster* og *Danmark-Kina* fra 1970 til 2003, – som let kan plukkes fra mit indeks til samme (Århus 2004). Nu venter jeg bare. Længe. For det er ikke et lille arbejde, forlaget har foran sig.

Endelig en lille praktisk oplysning: Forlaget har valgt at samle forfatterne efter pinyin. Det er fornuftigt, – men for læseren, som skal låne en bog på biblioteket, skal det nok gøres klart, hvordan den oprindelige transskription på bogen så ud.

Hans Jørgen Hinrup

Forlaget Sand & Jern
<https://sandogjern.dk>

Lu Xun
Opråb

Oversat fra kinesisk af Peter Damgaard
Forlaget Sand & Jern 2018.
219 sider.
189 kr.

BESKRIVELSER AF FLYGTIG FREMMEDHED

Titlen siger så meget, og alligevel så meget lidt. *I dine øjne*. I dine øjne er det blik, vi ser på den anden med, men også det blik, der ser tilbage på os. Og så måske helt konkret dét skæve øje, som afslørede, hvor hovedpersonen (eller: hovedpersonerne) i romanen kom fra: skævvøjet, kineseren, den, der aldrig fuldt og helt var en af os? Titlen siger, at du står ud, at du er fremmed – eller at jeg er.

Titlen siger meget, bliver ved med at trække i mig, jeg kan faktisk virkelig godt lide den, og dens særlige form for den ordknappe, åbne, tilgængelige lukkethed. Det er, som om den præcist fortæller, hvad det hele handler om, og samtidig er så flygtig, at den taler udenom. Som om flygtigheden og fremmedheden krydser klinger, og dermed gør det hele præcist.

Og det, det præcise og flygtige er måske netop, hvad der gør Malene Ravn's nyeste roman så fin. Romanen, der bygger på en virkelig historie om veninden Jette Lehmanns far Poul Erik og hans ukendte kinesiske far tryllekunstneren Lai Fun, kunne ellers nemt blive tung. Bagtæppet er massivt: En kineser ankommer til København som en del af en udstilling i Tivoli år 1902; et uægte barn vokser op under forfærdelige kår i et Europa hærget af krig; en ung kvinde får først sin familiehistorie afdækket, da hun bliver voksen.

De historiske detaljer er mange, og materialet er massivt udstrakt over tid, og fra starten kunne man frygte, at det bliver en sentimental fortælling, en lidt tung skrift og muligvis et lettere tvungent greb for at fange alle personer ind og samtidig beskrive 'det ægte kinesiske' for den danske læser.

Men romanen er noget helt andet. De historiske detaljer og dokumenter fylder befriende lidt, det er ikke dem, som er på spil, og skrift og begivenheder springer i et let og fængende løb, egentlig, uden at man forarges over den manglende tyngde. For skønt romanen på sine godt 500 sider breder sig over 100 år og tre generationer, så virker springene i fortællingen, i historien plausible, måske fordi skriftens præmis netop er det springende, flimrende, erindrende og ikke det minutiøst tidsfæstede.

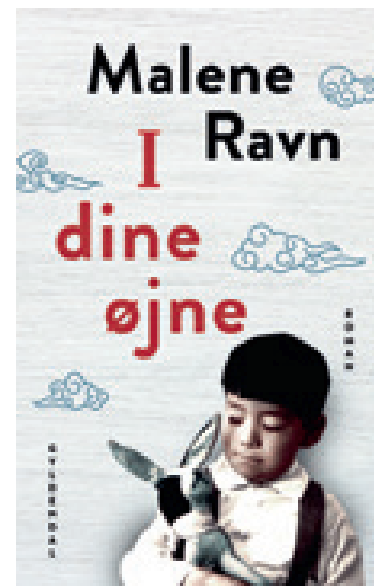
Romanen har en nærmest sløjfeagtig form med løse ender, der svinder ud i diffuse, korte erindringsglimt. Det gælder begyndelsen, kineseren Lai Fun, hans ophav, hans møde med det danske, kærligheden. Og det gælder slutningen, barnebarnet Nete og hende nye blik på det kinesiske. Således opløser bogen sig ligesom ud mod enderne og samler sig dermed samtidig som i en knude om den vigtigste og måske også mest betagende del af historien: Drengen og manden Erik, det uægte barn af en kineser, hans usle opvækst og løsrivelsen fra de usle kår. Det menneskelige vilkår, mennesket Erik, ensomheden, smerten og styrken.

Selv ikke i fortællingen om Erik lader Malene Ravn det historiske bagtæppe fylde. Det er, som om hun i stedet mest af alt søger at holde historien på barnets præmisser, i barnets tempo, som om hun via drengen Erik af-søger, hvad det vil sige at vokse op, at formes og træffe valg. Som om hun dermed viser, at det ikke er i de store begivenheder, vi formes, men derimod i det små.

Romanen præges af dagligdag, erindringer, det knuede og det menneskelige, og ingen, selv ikke de, der svigter, lades egentlig i stikken af teksten, som aldrig bliver fordømmende. Detaljerne om barnet, drengen, manden Erik, hans opvækst og tanker finder i øvrigt hurtigt en plads i et (moder-)hjerter, for den er barsk, den er sørgmodig og hjerteskerende, og den er i sig selv værd at læse – om ikke andet så for at minde os selv om, hvilke vilkår vi til tider byder hinanden.

Bogen har et meget glidende sprog, og særligt interessant er det at se, hvor velkomponeret den er i sine pauser. Punktummer og kommaer står meget præcist og holder på en eller anden måde romanens læsetempo tilbage, så man når at tygge over det tænkte, sagte og sete, uden at man hverken forhaster sig eller går i stå. Det er virkelig meget elegant, og måske kunne man ligefrem overveje, om det er feminint? I hvert fald er det effektivt.

"Lai Fun bevægede sig smidigt op og ned ad den tykke bambusstamme. Med benene i et

fast greb om stammen bøjer han overkroppen vandret ud i luften og smiler til publikum, mens han drejer parasollen bag sig. Så stærk. Så nitten år."

Romanen er i det hele taget meget taktsom og opmærksom, og måske er det det, der løfter historiens tunge dyne op og lader læseren ane det dunkende hjerte indenunder. Hjertet som aldrig er forklaret, aldrig er forløst, aldrig er lagt frem, men i stedet er gengivet i lunt og meget menneskelige glimt.

Egentlig er romanen ikke som sådan komponeret som en historisk roman. Det er snarere en smal roman, der har fået lov til at vokse i længden, og det er, som om stil og tempo ikke egentlig hører hjemme i det lange stræk her. Men hvis det ikke hører hjemme, så er det dog et tilføjet fremmedelement, der fungerer rigtig godt. Erindringsglimtet fylder langt mere end historiske begivenheder; det menneskelige perspektiv, den personlige oplevelse og følelserne er i fokus, og det historiske bagtæppe og detaljerne er kun med for at skabe bundklang til netop det menneskelige.

Hvor historiske dokumenter og forklaringer trækkes ind, er det kun kortvarigt, hvilket fungerer fint. Men søger man historiske fakta og velbeskrevet historisk indsigt er dette nok ikke romanen, man skal vælge.

En af de fineste ting ved romanen er måske nok dens evne til at sætte ord på fornemmelsen af fremmedhed. Det sidder som en

usynlighed i kroppen, som en skuffelse, et selvhad, en ensomhed, der med tiden også kan vokse til fornægtelse og afvisning, som her i beskrivelsen af kammeraten Jens:

”Der er noget med Jens, og det er ikke bare det med Rådhuspladsen. Der er noget sort inde i ham som han ikke kan vride sig fri af. Man kan mærke på Jens at han ikke kommer til at klare sig. Erik kan i hvert fald. Erik genkender det sorte, og da han får øje på det hos Jens og mærker genkendelsen, bliver han forkrækket.”

Flygtigheden, nærheden, det smukke sprog og tempo og den menneskelige venlighed er klart det stærkeste ved denne roman. Det er, som om netop flygtigheden og det sparsomme historiske bagtæppe gør personerne overbevisende, elegante uden at virke klodsede – og som om samme flygtighed forbereder læseren på, at mindre historier vikler sig ind mellem hinanden uden nødvendigvis at fordrer en afslutning.

Fortællingen om drengen og manden Erik står klart stærkest og centralt, og måske kunne man mene, at romanen mod slutningen giver lige vel lidt plads til barnet Nete og hendes historie. Men romanen er uendeligt smuk og finfølt, klart konstrueret og læseværdig, ikke som historisk dokument, men som en vellykket roman og et dyk ned i det menneskelige sind.

Tak for den lille perle af livsmod.

Malene Ravn

I dine øje

Gyldendal 2018. 476 sider. 300 kr.

Sidse Laugesen er magister i litteraturhistorie med speciale inden for moderne kinesisk litteratur.

“INGEN KAN SPÅ, OM MORGENDAGEN BLIVER KLAR ELLER GRÅ”

Vi er nået til det sjette bind af Vibeke Børdahls eminente og flot opsatte oversættelse af Jin Ping Mei (金瓶梅, ”Den gyldne blommevase”), et af Kinas klassiske litterære mesterværker.

Igen har vi den velstående købmand og militærrådgiver Ximen Qing i centrum for fortællingen. Magtmisbrug og bestikkelse har ført ham frem til en høj position i samfundet, og der er tilsyneladende ingen grænser for, hvor langt han kan nå. Ved utallige banketter, fester og drikkelag smeder han sine rænker og indynder sig hos rigets mægtigste mænd, og der er ingen ende på hans økonomiske og seksuelle eskapader.

Ximen Qings mange hustruer og elskerinder kæmper en nådesløs kamp om hans gunst. Alle vil de føde ham en søn, der kan føre hans navn og ejendomme videre. Da det endelig lykkes en af hans hustruer at føde en søn, bliver både hun og Ximen Qing ovenud begejstrede og tror, at familiens lykke er gjort, og fremtiden er sikret. Dette sjette bind fortæller, at selv i den lykkeligste stund truer død og ulykke.

Jalousi og bitterhed martrer de andre hustruer. Med fødslen af en søn er de nu sat ud på et sidespor og kan blot se til, mens mor og søn får al opmærksomhed og stiger i graderne. Særligt en af hustruerne er ved at gå til af ærgrelse og jalousi, og ved enhver lejlighed prøver hun at så splid og genere mor og søn. Det udvikler sig til et sandt drama, som står som et af højdepunkterne i hele fortællingen. Hvordan det ender, skal ikke fortælles her.

Igen må man rose oversætter og forlag for en helt igennem fantastisk udgivelse. De 10 kapitler er spækket med poesi, sange, rå og vulgær tale og fortryllende ordsprog (fx ”Når turtelduen har tabt sit æg, lyder der kun en ynkelig kurren!”), og alt er oversat forbilledligt.

De mange smukke illustrationer gør fortællingen levende, og oversættelsens forklarende noter og navnelister er informative og vidner om en stor fortrolighed med klassisk kinesisk kultur og levevis.

Vi kan kun give *Jin Ping Mei* vores varmeste anbefaling.

Jin Ping Mei

Bind 6

Forlaget Vandkunsten 2018. 248 sider.

Indbundet. 300 kr.

Oversat af Vibeke Børdahl

Lene Bech og Christian Nielsen
er gymnasielærere og forfattere til
et kinesisk lærebogssystem på dansk.

KINESERNE KOMMER

Danske politikere og virksomheder ser den gale vej, når de spejder efter den digitale fremtid. Selvom Danish Crown netop har landet en milliardstor ordre til Alibaba, og Bestseller har omsat for mere end en milliard kroner på den kinesiske Single Day, er danske erhvervsledere stadig fokuseret på Facebook, Google, Microsoft og Amazon, og man forventer, at Silicon Valley fortsat vil tegne fremtiden. Dermed overser man Kina, der med stormskridt er ved at erobre det globale førersæde indenfor teknologi og innovation.

Det er pointen i erhvervsjournalist og Kina-kender Christina Boutrups nye bog *Den store tech-revolution. Sådan former Kina vores fremtid*.

Alt for mange vestlige erhvervsledere har en fastlåst opfattelse af Kina som et produktionsland, der ikke selv frembringer nyt, men i stedet, og helt uden skrupler, kopierer udenlandske produkter. Made in China er stadig synonymt med masseproducerede kopivarer af tvivlsom kvalitet, men det er et alt for ensidigt billede af, hvad der foregår i Kina i dag.

Har man været i Kina for nylig, har man sikkert også bemærket, at ny teknologi fylder godt op i billedet: Det er næsten umuligt at finde en ledig taxa, for dem har kineserne taget via deres Didi-app. Overalt farer scootere rundt med varer, som er bestilt via WeChat, i luften pendulerer droner med varer bestilt på JD.com. I butikkerne betaler kunderne med ansigtsgodkendelse, og på de robotstyrede benzinstationer tanker kineserne biler op, som de har trukket i den nærmeste bilautomat.

En gennemgribende teknologisk omstilling er i den grad ved at omforme det kinesiske samfund. Christina Boutrup er ikke i tvivl om, at resten af verden nu står for tur. Men hvad har skabt den nye situation?

Den kinesiske regering har lanceret en "Made in China 2025"-plan: Inden 2025 skal Kina være globalt dominerende indenfor teknologi og innovation. Kinesiske virksomheder skal opkøbe vestlige teknologivirksomheder for at skaffe sig teknologisk knowhow. Staten giver massive tilskud til nye virksomheder og teknologier og støtter, at det kinesiske produktionsapparat bliver automatiseret.

Der bliver satset målrettet på kvalitet og bæredygtighed. Det handler om områder

som vedvarende energi, robotteknologi, elbiler, biotek, luftfart, jernbaner og skibsfart. De fleste ved, at når Kina sætter sig nogle mål, så når de dem. Ofte endda før tid.

Allerede nu er Kina det land i verden, der investerer mest i forskning og innovation. Kinesiske virksomheder er globalt førende inden for nye teknologier som robotteknologi, droner, kunstig intelligens, solceller og ikke mindst e-handel. Deres sociale platforme, fx WeChat, kan det samme og meget mere end Facebook, Twitter og YouTube. Kinesiske Didi har for længst overhalet Uber som den største kørselstjeneste i verden, og Alibaba, verdens største e-handelsplatform, blev i 2014 den mest værdifulde børsintroduktion på børsen i New York. Alibaba er større end Amazon og eBay tilsammen.

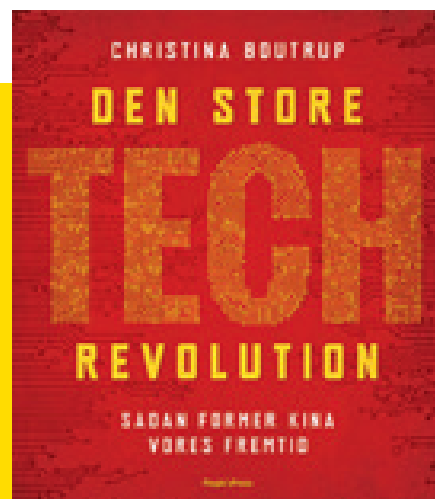
Kineserne er meget åbne for ny teknologi. Landet har mere end 800 millioner internetbrugere, 95 % af kineserne har en smartphone, og der er mere end en milliard brugere af den sociale platform WeChat.

Til gengæld har landet stort set ingen datalovgivning. Den store kinesiske firewall og millioner af internetpolitifolk sørger for, at kineserne ikke får adgang til materiale, der kan forstyrre den sociale harmoni eller bringe kommunistpartiets magtmonopol i fare.

Den kinesiske regering er i gang med at udvikle verdens mest ekstreme overvågningssamfund. Ved hjælp af avanceret overvågning, blandt andet ansigtsgenkendelse, uddeler man point til borgerne for deres opførsel på de sociale medier og i den fysiske verden. De statsstøttede tech-virksomheder bruger de store mængder af indsamlet persondata til at udvikle og målrette deres produkter. Den næsten ubegrænsede adgang til data er en af Kinas store konkurrencefordele.

De kinesiske virksomheder er ikke underlagt de samme lovgivningsmæssige rammer, som dem vi kender i Europa og USA. I Kina kommer lovgivningen ofte halsende efter udviklingen på tech-området og virker tilfældig og lunefuld. Området er strategisk vigtigt for regeringen, så erhvervsvilkårene og lovgivningen er typisk meget lempelig.

Den kinesiske regerings opfordring til at opkøbe vestlige højteknologiske firmaer har medført, at kinesiske virksomheder i de

første seks måneder af 2018 har opkøbt virksomheder for 128 milliarder kroner i Europa.

Den protektionistiske linje med statsstøtte, billige lån og andre former for subsidier til de kinesiske tech-virksomheder, samtidig med at internationale aktører som Microsoft og Google blokeres, er med til at skævvride den internationale handel, hvilket for eksempel Tyskland har oplevet. For nogle år siden dumpede kinesiske solcelleproducenter priserne på det europæiske marked, og det fik langt de fleste tyske producenter til at gå konkurs. I løbet af halvandet år har kineserne opkøbt 60 robotvirksomheder i Tyskland og har dermed fået adgang til teknologier og knowhow.

Ledere i EU forsøger nu at udelukke kineserne fra at opkøbe og investere i vestlige højteknologiske virksomheder, med henvisning til nationale sikkerhedshensyn.

Den store tech-revolution er et velskrevet og tiltrængt opråb til politikere og erhvervsledere i den vestlige verden om, at de er nødt til at få øjnene op for udviklingen i Kina. Bogen er spækket med tal og statistikker og relevante analyser og anekdoter. Forfatteren giver flere præcise anvisninger på, hvad vi kan lære af Kina, og hvad vi kan vente os fra kineserne i de kommende år, og så rummer bogen en særdeles klædelig præsentation af bagsiden af medaljen af den teknologiske revolution i Kina.

Christina Boutrup

Den store tech-revolution.

Sådan former Kina vores fremtid

People's Press 2018. 270 sider: 250 kr.

Lene Bech og Christian Nielsen
er gymnasielærere og forfattere
til et kinesisk lærebogssystem på dansk.

ET KULTURELT FYRTÅRN ER SLUKKET

Louis Cha, bedre kendt under sit penne navn Jin Yong, døde 30. oktober 2018 i en alder af 94 efter længere tids sygdom.

Cha var aktiv som forfatter i årene 1955-70 og skrev 15 romaner. Romanerne er blevet til mere end 90 filmatiseringer og tv-serier med udgangspunkt i hans værker eller i deres omfattende persongalleri.

Ved sin død var Cha den bedst sælgende kinesiske forfatter nogensinde med 300 millioner solgte eksemplarer verden over.

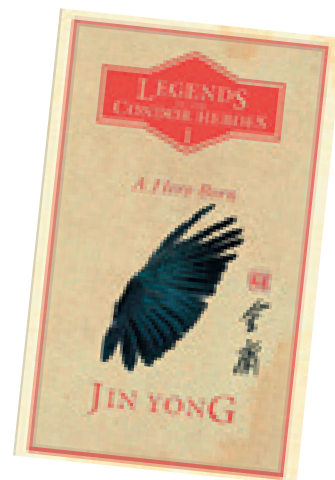
Cha (Zha Liangyong) blev født i 1924 i det østlige Kina, i Zhejiang-provinsen, men boede i Hongkong fra 1948.

Han startede sin karriere som journalist og blev nærmest forfatter ved et tilfælde, da den avis, han var ansat ved, *New Evening Post* (*Da Gong Pao*), fik ham til at skrive en føljeton, der blev til romanen *The Book and the Sword*, som blev en øjeblikkelig succes. Romanens popularitet fik Cha til at skrive yderligere 14 værker i samme genre.

Sideløbende med sin succes som forfatter arbejdede Cha stadig som journalist, og i 1959 var han med til at starte avisen *Ming Pao*, der udviklede sig til at blive en økonomisk succes, især fordi avisen med sin neutrale skildring af begivenhederne evnede at navigere i politisk oprørte vande.

Cha var med i den komité, der skulle udforme Hongkongs fremtid i en art forfatning, da Kina forberedte sig på at overtage kontrollen med den tidligere britiske kronkoloni. Men han forlod posten, da det kommunistiske styre knuste de stemmer, der talte for mere demokrati under massakren på Den Himmelske Freds Plads. I tiden derefter undgik han i høj grad mediernes søgelys og fortsatte i stedet sin akademiske karriere.

Selvom Cha havde mange professorater og ærestitler fra universiteter rundt om i verden, blev han igen fuldtidsstuderende, og i 2010 opnåede han en ph.d.-grad i kinesisk historie ved Cambridge University med en afhandling om den kejserlige arvefølge i Tang-dynastiet.

Med Chas død er et kulturelt fyrtårn slukket. Han var en forfatter, der med sine historiske fortællinger samlede den kinesiske folkesjæl på tværs af grænser, pustede nyt liv i en gammel genre og derved bragte Kina tættere på mange i Vesten.

WUXIA

Chas forfatterskab hører hjemme i den litterære genre *wuxia*, en form for kinesisk kampkunst-litteratur. De episke historier er sat i fortidens dynastiske Kina, og de er fyldt med tapre og noble omrejsende helte, snu skurke, dramatiske intriger og ikke mindst en masse sværdekampe og kampsport. Alt sammen krydres det med hovedpersonernes overnaturlige kræfter: Indenfor *wuxia* er det fx ikke på nogen måde mærkeligt, at hovedpersonerne flyver gennem luften, går på vandet eller har andre fantastiske evner.

Selvom *wuxia* som genre er forholdsvis ny, kan selve fortællingerne om de omrejsende helte – eller skurke – spores mere end 2000 år tilbage i tiden, til den kinesiske historiker Sima Qian. Genren havde sin storhedstid fra 1960-1980, hvor Cha, sammen med Gu Long og Liang Yusheng, blev anset for de tre største *wuxia*-forfattere.

Wuxia lå også til grund for flere af de kinesiske film, der fik stor succes i Vesten, fx *Tiger på spring*, *Drage i Skjul* (Ang Lee, 2000) og *Hero* (Zhang Yimou, 2002).

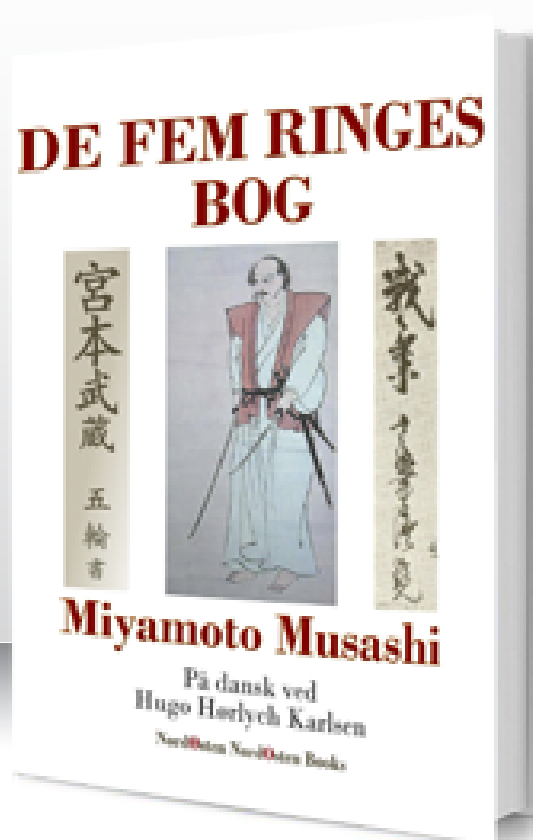
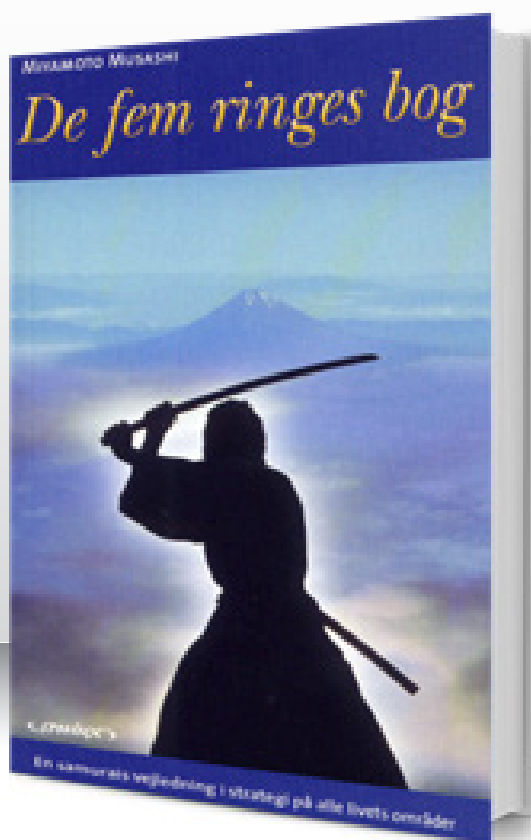
Chas historiske romaner er ikke bare spændende og medrivende, men de har en kvalitet og et indhold, som appellerer til både elitær- og populærkultur. Samtidig bidrager de med en patriotiske vision om et Kina, der samler kinesere på tværs af ideologier og ydre grænser.

Cha lod dog også samtidige hændelser afspejle sig i sine fortællinger. Fx har han i et interview indrømmet, at to af hans mest kendte værker, *The Smiling Proud Wanderer* og *The Deer and the Cauldron*, er allegorier, der byggede på begivenheder under kulturrevolutionen: De hemmelige broderskaber, hvor lederne er magtsyge, har tydelige paralleller.

Det kan tilføjes, at den politiske overlever Deng Xiaoping, der blev udrenset under Maos kulturrevolution, var blandt de mange beundrere af Chas historier. Cha mødte da også – som den første ikke-kommunistiske Hongkong-kineser – Deng allerede i 1981.

Morten Bech Jensen er sinolog fra Københavns Universitet og Beijing International Studies University.

地之卷 空也有其節奏 (Der er også rytme i tomheden)

Et kalejdoskopisk essay

GENNEMBORENDE SOM ET SVÆRD

Klassisk kinesisk rytme i Japan og total japansk opmærksomhed på klassisk kinesisk

1

I forrige nummer af dette tidsskrift (nr. 110, 2018, side 26-27) havde idehistorikeren Kristian Rose Schmidt en indsigtsgivende artikel om det klassiske japanske værk *De fem ringes bog* (五輪書). Han påpegede, at bogen på flere planer er et krydsningspunkt, hvor klassisk kinesiske og klassisk japanske traditioner mødes og smelter sammen. Følgende er spredte tanker, jeg har sammenskrevet med inspiration fra Kristian Rose Schmidts artikel, der refererer til min kommenterede oversættelse af *De fem ringes bog*, som han afslutningsvis gav følgende ord med på vejen:

"Alt i alt er bogen lærerig for de mange, og en sand nydelse for folk med interesse i kampkunst eller Østens filosofi."

2

De fem ringes bog har fascineret mig i godt 30 år. Min første oversættelse af den udkom i 1992 og er siden fulgt op af reviderede og udvidede udgaver. Det er et forunderligt og gribende værk om 'strategi' (爭戰), skrevet af den uovervindelige 'ronin' (浪人), den herreløse, omvandrende kriger på samuraiernes tid, Miyamoto Musashi (宮本 武蔵) (1584-1645). Bogen skrev han i 1645 på baggrund af sit livs erfaringer med sværdkunsten – på den tid en kunst på liv og død.

Kristian Rose Schmidt trækker i sin artikel interessante og historisk og politisk oplysende tråde mellem Kina og Japan. Det klassiske kinesiske skriftsprog var gennem århundreder, og også på Musashis tid, skriftsprog i Japan, og Musashi blev oplært i det og i de kinesiske

klassikere. Så Miyamoto Musashi skrev det japanske værk om uovervindelighed på klassisk kinesisk, og værket var dybt påvirket af de klassisk kinesiske værker, ikke mindst Daode jing (道德經). Samtidig virker den japanske 'ronins' uovervindeligheds-etos ind på den særlige betydning, de klassisk kinesiske tegn får i den japanske bog.

Da Miyamoto Musashi i 1645 skrev *De fem ringes bog*, var han som den omvandrede, herreløse kriger allerede en legende. Bogen handler om den fulde opmærksomheds betydning for alle livssituationer; om at klare en hvilken som helst situation, uanset hvem man er, og hvor man er.

Uovervindelighedens grundlag fremstiller han som: Frigørelsen fra anspændelse; at blive ét med den totale opmærksomhed, der er tomhed, som føder fri bevægelse. Musashis skærpede liv-død-bevidsthed bliver i bogen en indsigt i, at livets værdi opstår af dødens mulighed.

Det er altså en bog om strategi og rytme på alle livets områder. Den er gennem århundrederne forblevet inspirationskilde for vidt forskellige mennesker – fra kampsportsfolk og andre sportsfolk over forretningsdrivende og husmødre til ikke-voldsaktivister og pacifister.

Følgende to citater antyder dens centrale emne:

“For megen fokuseren på én ting er lige så dårligt som ikke at kende den godt nok.”

“Man må nøje forstå den rytme, der får tingene til at trives og lykkes, og den rytme, der får dem til at vantrives og mislykkes.”

3

Miyamoto Musashi var ikke en rå børste. Han var en bredt uddannet lærd og kunstner og et dybt kultiveret naturmenneske, der beherskede de mest forfinede former for æstetiske udtryk på sin tid – blandt andet malerkunsten, digtningen, te-ceremonien, anlæggelsen af haver og byplanlægning – samt sværdets kunst med dens nok så absolutte konsekvenser: Liv eller død.

På det billede, jeg har lavet som illustration til dette essay, har jeg øverst oven over bogforsiderne indsat de klassisk kinesiske tegn, som i *De fem ringes bog* betyder 'Jordens bog', og efter dem et citat fra 'Jordens bog'. Der står, som jeg anfører i parentes: "Der er også rytme i tomheden".

Til venstre på billedet er forsiden af den nye trykte udgave, og til højre er forsiden af den nye ebogsudgave af min oversættelse af *De fem ringes bog*. Ebogsudgavens forside har jeg selv lavet til udgivelsen, og den viser et selvportræt malet af Miyamoto Musashi.

Kalligrafien til højre for selvportrættet er også af Miyamoto Musashi. De to øverste, store tegn betyder "Kampens sjæl" (eller "Kampens vitalitet", "Kampens åndedræt", eller slet og ret "Kampens qi", "Kampens ki", senki/zhanqi (戰氣/戰氣)), mens de efterfølgende små tegn citerer den kinesiske tang-digter Bo Juyi (白居易) (772–846):

**“Den kolde flod holder månen,
dens klarhed – som et spejl”.**

(寒流帶月澄如鏡)

I Bo Juyis digt efterfølges de citerede ord med denne afslutning på digtet:

**“Aftenvinden smelter sammen med frosten
– gennembørende som et sværd.”**

(夕吹和霜利似刀)

Tegnene til venstre for selvportrættet angiver Miyamoto Musashis navn og titlen *De fem ringes bog*.

4

I *De fem ringes bog* er det følgende to tegn, jeg oversætter som "rytme": 節奏. I den kinesiske klassiker *Den Gule Kejsers klassiker om indre medicin* (黃帝內經) bruges tegnet 節 blandt andet om årets og døgnets tidsperioder i den kosmologiske orden, hvor himlens atmosfæriske indflydelser gennem årstiderne og døgnnet, og menneskets evne til at samordne sit liv med disse rytmiske tidsskift, er afgørende for menneskets liv og død, helbred og dagligdag.

Jeg tror derfor ikke, det er tilfældigt, at tegnet 節 får så central en placering i Miyamoto Musashis bog. Hans naturforbundethed var en del af hans evne til at overleve, og han trænede altid udendørs, ikke inde i fægtehallen, ligesom han i sine kampe tog årstidens forhold, tidspunktet på døgnnet og omgivelsernes beskaffenhed med i betragtning, når han var stillet over for en modstander. For eksempel kunne en opmærksomhed på solens stilling på himlen på kamptidspunktet bestemme, hvor Musashi anbragte sig, for at modstanderen kunne blive handikappet af at få solens stråler i øjnene.

Hans totale opmærksomhed var dermed solidt funderet i de kinesiske klassikers kosmologi, og hans 爭戰, hans strategi, var altid at være nærværende ud fra de kosmiske naturprocesser.

I sine to bøger *Chinese Medicine Masquerading as Yi. A Case of Chinese Self-Colonisation* og *Yinyang Wuxing, Spirit, Body & Healing* har Rhonda Chang for nylig på klargørende vis beskrevet de klassiske kinesiske værkers kosmologi, der er inkarneret i 陰陽 (yin yang), 五行 (wuxing), de fem elementer og 氣化 (qihua), qi-transformering.

Og det er netop disse tre områder, Miyamoto Musashi inddrager i sin japanske kulturtradition omkring rytme (節奏) og strategi (爭戰). Den åbning, som Rhonda Chang giver til de klassiske kinesiske værkers kosmologi, vil derfor samtidig være en åbning til Miyamoto Musashis teori og praksis både som sværdets mand, som billedkunstner, kalligraf og litterat.

I ovennævnte nummer af dette tidsskrift (nr. 110, 2018) med Kristian Rose Schmidts Musashi-artikel, har jeg to artikler, der præsenterer Rhonda Changs to nævnte bøger.

5

Lad os også se det hele i et lidt andet perspektiv ud fra en tysk reference og eksempler på japanske og kinesiske film:

I 1851 udkom en af de mest intense og smertefulde kærlighedsfortællinger i verdenslitteraturen, Theodor Storms (1817-1888) *Immensie* om uforløst kærlighed. Elisabeth, der står mellem manden, hun

Stills fra slutningen af **Immensee**.

Manden flyver verdenserobrende ud i verden.
Kvinden bliver tilbage og passer hjemmefronten.
Adskilte mødes de i åndelig kærlighed
og opofrelse til pligten i Nazityskland.

Stills fra slutningen af
Miyamoto Musashi (宮本武蔵).

Krigeren vandrer æreserobrende ud i verden.
Kvinden bliver tilbage og går i kloster.
Han vil aldrig gifte sig.
Opofrelsen for krigsæren i historisk film
i det krigsførende Japan i 1940'erne.

får, Erik, og manden, hun elsker, og som elsker hende, Reinhard. Dens sproglige og kompositoriske struktur, med et Musashi-udtryk, dens rytme (節奏), er på en gang enkel og ligetil og uhyre nuanceret og dybdeborende.

Jeg oversatte den og skrev et efterord til den for både i oversættelarbejdet og i efterordet at søge at få indblik i den sproglige strategi (爭戰), der gjorde det muligt for Theodor Storm at skrive så intenst et værk, der med fuld ret blev en verdensklassiker, inklusive i Japan og Kina op til den dag i dag.

I 1943 producerede den nazistiske filminstruktør Veit Harlan (1899-1964) filmen *Immensee* over Theodor Storms fortælling. Filmen har imidlertid så godt som intet med Theodor Storms fortælling at gøre – er gjort til ren nutidshistorie om to voksne mennesker i 1940'ernes Tyskland. Det hele er heroiseret. Reinhard er gjort til komponist og musiker, verdensborger, der må ud for at erobre verden. Elisabeth er lig med hjemstavnen, jorden og blodet, det faste. I hendes indre kamp mellem de to mænd, Reinhard og Erik, vinder hun sig selv.

I filmen dør Erik nogle år efter sit og Elisabeths giftermål. Reinhardt er på det tidspunkt verdensberømt dirigent og musiker. Elisabeth har overtaget Eriks bedrift og fører den videre. Reinhardt og Elisabeth mødes igen og vil blive ved med at ses og være der "åndeligt" for hinanden med år imellem, at de kan ses.

Slutscenen er som en skildring af soldaten, der drager ud på videre verdenserobring: Reinhardt stryger af sted i en flyvemaskine til næste erobring, Elisabeth står tilbage og vinker efter ham, vender tilbage til hjemstavnen, blodet og jorden, som verdenserobreren hele tiden kan bero sit erobringstogt på.

Filmen understreger megen smerte og sjælsadel. Den heroiserer umådeligt – og gør mig på den måde mere klar over, hvad der er det så at sige nazistiske sindelag, som Hitlertiden fik bygget ind i det kulturelle og kunstneriske område i Tyskland. Noget, som er fjernet længe fra Theodor Storms fortælling end denne film, skal man lede længe efter, skønt scener fra Storms fortælling bruges i den.

Filmen kan sammenlignes med japaneren Kenji Mizoguchis (溝口健二) (1898-1956) film fra 1944 *Miyamoto Musashi* (宮本武蔵). Den japanske film, der også er blevet til under krigen, har nøjagtig samme ideologiske set up som Veit Harlans film.

Som det fremgår af mit efterord til oversættelsen af *De fem ringes bog*, har mange af de fortællinger og film, der er lavet over Miyamoto Musashi, ikke meget med den virkelige Musashi og hans liv at gøre. Musashi bruges i deres egen samtids, her i krigs-1940'ernes billede, for at fremstille den samtids ideologi.

Den nævnte japanske film fra 1944 er et eksempel på det. Den fokuserer på den vigtigste duel på liv og død i Musashis liv, nemlig

Stills fra slutningen af
Forår i en lille by (小城之春).

Kvinden står tilbage med sin syge husbond, mens hun ser sit livs egentligt elskede vandre bort for steds.

Stills fra slutningen af
Den fjerne kærlighed (遙遠的愛).

Manden er kravlet ind i en vogn for at blive kørt i sikkerhed i det indre af landet.

Kvinden bliver tilbage for at drage til fronten for i 1937 at hjælpe i kampen mod den japanske hær.

duellen med Sasaki Kojiro (佐々木小次郎), men skaber en fortælling, der passer ind i det ideologiske krigsmiljø i Japan dengang, nemlig som i den tyske film: Manden, der heroisk forlader kvinden for at gå erobrende og selvudviklende ud i verden, mens kvinden sjælstrofast imod ham bliver tilbage og passer det hjemlige.

De to film er på baggrund af deres tekstlige forlæg vældigt givende at sammenligne i deres forhold til teksterne og til den nationale krigstid, de ideologisk former sig efter. Samtidig kan de to heroiserende film sammenlignes med, hvad mange anser for den bedste kinesiske film, der nogensinde er lavet, nemlig Fei Mus (費穆) (1906–1951) *Forår i en lille by* (小城之春) fra 1948, produceret på baggrund af en fortælling af Li Tianji (李天濟) (1921–1995).

I sin fine oversigtsartikel *Den kinesiske films historie* i dette tidskrift (nr. 105, 2016, side 36–44) sætter Morten Bech Jensen fuldt forståeligt *Forår i en lille by* som nummer et i fortegnelsen over sin top ti-liste for kinesiske film. Det er den bedste film, jeg nogensinde har set.

Forår i en lille by ligger trods sin egenart og enestående kunstneriske kvaliteter på flere planer på linje med andre kinesiske film fra samme tid, nemlig tiden efter krigen med Japan (1937–45) og tiden midt i den samtidige borgerkrig i Kina selv. Det gælder film som *Forårsfloden strømmer mod øst* (一江春水向東流), *Ottetusind mil*

under skyerne og månen (八千里路云和月) og *Den fjerne kærlighed* (遙遠的愛), der alle er fra 1947.

Efter krigens enorme ødelæggelser og med galopperende inflation og fremvoksende borgerkrig var det svært for mange kinesere at opleve sejren over japanerne som en sejr. Man talte om "sejren som et nederlag".

Det karakteristiske i de nævnte film er, at mændene er revet i stykker. De står ikke som den mandlige hovedperson i den nazistiske og japanske krigstidsfilm som helte, men som pulveriserede individer. I *Den fjerne kærlighed* slutter filmen faktisk med, at det er kvinden, Yu Zhen (余珍), der handlingsaktiv tager til fronten, mens manden, Xiao Yuanxi (蕭元熙) står eksistentielt afklædt tilbage.

I den sidste scene er vi i 1937. Den japanske hær er på vej mod Hankou. Yu Zhen og Xiao Yuanxi mødes tilfældigt tumultarisk, og Xiao Yuanxi føres af Yu Zhen og andre kvinder til en vogn, der kører ham og andre mænd i sikkerhed inde i landet, mens Yu Zhen sammen med de andre kvinder drager mod den fjerntliggende front.

I afslutningen på Li Tianjis fortælling, der var forlæg for Fei Mus *Forår i en lille by*, lå faktisk oprindelig en revolutionær heroisme. Fei Mu omskriver imidlertid fortællingen i sin film, så den bliver en beskrivelse af følelsen af hjemløshed og tab hos dem, der nu – vi er i 1946 – lever efterladt i krigens ruiner.

I stedet for en idealisering af det ideologisk målrettede, det heroiske menneskes formålsrettede vej fremad, bliver Fei Mus film et billede på mål-løs og formålsløs vandren omkring på det samme sted, og samtidig, som Theodor Storm gør det sprogligt i *Immensee*, får Fei Mu med filmiske midler skabt en intens og samtidig enkel kombination af tale, tavshed og billedbrug, der resulterer i en nuanceret erotisk følelsesladet fortælling, der slutter ganske uheroisk.

Som ved Storms fortælling kan man om Fei Mus enkle og fortættede film sige, at også her realiseres, nu i filmmediet, Musashis rytme (節奏) med en genial Musashi-film-strategi (爭戰).

Jeg kan på det varmeste anbefale, at man først læser Theodor Storms fortælling og dernæst ser Fei Mus film. Dermed har man læst og set et par af verdenskunstens mest enkle og mest fuldendte kunstværker om uforløst kærlighed. De er så smertensbårne, at de lever i én længe efter.

De kan så følges op med, at man ser de to nævnte heroisk idealiserende film.

Desuden vil en læsning af Rhonda Changs nævnte *Chinese Medicine Masquerading as Yi. A Case of Chinese Self-Colonisation* kaste et historisk forklarende lys over Fei Mus film, idet hun på fremragende vis skildrer de på flere planer omfattende konsekvenser af ydre magters, ikke mindst Japans, indtrængen i og trussel mod Kina gennem 1800- og 1900-tallet.

6

Jeg tror, at det er hele ufatteligheden i den form for liv, som Miyamoto Musashi levede, der lige fra starten har påvirket mig. Jeg hensættes i stor undren over de former for værdier/ideologier, mennesker kan tilegne sig på et eksistentielt plan i deres liv.

For mig at se er han min modsætning, og det nærmest i absolut forstand; og samtidig er der forunderligt nok så meget livgivende at hente fra denne sværdkæmpers eksistens og form for eksistentialisme og 'strategi' – og så uendeligt meget, jeg har vanskeligt ved at forstå eller blot kunne rumme i tanken i en sådan form for sværdkunst på liv og død-krigerliv, som han har været født ind i, og hvor han har måttet søge sin vej, sin dao, fra barnsben af. Den elementære overlevelses vej over for konkrete modstandere.

Så denne mand, Miyamoto Musashi, og hans bog får mig til at tænke mange tanker, for jeg har siden jeg var dreng været og er stadig pacifist, hvad der er en ikke-voldelig form for aktivisme.

Mit ungdomsliv var centreret omkring Militærnægterforeningen og foreningen Aldrig Mere Krig og den danske anti-krigsbevægelse. Nogle af de vigtigste skikkelser har for mig været Mahatma Gandhi og Martin Luther King, og hvad angår livsholdninger den ikke-voldseksistentialisme, der ligger i den kinesiske klassiker *Daode jing* (道德經), der som nævnt paradoksalt nok også var en central bog for Musashi. Desuden har den norske freds- og konfliktforsker Johan Galtung, bøger som *Fredsforskning, Vejen hedder ikke-vold*, og den norske Harald Ofstad med bogen *Vår forakt for svaghed* været centrale for mig.

Det, der er så så at sige gribende ved Miyamoto Musashi, er den forunderlige form for dræb eller bliv selv dræbt-mandetik, der var i den tid, han voksede op i, og den forunderlige måde hvorpå han levede sig igennem den – endende med, at han skrev *De fem ringes bog* om sin 'strategi', hvis essens er den totale opmærksomhed, han benævner

'tomhed' og som er forbundet med fri bevægelighed i forhold til enhver situations krav.

Han endte med at blive så meget ét med opmærksomheden og tomheden, at han i sine sidste år overvandt sine modstandere, uden at det kom til kamp. De måtte opgive, fordi han var uangribelig. På den måde kæmpede han i sin forunderlige tid for at bevare livet, sit eget og sin modstanders. Hermed realiserede han essensen i *Daode jing* (道德經): Dræb ikke. Skab liv.

De fem ringes bog har siden dens udbredelse tog fart efter Musashis død som nævnt inspireret utallige forskellige bevægelser og mennesker – nok så interessant blandt andet også anti-krigsbevægelsen i USA under Vietnamkrigen. Det var faktisk ad den vej, jeg selv fik kendskab til den.

Hugo Hørlych Karlsen er forfatter, oversætter og forlægger med Forlaget NordØsten. Han har en langvarig og stor interesse for kinesisk medicin, akupunktur, sprog og kultur.

LINKS OG HENVISNINGER:

Miyamoto Musashi: *De fem ringes bog*: <http://nordosten.dk/defemringesbog.html>
Daode jing: <http://nordosten.dk/daodejing.html>
 Theodor Storm: *Immensee*: <http://nordosten.dk/immensee.html>
 Veit Harlans film *Immensee* (med engelske undertekster): https://www.youtube.com/watch?v=_NeHsy6jSyQ
 Kenji Mizoguchis film (1944) *Miyamoto Musashi* (宮本武蔵) (med engelske undertekster): <https://www.youtube.com/watch?v=oUi0Ae04n6M>
 Fei Mu's *Forår i en lille by* (小城之春) (med engelske undertekster): <https://www.youtube.com/channel/UCMjb4SqKFS75VNP6zJh0w>
Den fjerne kærlighed (遙遠的愛) (uden undertekster): <https://www.bilibili.com/video/av9467120/>

Om Fei Mu's film skrives der udførligt og analytisk fremragende i følgende bog:

Carolyn FitzGerald: *Fragmenting Modernisms: Chinese Wartime Literature, Art, and Film, 1937-49* (China Studies), Brill 2013.
 og på denne webblog:
<https://shaoyis.wordpress.com/2010/11/02/review-of-spring-in-a-small-town-%E5%B0%8F%E5%9F%8E%E4%B9%8B%E6%98%A5-china-1948/>

Miyamoto Musashis kalligrafi og andre kunstneriske værker ses på følgende link:

<http://www.transformation.com/2014/04/02/%E5%AE%AE%E6%9C%AC%E6%AD%A6%E8%94%B5-miyamoto-musashis-art-calligraphy/>

Bo Jayis digt er fundet blandt andet her:

<https://www.takase.com/shop/japanese-scrolls-kakemono/miyamoto-musashi/miyamoto-musashi-senki-battle-spirit/>
 og her: <http://www.exam58.com/trijsj/26210.html>
 Rhonda Chang: *Chinese Medicine Masquerading as Yi. A Case of Chinese Self-Colonisation*. 280 sider. Maninriver Press, 2015. (Samme år kinesisk udgave på samme forlag).
 Rhonda Chang: *Yinyang Wuxing, Spirit, Body & Healing*. 304 sider. Maninriver Press, 2017. (Samme år kinesisk udgave på samme forlag).

Med sin lancering af formlerne 'den kinesiske drøm' og 'socialisme med kinesiske karakteristika i en ny æra' har Xi lagt fundamentet til på sigt at få tiden efter sin tiltræden som leder i 2012 til at kunne fremstå som Xi-dynastiet efter Mao og Deng. En ny tidsinddeling.

I år, i 2018, fejres 40-året for Dengs reform- og åbningspolitik med pomp og pragt. Måske bliver det Xi Jinpings nye æra fra 2012, som i årene fremover bliver genstand for massiv fejring?

ÅRSSKIFTET 1978-79

Men hvad er der da sket i disse afgørende 40 år?

Artikelforfatteren har været med i alle de 40 år gennem fortløbende besøg i Kina. Ved årsskiftet 1978-79 var jeg på 14 dages officielt besøg i Kina. Jeg besøgte også venner, som studerede i Beijing. Indtrykkene kan mærkes endnu.

Lyden af tusinder af cykelklokker fra et bølgende hav af kinesere på vej til arbejde. Stanken fra udstødningen fra de tunge lastvogne. Fornemmelsen af – respekten for – men mere irritationen over de store, sorte, klodsede partibosslimousiner, kørt af behandskede chauffører, som mente, at hele vejen var deres.

Indtrykket af det brogede gadebillede af ens påklædte kinesere i Maotøj; samme snit, men med voldsomme variationer, fra pjaltede, beskidte og posede laser til stilige, sirlige, elegante dress. Kantiner og spisesteder, hvor risen blev skovlet ind, hvor der åbent blev spyttet og bøvset. Nedslidte studenterkollegier, hvor døre var erstattet af tæpper, der hang ned, og med elendig belysning og kulde overalt. Den problematiske kollektive trafik. Busserne, hvor der var veritable kampe for at komme med. Og kom man med, viste det sig, at busserne var uden vinduer. Efter en længere tur var man kun en frossen blok, som kantede sig ud.

Livet for den almindelige kineser var hårdt, koldt, gråt, trist og udsigtsløst. Som vip-gæst var situationen fortræffelig. Enstående gæstfrihed, besøg i alkens produktionsvirksomheder og i landbrugskollektiver, på kaserner og universiteter, turistbesøg og fine gallamiddage.

Deng havde lige holdt sin store tale om folkerepublikken fremtid med reformer og globa-

Kø for at få lov til at købe varer. Vel at mærke med rationeringsmærker.

Fotoet er fra 1980'erne, længere er det ikke siden. Kina begyndte at udstede rationeringsmærker i 1950'erne og stoppede med det så sent som i 1995.

le udviklingsmuligheder. Men den politiske situation var problematisk. Kulturrevolutionen havde også været en borgerkrig, og *Gang of Four*, fire-banden, havde lige siddet på magten. Hvordan skulle kulturrevolutionen vurderes? Uenigheden var dybtgående. Hvor meget skulle bevares? Hvad skulle ændres?

Kina havde vækst, men var fortsat præget af kulturrevolutionens ekstremt negative effekter fx på uddannelsesområdet og på arbejdsforholdene. Glemte var heller ikke Mao-tidens katastrofale produktionsmæssige eksperimenter som Det Store Spring Fremad. Kina scorede på de fleste levestandard- og produktionsmæssige områder lavt i global sammenhæng. Befolkningsstørrelsen var øget betragteligt, så den generelle vækst blev spist op. Derfor var en af Dengs første reformer at indføre et-barnspolitikken.

Udadtil var 1978-79 også skelsættende. Deng rejste rundt i USA med cowboyhat og havde fået Kina anerkendt diplomatisk af USA. Kampvogne blev læsset på jernbanevogne i Beijing og rullede sydpå. Vietnamskulle have en lærestreg. Det blev en blodig affære for Kina.

40 ÅR EFTER

40 år efter er Kina et helt andet land. Allerede i 2011 blev Japan overhalet som verdens næststørste økonomi. Og målt i købekraft (ppp) er Kina i 2018 verdens største økonomi. Kina har på 40 år formået at trække omkring 700 millioner kinesere ud af fattigdom og har dermed - hvis McNamaras udsagn om, at 'udvikling er sikkerhed', står til troende - generelt gjort verden til et sikrere sted.

Kina er verdens største handelsnation, Kina er 'going global' og er økonomisk og politisk massivt til stede på alle kontinenter. Kina er på mange måder blevet en udvik-

lingsmodel for flere udviklingslande og er på vej fra at være et udviklingsland til at være et land med en moderat generel velstand.

I 2012 gik man over det skel, hvor over 50 % af befolkningen bor i byerne. I Kina er der i de seneste år vokset et betragteligt antal gigantbyer op. Ingen andre lande har så mange millionbyer. Det planlægges at sammenlægge flere gigantbyer til enorme befolknings- og udviklingscentre.

Tag en rejse gennem Kina: Forgreningerne af højhastighedstogene strækker sig til rigets fjerneste egne. Stationerne står som gigantiske betonkatedraler med et utal af perroner. De ekstremt lange tog glider ind og ud. Motorvejssystemerne skærer sig gennem landskaberne med de vide vejbaner omkranset af meget brede grønne træ- og buskadsbeplantninger, der perfekt passes, studses og vandes af en hær af gartnere. Nye millionbyers boligkvarterer står elegante som hvide dominobrikker. Gigantiske bysammenslutninger forberedes.

Made in China-kampagnen, som skal gøre Kina til et førende innovationsland, viser rivende fremdrift. Kina markerer sig med talrige satellitopsendelser, rummet erobres langsomt af Kina. I cyberspace står kinesiske produkter og aktiviteter også stærkt. Kina er internationalt set et center for udvikling af Artificial Intelligence, AI, og af robotudvikling.

RESULTATERNE AF 40 ÅRS UDVIKLING: SEJRE OG SVÆKKELSER

Men hvad er der konkret sket i de sidste 40 år – en periode, som nu fejres med pomp og pragt. Hvad er hovedpunkterne i forløbet?

Hvad er stjernestunderne, de store sejre og hvor var de store, tunge og problematiske hændelser, de generelle svækkelser?

STJERNESTUNDERNE ER KINAS SEJRE:

- Det var en sejr, at Kina i 1979 fik den amerikanske diplomatiske anerkendelse. Kina var nu Folkerepublikken. Republikken Kina - Taiwanproblemet blev midlertidigt løst pragmatisk.
- Det var en sejr, at reform- og åbningspolitikken blev cementeret ved Dengs berømte rejse til syden i 1992.
- At Hongkong vendte tilbage til Kina i et 'en stat-to systemer-koncept' i 1997.
- At Kina blev optaget i WTO i 2001.
- At Kina blev en fuldt anerkendt rum-nation, da den første kineser blev sendt ud i rummet i 2003.
- At Kina med fuldendt præcision og med fuld bravur kunne gennemføre OL i 2008, med start den 8. dag i 8. måned kl. 8 i årtusindets 8. år. Ottetallet betragtes som det fuldendte tal. Kina havde forgæves forsøgt i 1996, men nu fik Kina en fortjent succes.
- At Kina i 2010 blev verdens største eksportør, idet Tyskland måtte se sig overhalet.
- At Kina i 2011 officielt blev fastslået som verdens næststørste økonomi. Kina havde overhalet Japan. En gigantisk sejr for udviklingslandet Kina.
- At Kina samme år udfoldede et overvældende internationalt arkitektonisk show ved EXPO 2010 i Shanghai.
- At Kina i 2012 nu var urbaniseret 50 % - samme år, hvor den gennemsnitlige urbanisering ligeledes dækkede halvdelen af verdens befolkning. Det betød endnu et skridt væk fra placeringen som udviklingsland.
- At Kina i 2012-13 gik ind i en ny tidsalder, 'Socialisme med kinesiske karakteristika i en ny æra'. Den æra blev introduceret af Kinas nye leder Xi Jinping, som fik en placering på linje med Mao. Den position må tolkes som en helt afgørende sejr for Xi.
- At 'Den kinesiske drøm' om ny storhedstid ville kunne blive virkeliggjort. Partiet stod umiddelbart som garant og dermed som uovervindeligt.
- At Kina fra 2016 påbegyndte den største omlægning af militæret nogensinde. Målet var et militær i verdensklasse, og i 2017 gennemfører PLA - med Xi i spidsen - verdens største *real-life* militærparade. Kina indledte for alvor et teknologisk innovationsdrevet kapløb på såvel det civil-kommercielle område som på det militære. Der blev satset på hangarskibe, avancerede missil- og anti-missilssystemer, droner og stealth-teknologier. Det er en sejr, at det kinesiske militær nu er en del af den kinesiske drøm.
- Det er ligeledes en stor sejr, at man i 2018 kan fastslå, at der i Kina nu er 788 millioner mobiltelefoner og 802 millioner aktive brugere af internettet ud af en befolkning på op mod 1,4 milliarder.

Sådan vil vi gerne se Kina: Frodigt, grønt, idyllisk. Og sådan er det også mange steder. Fotoet er fra sommeren 2018.

Hvor udvikling i Kina for 40 år siden var en skorsten med sort røg, er bevidstheden om de menneskeskabte plager stor og viljen til handling ligeså. Fx vokser skovarealerne i Kina relativt stejlt ifølge verdensbankens statistik. I 1990 16,7 %, i 2015 22,2 %. Det er en af de vækstkurver, man ikke så tit hører om.

SVÆKKELSER OG TILBAGESLAG:

Men Kina har ikke alene oplevet sejre, men også omfattende svækkelser. Kina har gennemlevet alvorlige tilbageslag og dybt problematiske udviklinger. Svækkelser var ikke mindst noget, som i den grad prægede Mao-tiden. Man kan blot henviser til Koreakrigen 1950-53, som krævede uhyrlige tab; til Det Store Spring Fremad, 1958-59, som ligeledes krævede omfattende menneskelige ofre og ikke mindst til kulturrevolutionen, som vendte op og ned på alle menneskelige relationer og hierarkier.

Den 40-årige Reform- og Åbningsperiode kan ikke opvise tilsvarende negative udviklinger. Men ikke desto mindre har der været en række:

- Allerede i 1979 oplevede Kina, at dets angreb på et Vietnam, som var kampdygtigt og militært toptrænet, blev en katastrofe. Kina led et blodigt nederlag, som blev udlagt som en effektiv afslutning på aktionen om at give Vietnam en lærestreg.
- I 1989 oplevede Kina sit første større samlede og blodigt revolutionære folkelige oprør i form af begivenhederne på og omkring den Himmelske Freds Plads.
- Det var året, som blev startskuddet til den største omvæltning i det 20. århundrede: afslutningen af den kolde krig. For Kina blev det en chokerende oplevelse, da Sovjetunionen kapitulerede. På sigt opløste det kommunistiske USSR sig selv; det statsbærende kommunistparti blev sågar officielt forbudt. Det påvirkede det kinesiske kommunistparti så afgørende, at Sovjetunionens fald fortsat er KKP's mareridts-scenarie.
- Det var et splittet parti, som skulle takle et folkeligt oprør. Resultatet blev, at partiledelsen valgte en hård linje på demokratiområdet.
- I 1999 oplevede Kina et overgreb fra USA, idet den kinesiske ambassade under et NATO-angreb på Beograd ved en fejl blev ramt af et amerikansk missil.
- I 2001 var der igen diplomatiske forviklinger med USA pga. et amerikansk-kinesisk flysammenstød. Det svækkede Kina, som var dybt afhængig af et godt forhold til USA.
- I 2003 blev Kina bragt i en problematisk situation, da en pandemi, SARS, var på vej med kinesisk udspring. At håndtere denne situation var ikke let.
- I 2005 er der krise i det kinesisk-japanske forhold. Det gentages med jævne mellemrum, normalt med voldelige protester i Kina som følge.
- Også på andre måder blev Kina udsat: ikke mindst pga. naturkatastrofer. Store oversvømmelser i Yangtze-områderne i 1998, gigantisk tørkekatastrofe i 2006 og i 2008 jordskælv i Sichuan-provinsen.
- I 2009 rammes Kina af den globale finansielle krise, som dog på overraskende vis relativt hurtigt inddæmmedes af regeringen.
- Kina oplever en markering af alvorlige politiske stridigheder i partiet gennem Bo Xilai-skandalen, 2012. Det skaber rystelser og fremmer den landsdækkende kampagne mod korruption.
- Fra begyndelsen af 10'erne er Kina i den situation, at de hyperhøje vækstrater begynder at flade ud: i 2014 er væksten på 7.4 %, 2016, 6.9 og i 2017 6.7. Stadigvæk imponerende høje vækstrater, men hvad vil der ske, når Kina ikke mere er et udviklingsland og dermed har en stadig større middelstand?
- Hvad sker der, når Kinas vækst nærmer sig den gennemsnitlige vækst på verdensplan på 2-3 %; når Kina nærmer sig det, som regimet for år tilbage betegnede som 'the new normal'?
- En anden afgørende svækkelse af Kina er det mere og mere anstrengte forhold til USA. Fra 2012 bliver USA's markering af fokus på Asien understreget af udenrigsminister Clintons 'pivot to Asia', senere kaldet 'the Asia rebalancing'. Med Trump-administrationen er relationerne mellem supermagten og den muligt aspirerende supermagt blevet i stigende grad problematisk og ofte direkte konfrontatorisk, selv om Kina er den klart mest bevidst kompromissøgende i konflikt/samarbejds-forholdet. Handelskrigen er et stort tilbageslag for Kina.
- Det giver også mening at karakterisere Kinas øgede vægt på en hypernationalistisk dimension som en svækkelse, skønt denne dimension er modereret af referencer til prioritering af menneskehedens fremtid.

'At vinde fjerne folkeslag over gennem dyd'. Et filosofisk og politisk kernebegreb i det klassiske Kina, hvor man har tiltro til sin kulturs styrke og værdi, og derfor ikke ønsker at bruge magt, men hellere velvilligt vil lade alle få del i goderne.

Når man fra kinesisk side skildrer de sidste 40 års udvikling, er det – også – under overskriften, hvad Kinas reform og åbningspolitik har bibragt verden.

I November '18 holdt Kina sin første **China International Import Expo** i Shanghai. Xi Jinping sagde: "Openness has become a trademark of China. China has grown by embracing the world, and the world has also benefited from China's opening-up." På modern dansk også kaldet win-win.

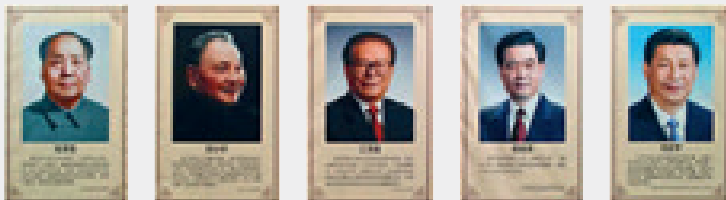
KINAS POSITION I DAG

Kina står i dag i et vadested. Den Deng-prægede politik med at søge trædestenene, når floden skal passeres, og at skjule fremskridt og lade tiden arbejde, er ved at rinde ud. Kina er blevet en regional magt på vej til at blive en global magt. Kinas størrelse berettiger det til aktivt at fremme sine interesser globalt.

Vi har i artiklen bevæget os fra Kinas tænkning i dynastier og i tidsperioder - en tænkning, som også indebærer tænkning fremad i tiden: Hvad er visionerne for Kina, og hvad skal der opnås - til Kinas konkrete historie i de seneste 40 år.

Hvis vi kigger på målsætningerne for reform og åbning for disse 40 år og ser på sejre og svækkelser, så må konklusionen være, at Kinas sejre har været åbenbare, vidtrækkende og overraskende. Internationalt, økonomisk, handelsmæssigt, socialt, kulturelt og

KINAS LEDERE: FRA DENG TIL XI

DENG XIAOPING

2. GENERATIONSLEDEREN

Efter de tumultariske år, der fulgte Maos død i 1976, fremstod Deng Xiaoping fra 1978 som Kinas egentlige leder. Han fik aldrig en officiel position som præsident, premierminister eller som generalsekretær for kommunistpartiet, KKP. Ikke desto mindre er han arkitekten bag Kinas reform- og åbningspolitik fra 1978. Hans officielle position fra 1978 til 1983 var formand for det kinesiske folks politisk rådgivende konference. Desuden var han formand for Den Centrale Militærkommission, CMC, 1981-1989. CMC er en yderst central magtfaktor i kinesisk politik. Hans indflydelse blev mindre efter Tiananmen-oprøret 1989. I 1987-89 var Zhao Ziyang generalsekretær for CPC. Men Deng bevarede til sin død som 92-årig i 1997 en central indflydelse på kinesisk politik. Hans politisk-teoretiske mantra var 'Socialisme med kinesiske karakteristika'.

JIANG ZEMIN

3. GENERATIONSLEDEREN

Jiang Zemin var generalsekretær 1989-2002 og præsident 1993-2003. Han var formand for Den Centrale Militærkommission fra 1990-2005. Hans politisk-teoretiske bidrag og mantra var 'De tre repræsentationer', som fremhævede, at partiet skulle repræsentere 1. Kinas avancerede produktivkræfter, 2. Kinas avancerede kultur og 3. De fundamentale interesser hos majoriteten af det kinesiske folk. Interessant var den tredje repræsentation, som var formuleret sådan, at den også kunne omfatte Kinas nye business-segment. Ligeledes var det påfaldende, at Jiang Zemin bevarede positionen i CMC to år efter, han gik af som præsident.

HU JINTAO

4. GENERATIONSLEDEREN

Hu Jintao var generalsekretær 2002-12 og præsident 2003-2013. Han var formand for Den Centrale Militærkommission 2005-2013. Hans teoretisk-politiske mantra og eftermæle blev 'Det videnskabelige syn på udvikling' og 'Den harmoniske og fredelige udvikling'.

XI JINPING

5. GENERATIONSLEDEREN

Xi Jinping blev generalsekretær i 2012 og valgtes til præsident i 2013, hvor han også blev formand for CMC. Ved valgene, eller udvælgelsen i 2017, blev han indsat som generalsekretær for den kommende 5-årige periode. Tilsvarende blev han indsat som præsident i 2018, også for den foreskrevne 5-årige periode. Ved ændringer i valgproceduren blev det sikret, at Xi ville kunne genvælges i 2022 og i 2023 for yderligere fem år begrundet i sikring af stabiliteten. Ingen anden kinesisk leder efter Mao har kunnet placere sig så markant politisk og teoretisk i den kinesiske lederrangorden som Xi. Han har nu en placering, som på mange måder minder om Maos. Xis politisk-teoretiske mesterstykke er hans vision om den kinesiske drøm i forbindelse med dogmet om 'socialisme med kinesiske kendetegn i en ny æra'.

militært har Kina demonstreret en handlekraft og effektivitet, som fremkalder beundring. Kina indrømmer selv at have redet på en bølge, som har givet landet en enestående international strategisk mulighed for at udvikle sig globalt i perioden.

Der, hvor det halter med implementeringen af Dengs reform- og åbningspolitik er, at egentlige dybtgående reformer ikke folder sig ud. De lader vente på sig. Det er en alvorlig svækkelse.

De overordnede problemstillinger er åbenlyse.

Harmonien: Hvordan kan man gennemføre så omfattende ændringer af et samfund - ikke mindst på det økonomiske og sociale område - uden at det går ud over ligheden og balancen i samfundet, og uden at der skabes massiv forurening, massiv korruption, massiv overudnyttelse af ressourcer og dertil en politisk ensretning og selvensur, som skyldes mangel på åben politisk debat. Det kan i længden gå ud over den stabilitet, som tilsyneladende hersker i Kina.

Suveræniteten: For Kina er suverænitæt og geografisk integritet noget helt fundamentalt. Det er kernen i kinesisk udenrigspolitik. Kina føler sig snydt og ydmyget i de 100 år frem til Folkerepublikken.

Kina er ikke blot han-kineserne, tværtimod fremhæves de 55 minoriteter som en uadskillelig del af Kina. Kina er i den grad Tibet, Xinjiang og Taiwan. Tibet og Xinjiang er vitale områder for Kina af fundamental strategisk og forsyningsmæssig betydning. Taiwan er det tabte land, som Kina vil gå i krig for at forhindre bliver uafhængigt. På disse områder er intet kompromis muligt.

Men samtidigt søger Kina at appellere til alle lande om indirekte at ignorere Trump-administrationens 'America-First' strategi, som fornægter globaliseringen og multilateralismen og øget global *governance*. Når USA derimod taler om at fremme det bilaterale samarbejde mellem landene, understrege det enkelte lands politiske system, suverænitæt og kultur, så er Kina helt enig.

Verden: Kina fremhæver sin tilslutning til globaliseringen, til bindende multilateralt økonomisk samarbejde, til frihandel, til øget global *governance*, til ansvarlighed over for klodens videre skæbne, ikke mindst i forbindelse med klimaforandringer (Kina rammes hårdt af voldsomme klimarelaterede naturkatastrofer).

Når man lægger sammen og trækker fra, så må Kina samtænke den nationale suverænitæt med klodens videre skæbne, hvor menneskeheden må beskytte sig mod egne aktiviteter.

Bertel Heurlin, professor, statskundskab
Director, China Security Studies, Centre for Military Studies, UCPH

KINA FEJRER 40-ÅRET FOR SIN GODE UDVIKLING – OG HVAD GØR VI?

I dagene 18.-22. december 1978 besluttede den kinesiske ledelse at gennemføre store samfundsreformer og introducerede dybtgående økonomiske ændringer og 'åbnings'-politikken mod resten af verden – et totalt opgør med Kulturrevolutionens vanvid og begyndelsen på en ny vision. Dengang var det Deng Xiaoping, der var den reelle leder.

Siden er mindst 700 millioner løftet ud af fattigdom; Kina er blevet et overvejende supermoderne samfund og verdens næststørste økonomi. Det har satset enormt på uddannelse og på det private initiativ – omkring 70 % af dets GDP er skabt i den private sektor, samtidig med at staten har beholdt kontrollen over en række sektorer.

Jeg besøgte Kina i 1983, og dengang var det et land med nok så megen fattigdom.

Kinas per capita GDP er i dag 23 gange – ikke 23 % – større end i 1978. Antallet af fattige på landet er faldet fra 770 millioner til 30 millioner – hvilket naturligvis også hænger sammen med urbaniseringen: 18 % levede i 1978 i byerne, i dag næsten 60 %. Samtidig er den disponible indkomst per capita i byområder vokset fra 343 yuan til 36.400 yuan, eller mere end 100 gange.

På min rejse – seks uger i oktober-november 2018; 35 år er en meget kort periode i makrohistorisk forstand – besøgte jeg både superdynamiske og rige steder som Shanghai og Shenzhen og fattigere provinser som Anhui og Guizhou. Jeg har set materiel fattigdom og mennesker, der vasker deres grøntsager i samme bæk, som andre længere oppe vasker tøj og plukker og renser fugle i. Men de er undtagelser, og om nogle få år vil, siger dagens præsident Xi Jinping, fattigdommen være helt afskaffet.

Derimod er det bekymrende, at klasseforskellene, indkomstkøfterne, er vokset så markant. Retfærdigvis må man dog spørge, om ikke de også har gjort det andre steder

i de senere årtier og i sin tid, da Vesten gennemførte sin industrielle revolution?

På det internationale område tog Kina i 2013 – for bare fem år siden – det største enkeltstående initiativ til at skabe en ny og bedre verdensorden – det hedder Den nye Silkevej – eller BRI, the Belt and Road Initiative.

Kina har investeret et beløb, der svarer til 980 milliarder dollars i at bygge hurtig kommunikation, infrastruktur, hjælpeprogrammer, energiprojekter etc., og samarbejder med henved 60 lande – ungefær fra Shanghai til Beograd og videre vestpå og sydpå.

Jeg vil gætte på, at Syrien i hovedsagen kommer til at modtage hjælp fra Kina til sin genopbygning, efter at i hovedsagen Vesten og dets allierede har ødelagt det.

Og dét vil også få politiske, psykologiske og kulturelle konsekvenser.

VIST ER DER PROBLEMER MEN ...

Ja, der er masser af problemer i og med Kina – miljøet, overvågningen, det vi i Vest kalder mangel på demokrati. Og der er en markant risiko for, at forbrug bliver livets mening og shopping malls de væsentligste mødesteder, kultur- og åndsforladte, som den slags er.

Kina er imidlertid ikke det diktatur, som det dag ud og dag ind anklages for at være. Det kan man netop forvisse sig om ved at rejse rundt selv og frit snakke med mennesker.

Nogen generel dyb, undertrykt utilfredshed er jeg ikke stødt på – men mange, der er kritiske over for forskellige sider af udviklingen og den censur, der findes.

Men burde vi hér i Vest ikke interessere os lidt for alt det – uanset om vi synes om eller ikke synes om Kina? Burde vi ikke høre mere om det – om ikke andet, så fordi det er stort og i hastig udvikling og kommer til at få enorm indflydelse på verden som helhed – ja, allerede har det?

Burde danske medier og politikere ikke interessere sig for f.eks. dette verdens indiskutabelt mest positive udviklingsprojekt de sidste 40 år?

Ville dét ikke være klogt? Klogt at diskutere både de positive og de problematiske sider?

Vel, åbenbart ikke!

BILLEDET AF KINA ER ET EKSEMPEL PÅ FAKE OG UDELADELSE

Danske medier og politikere kan slet ikke finde noget positivt at sige.

Kun at:

- Kina er farligt, lumsk, smart og snedigt – ikke noget, man kan stole en tøddel på.
- Kina er nationalistisk.
- Kina blander sig i danske indre anliggender (hvilket f.eks. USA ikke gør,

og skulle det alligevel ske, så taler vi ikke om det).

- Kina stjæler vores teknologi.
- Kina spionerer.
- Kina opruster, så det truer Vesten.
- Kina hersker uretmæssigt over Tibet, Taiwan og Hongkong – ja, hele regionen. Og kineserne pønser på længere sigt på krig mod os.
- Kina bryder de af USA indførte sanktioner mod Iran og bør straffes for det.
- Kina bruger udelukkende sin voksende økonomiske magt i f.eks. Afrika til at dominere og sætte samarbejdspartnere i gæld til det, så det senere kan tyre dem.
- Kina er et diktatur af værste skuffe. Menneskerettigheder – som vi tolker dem, nemlig som ytrings- og forsamlingsfrihed etc., men ikke som økonomiske rettigheder og retten til at overleve – bliver trådt under føde i Kina som i vel næsten intet andet land.

Så Kina er ikke noget, vi skal være åbne overfor eller interessere os for. Det skal derimod udelukkes og dæmoniseres – hvilket jo er nok så let, da folk flest ikke aner noget om Kina og aldrig selv har besøgt landet.

Så vejen frem er meget enkel:

Kina bør vi opruste imod.

Kinas Huawei-telefoner bør boykottes. Det er o.k., at Huawei-chefens datter på amerikansk ordre bliver arresteret i nabolandet Canada med henvisning til, at Kina muligvis eller sandsynligvis har brugt sit teknologiske forspring til via telefonen at spionere mod os

alle. Eller måske de ikke har endnu, men så vil de.

Det må være nogenlunde sådan, danske politikere tænker. For de diskuterede Kina i en forespørgselsdebat 7. december 2018 i Folketinget, og over hele det politiske spektrum blev disse sort-hvide billeder præsenteret uden mindste forsøg på nuancering.

Og på basis af de billeder blev den ene tekst efter den anden læst op. Alle med fordømmelser af Kina for det ene eller for det andet.

Vi er åbenbart bange for et eller andet. Jeg tror, at det – nok så ubevidst – mere er vores egen nedtur end Kinas opgang, der spiller ind. Og så er mennesker i Vest – måske på grund af den kristne kulturarv – hele tiden optaget af at opdele alt i to (dikotomier), de gode og de onde, os selv og de andre og ikke i at se nuancerne og samarbejdsmulighederne.

Derfor tror jeg, der er så lidt interesse for andre uden for vores egen kreds, dvs. NATO og EU-landene.

DET ER SELVDESTRUKTIVT

Jeg er ikke på nogen måde Kina-ekspert. Det bliver man næppe, om man så også skulle studere det i en menneskealder. Derfor siger jeg "tror" i de hér afsluttende sætninger:

Jeg tror ikke, det billede af Kina er rimeligt. Og jeg tror ikke, at denne politik vis-à-vis Kina er klog. Jeg tror, det er bedre at være åben over for det, vi måske ikke forstår, end a priori at fordømme det.

Og hvis det hen ad vejen skulle vise sig, at min tvivl er bare lidt berettiget, så vil det billede og den politik være destruktiv for

Danmark og det øvrige Vesten selv.

I det mindste forbeholder jeg mig retten til at være *nysgerrig* – og arbejde med og i Kina fremover.

Og jeg formaster mig til at være dybt imponeret over Kinas udvikling siden 1978. Ikke bare har den været positiv for hundredvis af millioner af vore globale medborgere derovre; den har også været en unikt god ting for verden.

Jeg håber inderligt – både for kinesernes og for vores egen skyld – at de positive ting i Kinas rivende og spændende udvikling fremover vil veje tungere end de negative. At den kinesiske ledelse vil lægge øret til jorden og lytte – endnu mere. At man vil korrigere og køre på med stadig udvikling og forandring og ikke ende med at hvile på laurbærrene og blive en fra folket adskilt og lukket elite. Det bør de snarest udvikle mekanismer for.

Det sidste Kina selv og verden har brug for, er noget, der ligner en ny kulturrevolution. Derimod har de og vi brug for en ny type demokrati, en ny definition af hele begrebet og politikken for det. Nu det vestlige demokrati er i så dyb krise, utroværdigt og uengagerende – farligt.

Og hér kunne vi måske – hvis vi vil – følge Kina, indgå i dialog med Kina og lære af dem. For lur mig, om de ikke også kommer til at eksperimentere med demokratiet og nye arbejdsformer ved hjælp af den nye teknologi. Nu man har eksperimentet så succesrigt på alle andre af samfundets områder.

Jan Øberg
fredsforsker og kunstfotograf

<https://transnational.live>
<https://obergphotographics.com/spar-project>
<https://janoberg.me>

janoberg@mac.com
+46 738 525200

Den danske entreprenør Laurits Andersen (1849-1928)

FRA MASKINIST TIL MÆCEN

I marts 1870 forlod orlogsskonnerten "Diana" Københavns havn, sejlede forbi Kronborg og satte kursen mod Skotland.

Blandt passagererne ombord var der en 20-årig maskinsmed ved navn Claus Laurits Andersen. Som de fleste danskere født i midten af 1800-tallet havde han aldrig været særlig langt hjemmefra. En kort tur til Sverige i en alder af 17 udgjorde hans samlede erfaring med udlandsrejser. Men allerede som dreng havde han lovet sig selv at se verden, og nu skulle løftet indfries.

Den rejse, han netop havde påbegyndt, ville ende med at bringe ham til Det Fjerne Østen. Han vidste det bare ikke endnu, men Shanghai ville blive hans hjem, og han ville blive en af Kinas mest velhavende udlændinge – en levende legende i Riget i Midten, men næsten totalt ukendt hjemme i Danmark indtil de allersidste år af hans liv.

For Andersen, som blev født 6. august 1849, var Skotland kun det første stop. Her arbejdede han et par måneder på skibsværftet Henderson Colbourn & Co. i Renfrew nær Glasgow, inden han i juli 1870 meldte sig som besætningsmedlem ombord på det nybyggede dampskib "Sri Sarawak", der skulle sejles til virksomheden British Borneo Co. i Singapore.

Fartøjet passerede gennem Suez-kanalen, som netop var blevet åbnet for trafik året før, gjorde holdt på Ceylon og nåede sin endestation Singapore i begyndelsen af september. Der arbejdede Andersen i et par måneder med forskellige småjob, men han var ivrig efter at komme videre. Den tropiske varme plagede ham, og myggene var den rene tortur. "De smaa væmmelige Tingester kunde jo lugte, at jeg havde frisk Blod!", fortalte han mange år senere.

I oktober 1870 fandt Andersen hyre ombord på et skib, der sejlede til Hongkong, og derfra rejste han videre til Shanghai. Han var kommet til det land, der skulle blive hans ende-

station, Kina, og nu begyndte en eventyrlig periode i hans liv.

I 1871 blev han ansat som maskinmester ombord på damperen "Millet", der deltog som støtteskib i en ekspedition, gennemført af den amerikanske flåde med henblik på at åbne Korea op for udenlandsk handel. Ekspeditionen fik en uvenlig velkomst fra koreansk side, og amerikanske og koreanske styrker kom flere gange i kamp.

"Millet", med Andersen ombord, ankom dog først ud for Koreas kyst, efter at kamphandlingerne var afsluttet med en amerikansk sejr, og skibet vendte tilbage til Kina med ni koreanske kristne, der frygtede for deres liv på grund af den anti-vestlige atmosfære, der bredte sig i det koreanske samfund i kølvandet på nederlaget til amerikanerne.

Efter tre år ombord på skibe, der sejlede langs Kinas kyst, gik Andersen igen i krig.

I 1874 fik han job som maskinmester ombord på et japansk transportfartøj, der sejlede med forsyninger til Taiwan. Her var det japanske militær i færd med at gennemføre en straffeekspedition mod øens oprindelige indbyggere, efter de havde dræbt skibbrudne søfolk fra Japan.

Alt tyder på, at det var en ubehagelig oplevelse for Andersen. "Saaledes som disse Tropper farede, er noget af det værste, jeg [har] set," skrev han senere i sin selvbiografi. "Hvert Skib som kom derned vendte tilbage ladet med Febersyge og hele Masser Døde paa Reisen, Ligene blev dobbelt up og sat i Tønder for Begravelse i Nagasaki, en Reise var nok for mig saa gik jeg iland og omsider reiste tilbage til Kina."

I midten af 1870'erne besluttede Andersen sig for at sige farvel til sit liv til søs og begyndte at lede efter nye muligheder på land. I 1875 tog han en ingeniørexamen i Hongkong, og det følgende år flyttede han til Tianjin, hvor han etablerede et ingeniørfirma.

Det var ikke tilfældigt, at han valgte netop

dén by: Tianjin var blevet åbnet for handel i 1860, og i de mellemliggende år havde et voksende antal vestlige kolonimagter etableret en tilstedeværelse dér. Tianjin var et samfund i hurtig udvikling, og den geografiske nærhed til den politiske magt i Beijing kan have gjort det til et endnu mere lovende sted end Shanghai at slå sig ned for en ung forretningsmand.

Andersens vigtigste ressource var hans bekendtskab med den kejserlige embedsmand Li Hongzhang. Li var kendt som "vicekongen" af Zhili, området omkring Beijing, og han gik for at være en af Kinas mægtigste mænd.

Li gav Andersen en række opgaver – også nogle, som han strengt taget ikke vidste meget om. Han blev for eksempel sendt til det indre Kina for at udarbejde en rapport om udsigterne for kulminedrift. Andersen vidste intet om emnet, men han læste op på det så hurtigt som muligt. Han talte stort set intet kinesisk og lærte det aldrig, så alle samtaler med Li fandt sted gennem en oversætter, men det ser ud til, at de kom godt ud af det sammen.

Forbindelsen til Li gav også Andersen mulighed for at møde flere VIP'ere, som passerede gennem byen. En af dem var den tidligere amerikanske præsident og borgerkrigsgeneral Ulysses S. Grant, der gjorde holdt i Kina under en jordomrejse.

Andersen gengav i et udkast til sin selvbiografi med stolthed en samtale, som han havde haft med Grant: "En Dag saa han en stor amerikansk Kanon sunken i Mudder paa Kajen, han var interesseret i at vide, hvor den var kommet fra, jeg gav ham den oplysning og sagde, jeg var ifærd med at løfte den op, saa blev jeg eksamineret – Hvorledes kan De løfte den! – Med en Dunkraft – Hvor mange af dem har De – Kun én - Hvorledes kan De løfte den svære Kanon med én Dunkraft. Efter mit Svar slog han mig paa Skulderen og sagde: That's right, I have lifted my guns the same way."

Laurits Andersen i hans velmagtsdage.

Kilde: Laurits Andersens Fond.

Den vigtigste rolle kom Andersen til at spille i forbindelse med Kinas ambition om at blive en moderne flådemagt. Det kinesiske kejserdømme var blevet slået i to opiumkrige og havde forstået, at det havde brug for krigsskibe, der kunne måle sig med de vestlige kolonimagters.

For at virkeliggøre den ambition var det vigtigt at bygge en tørdok, hvor Kina kunne reparere og vedligeholde sine orlogsfartøjer, og måske endda engang bygge sine egne skibe. Den opgave gik til Andersens ingeniørfirma, og han byggede tørdokken ved Dagou, en fæstning nær Tianjin.

Det siger noget om den tillid, Andersen nød i de højeste kinesiske kredse, at han fik det fulde ansvar for en opgave, der udgjorde et helt centralt element i Kinas sikkerhedsstrategi.

Da tørdokken var færdigbygget, modtog Andersen en medalje, Dragens Orden, og fik også en æresrang i den kinesiske flåde.

I løbet af 1880'erne fjernede Andersen gradvis sin opmærksomhed fra Tianjin til fordel for Shanghai. I en periode i midten af årtiet arbejdede han i begge byer, men til sidst besluttede han at flytte endeligt til Shanghai. Det skyldtes hovedsageligt, at han havde indgået en forretningsforbindelse med James Mustard, en købmand fra Delaware, der var involveret i forskellige former for forretning i Shanghai-området.

Blandt forretningerne var tobak den vigtigste. Hele den globale tobaksindustri var i rivende udvikling i slutningen af 1800-tallet. Flere og flere mennesker, især i Vesten, gik over til at ryge cigaretter, samtidig med at cigaretproduktionen blev revolutioneret af opfindelsen af en maskine opkaldt efter sin opfinder, amerikaneren James Bonsack.

Indtil da havde cigaretter været håndlavet, og en dygtig arbejder var i stand til at rulle

3000 cigaretter på en dag. I det samme tidsrum kunne Bonsack-maskinen spytte hele 120.000 ud. Andersen og hans nye partner, James Mustard, så straks potentialet, og de sikrede sig eneretten for brugen af maskinen i Kina.

Det var et vendepunkt i Andersens karriere, også på grund af enorme magtforskydninger, som fandt sted i tobaksindustrien i Kina og på verdensplan i den følgende tid.

I årene omkring 1900 foregik der en omfattende global konsolidering af producenterne. De vigtigste britiske og amerikanske

tobaksfremstillere, henholdsvis Imperial Tobacco Co. og American Tobacco Co., bekrigede hinanden i en årrække omkring århundredeskiftet, indtil de i 1902 indgik en sensationel aftale, hvor de slog sig sammen og dannede en ny virksomhed ved navn British American Tobacco. Det var et af verdens første eksempler på et moderne multinationalt selskab, og ikke overraskende havde det store planer for Kina.

Umiddelbart efter dannelsen af British American Tobacco sendte virksomheden repræsentanter til Kina, hvor Andersen nu var en nøglespiller. Hans partner James Mustard var afgået ved døden, og han drev nu deres fælles firma Mustard & Co. som daglig leder og vigtigste aktionær.

Laurits Andersens gamle bolig på Avenue Joffre i Shanghais franske distrikt. Han kaldte bygningen "Elsinore". I dag er gaden omdøbt til Huaihai Zhong Lu, og bygningen er klemt inde mellem trist grå arkitektur af nyere dato.

Foto: Peter Hørmann

EFTERLYSNING

Peter Harmsen er i færd med at skrive ph.d.-afhandling om Laurits Andersen. Hvis nogen ligger inde med oplysninger om Andersens liv i Kina, må de meget gerne kontakte ham.

Hans emailadresse er peter.harmsen@hum.ku.dk

Peter Harmsen har været korrespondent i Østasien i over 20 år.

Han er i dag Asien-medarbejder på Weekendavisen og er samtidig ph.d.-studerende på Københavns Universitet. Han er forfatter til to bøger om Kina under anden verdenskrig, *Shanghai 1937: Stalingrad on the Yangtze* og *Nanjing 1937: Battle for a Doomed City*. Førstnævnte er udkommet på dansk *Døden ved Yangtze-floden. Slaget om Shanghai, 1937*.

Hvis British American Tobacco havde besluttet sig for at udkonkurrere ham, havde han sikkert ikke haft en chance, men i stedet valgte den engelsk-amerikanske tobaksgigant at overtage ham. Den opkøbte Mustard & Co. og gjorde firmaet til et lokalt datterselskab. Samtidig blev Andersen medlem af British American Tobaccos øverste ledelse i Kina og kom i den egenskab til at foretage hyppige rejser på kryds og tværs i Kina.

Det var, som en senere generation ville udtrykke det, en win-win situation. Andersen beholdt sin centrale position på det kinesiske marked, og British American Tobacco drog fordel af hans mangeårige erfaring i Kina og hans netværk af kontakter, ikke mindst i det kejserlige bureaukrati.

I 1905, mens British American Tobacco endnu var i færd med at etablere sig i Kina, blev det mål for en boykotkampagne, som kinesiske købmænd og forbrugere rettede mod amerikanske virksomheder. British American Tobacco forsøgte at løse problemet indirekte: I stedet for at appellere direkte til kinesiske myndigheder gennemførte firmaet intens lobbyvirksomhed over for de britiske og amerikanske regeringer i håbet om, at de kunne lægge pres på Kina. Andersen var en del af en delegation, der rejste til Washington og mødtes med præsident Theodore Roosevelt.

Andersens travleste periode med British American Tobacco varede frem til omkring 1915. Efter det år blev han gradvist erstattet af yngre ansatte, og lidt efter lidt trak han sig tilbage. Han havde råd til det, da han på det tidspunkt havde samlet sig en stor formue, hovedsagelig baseret på aktier, som han ejede i British American Tobacco. Han havde ingen nær familie, og det var klart, at han aldrig ville kunne nå at bruge alle pengene selv.

Igennem længere tid overvejede han, hvad han skulle gøre med beløbet. Allerhelst skulle det placeres på en måde, så han kunne betale den gæld af, som han mente at have til

det danske samfund. Det var jo trods alt Danmark, der havde givet ham den gratis uddannelse, som han havde haft nytte af ude i den store verden.

Chancen bød sig i midten af 1920'erne, da der blev indledt en indsamling i Danmark for at finansiere en grundig renovering af det nedslidte Nationalmuseum i København. Andersen donerede en million kroner, eller 35 millioner i nutidig valuta. Det var med andre ord ikke et astronomisk beløb, men det var nok til at sikre, at indsamlingen fik momentum.

Donationen gjorde med ét slag Andersen landskendt. Alle ønskede at vide mere om den mand, der var kommet ud af det blå og havde reddet Nationalmuseet, og mindst en journalist rejste hele vejen til Shanghai for at møde ham.

Journalisten hed Olaf Linck, og han skrev en bog om Laurits Andersen efter sin hjemkomst.

Her beskrev Andersen, hvorfor hans valg var faldet på Nationalmuseet: "Som Dreng var det en af mine største Oplevelser at komme ind paa oldnordisk og etnografisk Museum og se de gamle Sager, som har tilhørt vores Forfædre eller har hvilet i mange Aarhundreder i Danmarks Jord, og derfor, da der for nogle Aar siden blev Tale om at erstatte de brandfarlige Bygninger, hvori disse nationale Skatte gemmes, med nye Museumsbygninger, saa tænkte jeg straks, at den Sag ville jeg give mit Bidrag til ... Jeg følte, at jeg skyldte mine Barndoms minder at 'gøre noget'. Betale nogen Gæld tilbage."

Andersens gave var en af de store nyheder i året 1926.

Efter gaven blev Andersen et mere prominent medlem af den danske koloni i Shanghai. Han modtog også et stort antal fanbreve fra Danmark.

Alligevel døde han ensom. Han havde ingen familie, og alle hans bedste venner fra

de gamle dage var gået bort. Det lader til, at hans største trøst i sine sidste dage var bevidstheden om, at han ville blive husket på grund af sin donation til Nationalmuseet og på grund af en fond, der ville blive oprettet i hans navn.

Han døde den 15. april 1928 og blev begravet nær den danske kirke i Baixianqiao. Begravelsesstedet forsvandt midt under kulturrevolutionens kaos, men Laurits Andersens Fond, der fremmer handel og industri med særlig vægt på Kina, eksisterer den dag i dag.

HVORFOR LAURITS ANDERSEN?

Hvorfor valgte jeg at skrive ph.d.-afhandling om Laurits Andersen?

Først og fremmest var det, fordi jeg syntes, at det var en historie, som fortjente at blive fortalt, og som endnu var ukendt for de fleste. Det var en "rags-to-riches" historie, om den halvfattige, halvvoksne dreng, som drog ud i verden og endte med en stor formue i det eksotiske Østen.

Samtidig dækkede hans liv i Kina, fra 1870 til 1928, en dramatisk periode, hvor det gamle kejserrige gennemgik de måske mest ekstreme forandringer i 2000 år og endte som republik. Det var en periode, hvor udenlandske forretningsfolk kom ud for mange af de samme udfordringer, som de gør i dag. Hvordan skulle de få vestlig teknologi til at fungere i en kinesisk sammenhæng? Hvad skulle de gøre for at sikre stabil levering af råvarer? Hvad nu hvis nogen forsøgte at stjæle deres intellektuelle ophavsret?

Laurits Andersens problemer virker helt moderne. Der var dog lige ét spørgsmål, jeg var nødt til tage stilling til, inden jeg gav mig i kast med at forske i hans liv og karriere: Var der tilstrækkeligt med kilder? Her er svaret ja, og de findes både i Danmark, Asien og Nordamerika. De fleste er uudnyttede af historikerne, og der åbner sig dermed et hidtil ubeskrevet kapitel i de dansk-kinesiske relationer.

HJÆLP TIL SELVHJÆLP MED RHONDA

I forrige nummer af dette tidsskrift, nr. 110, 2018, side 42-46 havde jeg en præsentation af og en anbefaling af Rhonda Changs to bøger *Chinese Medicine Masquerading as Yi. A Case of Chinese Self-Colonisation* og *Yinyang Wuxing, Spirit, Body & Healing*, begge Maninriver Press.

Jeg vil i forlængelse heraf anbefale den interesserede læser at besøge Rhonda Changs hjemmeside www.rhondachang.com og læse de indlæg, hun har skrevet og lagt ud der. Som for hendes to bøger gælder, at teksterne er uhyre velskrevne, bygger på omhyggelig research og valide erfaringer, alt sammen krystalklart fremstillet i et sprog, der samtidig er rigt på nuancer angående de emner og problemstillinger, der tages op.

Teksterne på hjemmesiden fortjener at blive læst langsomt og opmærksomt, som man læser en bog. Emnerne fremgår af overskrifterne, som jeg her anfører nogle eksempler på:

- The yinyang of human life
- Nature of herbs and pertaining meridians
- Relation of yinyang & wuxing
- Why am I attacking TCM
- Dreams are your spirit speaking
- Can yi and biomedicine work together?
- Why I stopped practicing Chinese Healing in Australia
- A yinyang wuxing guide to treating burns – the good oil

Sidstnævnte korte tekst fra hjemmesiden har jeg med Rhonda Changs tilladelse oversat til dette nummer af *Danmark Kina*. Den læses her nedenfor og får følgende information med på vejen angående et par begreber:

"Wuxing" (五行) oversættes på vestlige sprog oftest som "de fem elementer", "de fem faser" eller "de fem forvandlinger".

I min oversættelse betyder ordet "jord" jord som materiale, svarende til det engelske "soil" og det kinesiske 土, mens "jorden" er jorden som det sted vi lever på under himlen, svarende til det engelske "earth" og det kinesiske 地. "Himlen" svarer til det engelske "heaven" og det kinesiske 天. Jorden er yin. Himlen er yang.

I mellemrummet mellem den yin jord og den yang himlen skabes og opretholdes livet gennem yinyang-transformationerne mellem disse to yinyang-områder.

Hugo Hørlych Karlsen

BEHANDLING AF BRANDSÅR – DEN GODE OLIE

Hvis du er på et førstehjælpskursus, vil de sandsynligvis fortælle dig, at hvis du brænder dig, skal du holde det brændte sted under løbende, koldt vand for at nedkøle det hede væv. Det kan måske nok lindre smerten, mens det kolde vand løber, men ud fra yinyang wuxing-helbredelsesmetodens perspektiv kan det faktisk gøre mere skade end gavn. Hvordan hænger det nu sammen?

Ifølge teorien for yinyang wuxing skaber ild jord, jord skaber metal, og metal skaber vand. Når huden bliver brændt, vil vandet stige op og danne en blære. Det brændte område bliver jord. Vand og jord er på et forkert sted og blokerer for yinyang-passagerens forbindelse med himlen og jorden, og det giver smerter. Inden for wuxing-teorien er det metals natur at absorbere fugt, metal er koncentreret og rent. Derfor er den måde, hvorpå man får det uønskede vand og jord af vejen, at styrke metals evne til at absorbere vand og jord.

Løbende koldt vand kan måske nok få overfladeheden ud, med det følger fugt til den blære, der danner sig, og når blæren er kold, bliver det vanskeligere for metal at absorbere den, og på den måde forhales helingsprocessen.

Fedt er rent og fast i det, når det er koldt, og det absorberer hede og fugt på tilsvarende måde som metal, så dets natur er metal-wuxing. Når man påfører et brændt område fedt, absorberer fedtet det obstruerende jord og blærens fugt, det åbner passagerne for kroppens åndedræt med himlen og jorden.

Når man får et brandsår, harmløst eller alvorligt, kan man påføre stedet enhver form for animalsk fedt, smør eller kokosolie, eller enhver form for uraffineret olie til madlavning. Dog er animalsk fedt nok mere effektivt på grund af dets fasthed, med andre ord på grund af dets stærkere metalnatur. Jeg bruger selv gennemgående en oliebase retet urtecreme ved navn Jingwanhong 京万红软膏.

Rhonda Chang

Kilde: <https://rhondachang.com/2017/06/20/a-yinyang-wuxing-guide-to-treating-burns-the-good-oil/>

Oversat af Hugo Hørlych Karlsen

Her er de to
– Sunny Lyn til højre med Bobi.

WIN-WIN: SUNNY LYN OG AI-ROBOTTEN "BOBI"

HUN ER 27 ÅR OG FØDT I HUNAN, Maos fødeprovinc, og voksede op hos adoptivforældre ude på landet. Hun er ikke troende, men forældrene var buddhister.

Sunny Lyn kalder hun sig, og jeg støder tilfældigt på hende, da jeg vandrer rundt på den smukke campus tilhørende Hangzhous kunsthøjskole. Hun står dér med en knaldgul lille plastiktingest i den ene arm og en rimeagtigt stor stige over skulderen. Sammen med en anden ung kvinde, der har en anden robot i favnen.

De to pjatter, drejer rundt med stigen, kan ikke rigtigt få den med sig – det hele er en anelse Chaplinsk, og jeg kan jo bare ikke lade være med at spørge: Hvad laver I, og hvad er de dér for nogen, hvad kan de? Og må jeg godt fotografere?

Og så går snakken, skønt deres engelsk er begrænset, og mit kinesisk lig nul. Men det går alligevel ved hjælp af oversætterapps. Resten bliver kropssprog, ageren foran kameraet med latter og grimasser.

Sunny bor og arbejder i Shenzhen. Hun har designet den gule robot, der hedder Bobi,

og lige er blevet lanceret på markedet for AI – artificial intelligence – uddannelsesrobotter. Hun besøger i dag sin søster, der studerer på akademiet – hvis jeg nu forstod det rigtigt.

De vil naturligvis også vide, hvad jeg laver netop dér, og hvorfor jeg rejser rundt i Kina, møder mennesker og tager billeder. Så jeg siger, at jeg er blevet inviteret af Det Europæiske Kulturcenter, ECC, i Venedig til at udstille fotografier i forbindelse med Venedig-Bienalen 2019. Jeg har valgt den nye Silkevej, *Belt and Road Initiative*, som tema.

Tanken er at skabe en større foto-baseret, multimediale-installation på cirka 10 kvadratmeter med billeder fra lande, der er med i BRI, og samtidig antyde Kinas opgang og Vestens nedtur.

Uden at tænke videre over det siger jeg til dem, at sådan en robot ville passe fint ind i denne installation – og de sætter den straks i gang, og den synger, siger ubegribelige ting og ruller med øjnene. Lige noget for mig! Jeg antyder, at det jo også kunne blive en reklame for Bobi.

Den er Sunny helt med på. Og siger, at så må jeg endelig besøge hende, når jeg senere på min rejse skal til Shenzhen. Vi udveksler visitkort: "See you in Shenzhen."

Dagen efter er jeg rundt i Hangzhou og ser på museer. Silkemuseet er fantastisk og helt nødvendigt for den, der vil forstå Silkevejen. Da jeg kommer tilbage til mit hotel, siger receptionisten, at der har været en kvinde med en pakke til mig. Jeg mener, det må være en misforståelse – men, nej, der er en lap med mit navn på og en relativt stor pakke. Men ingen afsender.

På mit værelse river jeg papiret af og ser, at det er Bobi. Jeg kontakter omgående Sunny på WeChat, der siger, at det skam er en gave, og hvis jeg ikke kan tage den med mig rundt på min rejse, så vil hun sørge for, at Bobi sendes direkte hjem til Lund i Sverige, hvor jeg bor.

Jeg er målløs. Vi kender jo knapt hinanden, og Bobi er ikke helt billig. Men det kommer ikke på tale, at jeg skal betale for hende/ham eller forsendelse. "It's a gift!"

OG NU FREM TIL SHENZHEN – byen der for 30 år siden var en fiskerby med nogle få tusind indbyggere og i dag er Kinas ledende high tech-center, en supermoderne by med omkring 15 millioner.

Hendes "sted" ligger i forskerbyen Zhongshan Park, og det viser sig, at man kun kan køre til yderkanten af området og derfra må gå resten af vejen, og at en af de få tilbageværende, oprindelige små snævre gader går lige igennem.

Her finder jeg ud af, at hun leder et helt akademi, der uddanner såvel lærere som småbørn i at bruge robotter. Hun er ikke bare opfinder og teknisk nørd, hun er chef for et uddannelsescenter med 12 ansatte. Og hun har en humanistisk vision.

Akademiet.

Sunny i akademiets udstillingslokale.

Bobi – Sunnys opfindelse og design – er en del af kredsløbet. Der er arbejdet med skoler og lærere; der er fabrikken, der producerer Bobi, og der er den 'verden', som Bobi skaber på nettet og på WeChat.

Bobi har tusindvis af følgere og venner, og de er ikke bare virtuelle dér. Når vi går ned ad den lille smalle gyde for at spise på en enkel restaurant, hilser næsten alle på Bobi Mamma, smiler og griner, og hun introducerer mig til alle mulige mennesker, frisører, grøntsagshandlere etc.

Det har givetvis at gøre med hendes smittende positive udstråling. Sunny griner meget og har mængder af selvironi.

- Folk tror, jeg er crazy eller har kaldt mig barnlig, når jeg sagde, at vi kan skabe et bedre Kina med den hér slags teknologi, men det er jeg helt sikker på, at vi kan. Vi kan skabe en *Bobi World*, hvor det, de hér maskiner kan gøre sammen med mennesker, vil højne uddannelsesniveaet, skabe glæde og bidrage til økonomiens og samfundets udvikling.
- Jeg har fået chancen, og Shenzhens lokalregering gav mig uddannelse, forskningspenge til at udvikle Bobi og start-up penge til akademiet. Det hér bliver stort, hvis jeg bare opfører mig rigtigt, får nye idéer og flere partnere.
- Det er win-win, siger hun med et stort smil – og det er dét, det hele handler om.

Hun rykker den næste dag ud af sin kalender. Sammen med en kollega kører vi med chauffør rundt i byen, hun finder et kunstgalleri, tager mig med rundt på det nye 10-etagers futuristiske *Forbrugernes Elektroniske Udstillingscenter*, byder på frokost, og jeg får lov til at deltage i et møde med ledelsen på den fabrik, der producerer Bobi.

Jeg kan bare håbe, at jeg en dag får mulighed for at betale bare lidt af en sådan generøsitet overfor en fremmed tilbage.

Sunny og Bobi er historien om en pige fra landet, der havde en vision om – ved hjælp af high tech – at gøre noget godt for verden i et land, hvor hun fik chancen og er blevet belønnet. Til manges fælles glæde – også min.

Så naturligvis skal Bobi være med og synge og snakke i min installation i Venedig og få reklame i kataloger, på min hjemmeside samt i den bog, der skal beskrive processen.

WIN-WIN!

Sunny Lyn
ishareyoung Robotics

T: 0755 26658482
+8618681491451
sunny@ishareyoung.com
www.ishareyoung.com

中国广东省深圳市南山区团委中山
公园南头中山西街42号青少年活动
中心A301

Jan Øberg
fredsforsker og kunsthøfotograf

<https://transnational.live>
<https://obergphotographics.com/spar-project>
<https://janoberg.me>

janoberg@mac.com
+46 738 525200

Den lille gyde nær Sunnys akademi. "Det hér område er lige mig. Og det er menneskeligt og lille skala. Derfor ligger akademiet i det hér kvarter, og jeg vil ikke flytte det til et mere fancy område."

Interiør fra akademiet.

GENERALFORSAMLING

Der indkaldes til ordinær generalforsamling

ONSDAG 30. JANUAR 2019 KL. 19

i foreningens lokaler Marie Belows Vej 14, Aarhus N

Dagsorden:

1. Beretning
2. Arbejdsprogram
3. Valg af bestyrelse og evt. suppleanter
4. Evaluering kinesisk nytår
5. Evt.

Vi byder på en forfriskning undervejs.

Vel mødt

Bestyrelsen

Aarhus Lokalfdeling

Interview med Xie Yuan,
Vicepræsident, Chinese People's Association for Friendship
with Foreign Countries

China Denmark Regions and Cities Forum 2018 blev afholdt i november. Det var en gedigen succes, stor gensidig interesse for et frugtbart samarbejde på mange planer. Den kinesiske partner var vores søsterorganisation CPAFFC, The Chinese People's Association for Friendship with Foreign Countries.

Og naturligvis var Danmark-Kina også med, og som man ser, var vores oplysningsbod i fokus.

Klip fra TV2 Østjylland

FRIVILLIGE EFTERLYSES TIL Kinesisk nytår

Vil du give en hjælpende hånd med i forbindelse med fejringen af det kinesiske nytår søndag 27. januar i Musikhuset Aarhus? Vi kan godt bruge lidt flere frivillige i løbet af dagen.

Tjansen består især i at bemande vores boder. Vi sælger forskellige varer og lodder til vores lotteri. Du kommer ikke til at stå alene; der vil altid være garvede frivillige i nærheden at trække på.

Det er selvfølgelig bedst, hvis du kan være med hele dagen. Der er åbent for gæster fra kl. 10-16, og vi pakker ud og stiller op fra ca. en time før. Til gengæld plejer det ikke at tage mere end højst en halv time at rydde op.

Men kan du kun noget af tiden, så lad os se, om det ikke kan passes ind. Vær med til en sjov dag.

INTERESSERET?

Kontakt Julie Brink på vdk@mail.dk.

DANMARKS STØRSTE KINAEVENT
SØNDAG 27. JANUAR KL.10-16

Kinesiske nyttår

2019 – GRISENS ÅR

I dine øjne – mød forfatteren Malene Ravn

Direkte fra Kina – FLAC Art Troupe

Dragedans og kinesiske løver

Kinesisk rock og kampkunst

Akupunktur og te-ceremoni

Dansk pels – København Fur

Kinesisk marked – salgsboder

MUSIKHUSET AARHUS

**GRATIS
ADGANG**

DanmarkKina
venskab-danmark-kina.dk

facebook.com/
DanmarkKina

**KOPENHAGEN
FUR**

I samarbejde med: Musikhuset Aarhus – Aarhus Kommune – den kinesiske ambassade – Kinesisk Kulturselskab – ACCA

Returneres ved varig adresseændring

Afsender: **Danmark-Kina**, Marie Belows Vej 14, 8200 Århus N
HUSK at give os besked om flytning på tlf. 86 23 10 12 eller vdk@mail.dk

AF PEER KJÆR ANDERSEN

DEN KINESISKE INSPIRATION

En gang imellem sker det, at inspirationen til et kunstværk kommer fra en helt uventet kant. Det er bl.a. tilfældet med Gustav Mahlers store sangcyklus *Das Lied von der Erde*.

Mahler var i årene 1907-08 dybt deprimeret som følge af sin fysiske tilstand og bevidstheden om sin egen dødelighed, og for at aflede hans opmærksomhed fra disse triste emner forærede en af hans venner ham en bog af den tyske digter Hans Bethge, som levede fra 1876-1946.

I slutningen af 1800-tallet var der en stigende interesse for orientens kultur inden for alle kunstarter, bl.a. markeret ved den store verdensudstilling i Paris i 1889, og kinesiske digte begyndte at udkomme i oversættelse på de større sprog.

Bethge fattede interesse for denne genre og udgav i 1907 en samling gendigtninger på tysk af kinesisk poesi, *Den kinesiske fløjte*. Det er nok rent tidsmæssigt den mest vidtspændende digtantologi, der findes, idet digtenes tilblivelsestid strækker sig over ca. 3000 år.

På trods af, at udgivelsen var baseret på tidligere oversættelser til engelsk, tysk og fransk, blev bogen solgt i 100.000 eksemplarer, og den friske, musikalske rytme i Bethges vers inspirerede Gustav Mahler til at skrive et af århundredets store værker, *Das Lied von der Erde*. Til de seks satser udvalgte Mahler fire digte af Li-Tai-Po (eller Li Bai, som han også benævnes), et digt af Qian Qi, mens den sidste sats kombinerer digte af Meng Haoran og Wang Wei, alle digtere fra Tang-dynastiet (618-907).

Af disse digtere er Li-Tai-Po (698?-763) nok den mest kendte, og han regnes for en af de største poeter overhovedet i historien. Der

går mange fortællinger om ham: han var en livsnyder, rejste meget rundt og var en notorisk alkoholiker. Ifølge legenden druknede han, da han, beruset og siddende i en båd, prøvede at gribe månens billede i vandet.

Hans digte er prægede af stor sensualitet og visualitet men også af en tilsyneladende enkelhed og ligefremhed. De beskriver livets skønhed og ynde men også dets råhed og tristesse. Et af hans digte *Sang på floden* lyder tilnærmelsesvis således i fri, dansk oversættelse:

En lille båd af ibenholt,
en fløjte af jade, så lille og fin,
med guldrandede huller,
den kalder jeg stolt min.

Og vin! Som plantesaften fjerner
hver plet fra silkedragten,
sådan renser vinen min skyldige sjæl
så ingen mørk plet er tilbage.

Et bæger med gylden vin, en båd,
der glider langs flodens krumning
og en kvindes kærlighed – så føler jeg
som om en gud nu var min ven!

Det digt er sammen med andre digte fra Bethges bog brugt i den danske komponist Poul Schierbecks sangcyklus for sopran og orkester, netop med titlen *Den kinesiske fløjte*. Den kan i øvrigt findes på YouTube.

I det hele taget har Bethges bearbejdelser inspireret over hundrede komponister, heriblandt Richard Strauss, Arnold Schönberg og Krzysztof Pendercki. Langt størstedelen af disse værker er dog sjældne gæster på repertoire.

Men ikke alene digtekunsten har inspireret vestlige komponister. Også kendskabet til den kinesiske musik har sat sig sine spor, omend i langt mindre grad.

Her et par eksempler: Puccinis opera *Turandot*, som foregår i Beijing, opviser både i instrumentation og melodik kinesiske træk, og i Ravels orkestersuite *Min Gåsemor* er der en hel sats, der næsten udelukkende betjener sig af den pentatone skala, dvs. den skala, der kan spilles kun på de sorte tangenter på klaveret og som er meget karakteristisk for megen kinesisk musik.

Generelt er der dog så stor forskel på kinesisk og vestlig musikkultur, at de vanskeligt lader sig forene.

PEER KJÆR ANDERSEN er pensioneret lektor og organist. Han har en livslang interesse for musikkens grænseområder, bl.a. mellem orientalsk og vestlig musik.